STRIPSCHRIFT

MARISSA DELBRESSINE
DANKER JAN OREEL

NUMMER 430 * €8,00

MARC BOURGNE

GROTE

online Stripveiling

Start op
9 maart
Eindigt 19 t/m 22 maart
Bied mee!

€1
Startprijs

Meer dan 300 kavels

Kijkdagen 13 en 16 maart

Veilinghuis Bobbedoes
Zuidstraat 15H
Ossendrecht
Nederland
info@bobbedoes.nl

www.bobbedoes.nl

BOEKEN MET EEN XTRA DIMENSIE

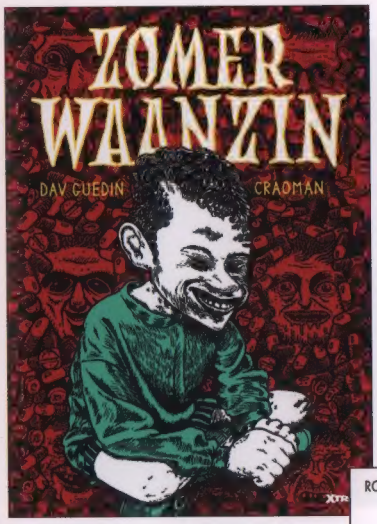

GEK, GEKKER, GEKST

Vol goede moed begint David aan zijn vakantiebaan als begeleider van geestelijk gehandicapten, waaronder een stel zware gevallen. Maar zijn enthousiasme raakt al snel bekoeld; hij moet alles op alles zetten om niet ten onder te gaan. Van zijn collega's hoeft hij het niet te hebben; sommigen lijken nog gestoorder dan de gehandicapten zelf...

Autobiografische graphic novel
€ 14,90,- (146 pag.) • ISBN 978-94-90759-22-3

SCHIJT AAN CLEO

In het broeierige studentenstadje Wet Moon vermaakt eerstejaars Cleo Lovedrop zich met de *goths* en *emo's* in een web van relaties, bovenal met niks doen. De apathie wordt doorbroken door opduikende mysteries: wie verspreidt de flyers met 'Schijt aan Cleo'? En wat betekenen de heftige zombiefantasieën van Myrtle? Lees ook de andere delen uit de reeks, een mengeling van soap, relatiekomedie en thriller.

Young adult
€ 19,50 (264 pag.) • ISBN 978-94-90759-46-9

PULPZINNIG

Deze tegendraadse reeks presenteert kunstig bezoedelde pulpparels, bestrooid met cult. Koning van de Nederlandse kwaliteitspulp is Fred de Heij, die samen met gasttekenaars in de diepste pulpkrochten duikt. Actie en spanning, seks en geweld, dood en verderf, afwijzing, verraad en de blues. Beleef met *Pulpman* een escape uit de dagelijkse derrie.

Reeks • € 8,95 (120 pag.)
ISBN 978-94-90759-45-2

VUISTDIK VERZAMELD

De vierde vuistdikke verzameling tekeningen van Serge Baeken, na *Prefab*, *Shuffle* en *50/50*. Dat brengt de totaalstand van deze grafische huurling, die tekent op alles wat los en vast zit, op 1.600 pagina's *art book*. In zijn nieuwe bundel presenteert hij een greep uit de schetsen, prenten, muurschilderingen, soft tattoos en illustraties die hij in de periode 2011-2012 op de wereld losliet.

Art book • € 29,- (400 pag.)
ISBN 978-94-90759-49-0

BEKIJK HET OP WWW.UITGEVERIJXTRA.NL

GENOMINEERD

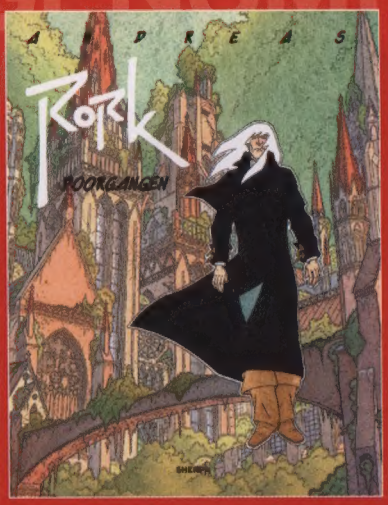

RORK - DOORGANGEN
door Andreas

Het eerste deel van de integrale bundeling van Andreas' magistrale Rork-oeuvre.
(Deel 2, Terugkeer, ligt ook in de winkels!)

Genomineerd voor Album van het jaar 2012 in de categorie Productie.

Preview op **www.sherpa.nu**
Volg **Uitgeverij-Sherpa** ook op Facebook

ARMAN & ILVA - THALIA
door Khing & Banda

Khing signeert op za 9 maart !

De vormgeving van de Khing Collectie werd in 2007 bekroond met een Stripschappenning.

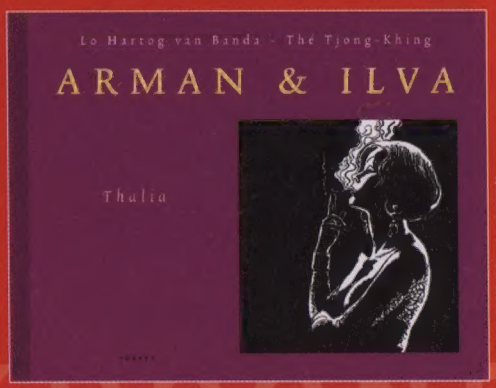

(Verschijnt begin maart)

BEKROOND

STRIPS & VEEL MEER!

STRIPWINKEL SJORS
STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl

313

driedertien®

STRIPCURIOSA
Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

STRIPCURIOSA

→ REDACTIO

We hebben het wel eens eerder geconstateerd: Nederland is voor Franstalige stripuitgevers een ontwikkelingsland. Het is dat het Nederlands ook nog voertaal in Vlaanderen is, anders zou het aantal uitgebrachte albums tot een minimum beperkt blijven. Persbijeenkomsten, beursdeelnames en marketingacties komen niet verder dan Brussel; recent dieptepunt was de presentatie van de doorstart van *Michel Vaillant*. Nederlandse journalisten mochten bij de gratie Gods naar de Belgische hoofdstad komen, maar de voertaal was wel Frans.
Op de suggestie mee te helpen een bijeenkomst in Nederland te beleggen, bij voorbeeld op het circuit in Zandvoort of in Louwman Automuseum, bleef het oorverdovend stil.
Gelukkig zijn er nog Vlaamse en Nederlandse uitgevers die het aandurven om Franse strips uit te brengen en zich niet laten afschrikken door gemiddelde verkoopoplages van een paar duizend exemplaren. Om in racesferen te blijven: uitgeverij Daedalus brengt de reeks *Plankgas* uit waarin allerlei nieuwe, veelbelovende race- en autostrips verschijnen. In het Frans liggen de rechten bij Glénat die het niet nodig vond om deze ook voor de Nederlandse markt interessante strips uit te brengen.
Over Glénat gesproken, de Vlaamse uitgeefgroep Ballon Media heeft naast de distributie voortaan de eerste uitgeefrechten van deze uitgeverij voor de Nederlandstalige stripmarkt. Dat is op papier hoopgevend nieuws. Het zou fantastisch zijn als Ballon Media uit het ruime Franse assortiment van Glénat meer uitgaven laat vertalen. Dit uitgeefhuis heeft toch meer affiniteit met de stripmarkt in Nederland en Vlaanderen dan Glénat en is ambitieus. Nu maar duimen dat het voor de Nederlandse striplezer ook echt wat oplevert, zoals bij voorbeeld deelname aan De Stripdagen.
Want daar wordt Ballon Media node gemist.

FOTO ANS NOLTEN

Toonder-slotmanifestatie

In het Letterkundig Museum in Den Haag, dat de nalatenschap van Marten Toonder beheert, werd zondag 27 januari het Toonderjaar officieel afgesloten met een slotmanifestatie. Organisatoren waren de Marten Toonder Verzamelaars Club, Museum de Bommelzolder, Het Stripschap, de Toonder Compagnie (de initiatiefnemers van het Toonderjaar) en het Letterkundig Museum. Op zo'n slotmanifestatie mag Bommelkenner, -uitgever en -verzamelaar Hans Matla natuurlijk niet ontbreken. HvB

→ OMSLAG

De tekening op het omslag toont de helden van Marc Bourgne. Van links naar rechts: Frank Lincoln, Larry Max, Michel Vaillant en Artémis Delambre.
De inkleuring van dit speciaal voor *Stripschrift* gemaakte omslag is van Nicolas Stérin.

INHOUD

4 ACTUA

12 STARS & STRIPS
Olav Beemer

14 MARC BOURGNE
Michel van Merriënboer

21 LIEVE LEZERS
Peter Breedveld

22 TUMBLEWEEDS
Theo Keijzer

24 DANKER JAN OREEL
Teus de Kruijf

30 UBUNTU
Danker Jan Oreel

34 RUDI DE VRIES
Ger Tillekens

38 MARISSA DELBRESSINE
Rik Spanjers

40 MARQ DENKT
Marq van Broekhoven

43 DE BOVENTOON

50 HEINZ SERVICE SPREAD

Verdi-opera in stripvorm

Op 14 april vindt de wereldpremière plaats van een uitvoering van Giuseppe Verdi's opera *I Lombardi*, ondersteund door een verhaal in stripvorm op een groot projectiescherm. De tekenaar van het stripverhaal is Arjan Wilschut, een Nederlandse kinderboekenschrijver *(Adelaar en de koning)* en (animatie)filmmaker *(Shadows* en *Hard Boiled Chicken)*. Wilschut is verbonden aan Comic House en werkte mee aan de Oscar-winnende animatiefilm *Father and Daughter* van Michael Dudok de Wit. Het Utrechts Operakoor laat de première plaatsvinden in Muziekcentrum Vredenburg Leidsche Rijn.

I Lombardi vertelt een liefdesdrama uit de tijd van de eerste kruistochten die vanuit Lombardije naar Jeruzalem leidden. In 2013 is het tweehonderd jaar geleden dat Verdi werd geboren. Het Utrechts Operakoor tracht met deze combi-presentatie de opera meer toegankelijk te maken voor een breed publiek. Realisatie ervan geschiedt deels via crowdfunding. Donateurs krijgen afhankelijk van het bedrag gratis toegangskaarten, het programmaboek inclusief het stripverhaal, een cd van het concert of een 'meet-and-greet' met de uitvoerende artiesten.

Het koor doet dit niet voor het eerst. Al in 2009 werd een soortgelijk project uitgevoerd toen met de verstripping van *Cavalleria Rusticana* van Mascagni. Hier was het de Amerikaan P. Craig Russell die het stripverhaal maakte. Op www.voordekunst.nl of op www.utrechtsoperakoor.nl is meer info te vinden, ook voor het geval je een financieel steentje wilt bijdragen.

TdK

SUVAAL

LEUK! ER VERSCHIJNEN STEEDS MEER INTEGRALE UITGAVES VAN STRIPSERIES...
IK WEET 'T. IK HEB EEN INTEGRALE SUSKE EN WISKE UITGAVE...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

TOMOOO!
MIJN ZOON! NEEEE! TOMOO!
KOP DICHT!
HIJ LEEFT NOG!
KIJK EENS NAAR ZIJN MOND EN HANDEN...
HIJ HEEFT ZIJN TANDEN EN NAGELS GEBRUIKT OM DAT BEEST OPEN TE MAKEN EN ERIN TE KRUIPEN...
KLEIN OF NIET, HIJ IS EEN HELD!
HET IS ALSOF HIJ DE NEK VAN DE WOLF MET DIE STAAK HEEFT GEBROKEN! MAAR HIJ IS NOG ZO KLEIN!

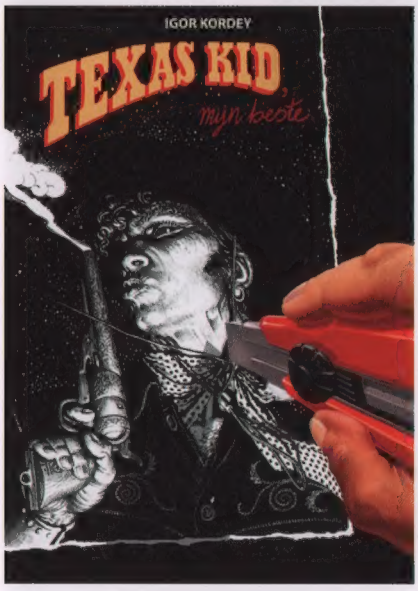

Igor Kordey levert het Stripboekgeschenk 2013

Dit jaar lopen de Stripboekgeschenkdagen van 1 tot en met 17 maart, nét voorafgaand aan de Boekenweek. Kopers van twee stripboeken of een minimum bedrag van €12,12 krijgen het Stripboekgeschenk 2013: *Texas Kid, mijn beste* (ISBN 978-90-5885-836-8, 64 pagina's, kleur, sk, reguliere winkelprijs €8,95) van Igor Kordey (die eigenlijk Kordej heet).

De Kroaat Kordey (1957) volgde een kunstopleiding in Zagreb, maar strips maken doet hij voornamelijk voor over de grens. Zo verscheen zijn werk in het Franse tijdschrift *Métal Hurlant* en maakte hij meer dan zeventig verhalen voor de Amerikaanse uitgever Dark Horse. Vanaf 2001 tekent hij in dienst van grootheid Marvel. Door series als *De verborgen geschiedenis*, *Empire*, *Aan het front*, *Keltos* en *Taras Bulba* (alle verschenen bij uitgeverij Silvester) raakt hij ook in Nederland bekend.

Doel van de Stichting Stripboekgeschenkdagen is om met het Stripboekgeschenk strips te promoten en stripwinkels de kans te geven hun klanten een extraatje te bieden. Eerder verschenen stripboekgeschenken zijn *Felle flitsen* (Henk Kuijpers), *Jan Kruis en de stripkinderen* (Jan Kruis), *De mannetjes van De Wit* (Peter de Wit), *In grote lijnen* (Gerrit de Jager), *De kronieken van 30 jaar Storm* (Don Lawrence), *Suske en Wiske: De energieke guiten* (Studio Vandersteen) en vorig jaar *Gleevers dagboek 2* (Gerard Leever). TdK

→ FLITSEN

➲ Animatietekenaar Harald Siepermann is overleden op 50-jarige leeftijd. Hij leed aan kanker. Siepermann is vooral bekend door *Alfred Jodocus Kwak*, de tekenfilmserie die hij voor Herman van Veen maakte. Ook werkte hij voor Walt Disney. ➲ Tot 1 april vindt de tentoonstelling *Hoor je de boomleeuwerik* plaats in het Nationale Park de Hoge Veluwe. Peter van Straaten toont daar in het bezoekerscentrum 35 tekeningen rond het thema natuur. De toegang tot de tentoonstelling is gratis. ➲ Michiel van de Pol staat met de strip *Michiel* vanaf begin februari in *Veronica Magazine* in plaats van *Eugène* van Jan Dirk Barreveld. ➲ De *Suske en Wiske*-stripveiling op zondag 3 februari in veilinghuis Bernaerts met honderd kavels waaronder alle originele pagina's van *De kaartendans* bracht in totaal €285.000 op. Behalve verzamelaars werden er ook beleggers gesignaleerd. ➲ De eerste titels van RW Uitgeverij die onder het imprint Lion haar boeken uitgeeft, zijn gelanceerd. Het gaat om *100 Bullets 1*, *Batman: Fortunate Son*, *Transmetropolitan 1: Aan het werk* en *Wonder Woman: De hiketeia*. ➲ In 2013 gaat Nicolas Barral als derde tekenaar de avonturen van Léo Malets privédetective *Nestor Burma* verstrippen. Eerder deden Jacques Tardi en Emmanuel Moynot dat. Barral kennen we nog van *Philip en Francis* en *Vleugels van lood*, dat bij uitgeverij Talent binnen de *Collectie Vinci* verscheen. ➲ Na een succesvolle en snel uitverkochte luxe uitgave van *Comanche* gaat uitgeverij Saga nu *Bernard Prince* in een soortgelijk jasje op de markt brengen. Er verschijnen drie bundelingen in de tweede helft van dit jaar. Wederom in een oplage van 250 exemplaren, dus haast is geboden. ➲ Min of meer tegelijk met de verschijning van een tweede Nederlandstalig stripalbum van *Philémon* bij uitgeverij Hum! is ook bij uitgeverij Dargaud in Frankrijk een gloednieuw album (deel 16) verschenen. Dargaud heeft in samenwerking met Max Films ook een film van de stripheld van Fred aangekondigd. Die moet in 2015 verschijnen als de reeks zijn vijftigjarig bestaan viert. ➲ Bij uitgeverij Adhemar zijn de laatste vijf *Bessy*-albums verschenen. Het gaat om de albums 36 tot en met 40. Ze zijn nog alle verkrijgbaar voor €10 per stuk. ➲ *De kronieken van de zwarte maan 14: Het einde der tijden*, het jongste album, kent drie verschillende omslagvarianten. Twee versies zijn in slappe kaft beschikbaar, een derde alleen als hardcover.

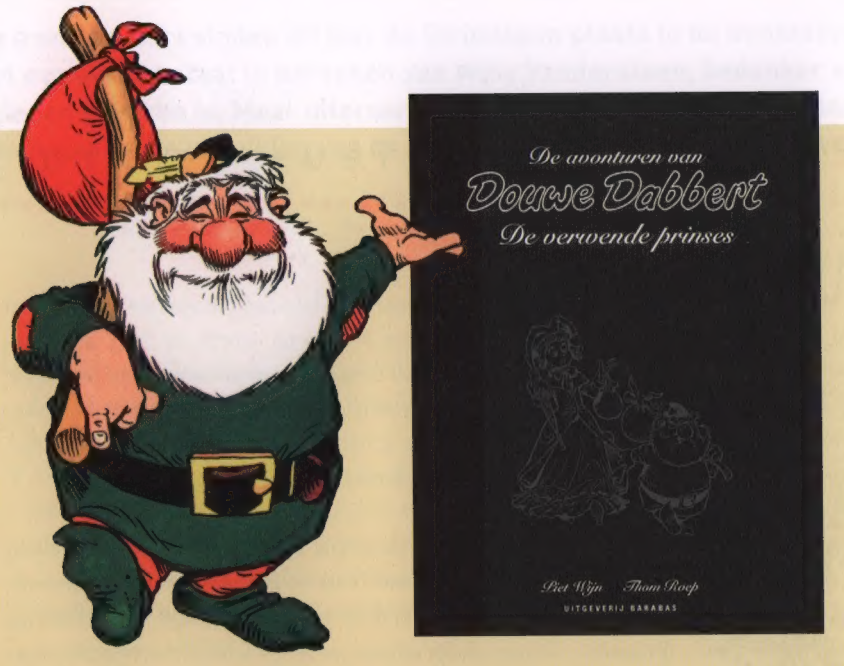

Douwe Dabbert keert terug

Uitbater Dennis Hardenbol van stripwinkel Barabas begeeft zich in het uitgeefvak. Hij gaat een luxe heruitgave van *Douwe Dabbert*, gemaakt door Thom Roep en Piet Wijn, uitgeven. 'Het was vroeger al één van mijn favorieten; de tekenstijl van Piet Wijn sluit aan op die van de wereld van Disney waar ik van jongs af aan fan van ben.' Onder de uitgeversnaam Barabas worden alle drieëntwintig verhalen van de strip uitgegeven in een zwartlederen hardekaft-uitvoering met een zilveren opdruk. Het boek krijgt zilveren beschermhoeken, wordt gedrukt op 200 grams papier, is genummerd en wordt voorzien van een gelijkgenummerd ex-libris. De oplage bedraagt 175 exemplaren waarvan de eerste 150 bedoeld zijn voor voor-intekenaars. De overige exemplaren zijn alleen in de losse verkoop in de winkel van Hardenbol verkrijgbaar. Na het eerste deel in maart *(De verwende prinses* met een voorwoord en een handtekening van schrijver Thom Roep) volgt in het najaar een tweede deel. Daarna zullen er ongeveer drie delen per jaar verschijnen. De prijs van de albums is eveneens luxe; voorintekenaars betalen €149,95, de albums in de losse verkoop kosten €10 meer. Geen boeken dus voor een kleine beurs. Hardenbol: 'Ik heb daar inderdaad ook wel opmerkingen over gehad – mensen geven aan dat zij niet boven de Balkenendenorm uitkomen – maar het is ook bedoeld als een liefhebbers- en verzamelaarsuitgave.' In april komt Barabas met een luxe uitgave van het eerste verhaal van *Professor Ambrosius* van tekenaar Gideon Brugman. Oplage: slechts 44 exemplaren, maar wel met een originele pagina. TdK

Meer info: *www.profbarabas.nl*

➲ René Leisink won met een aflevering van zijn cartoonreeks *Argus* de Junior Inktspotprijs van 2012, de prijs voor beste politieke cartoon, door scholieren bepaald. Bovendien sleepte hij met een andere cartoon ook nog de tweede plek in de wacht. De winnende *Argus*-cartoon stond in dagblad *De Pers*, die van de tweede plek komt uit de gratis krant *Metro*. Vorig jaar werd hij eerste en derde, dus er is progressie. ➲ In België wil het SOMA, het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij, oude kranten digitaal beschikbaar maken. Zij stuiten daarbij op de erven van striptekenaars die verbieden dat tekeningen gemaakt in collaboratiekranten openbaar worden gemaakt. Traditiegetrouw is de Stichting Hergé/Moulinsart op dit gebied het felst, maar ook strips van Vandersteen en Sleen mogen niet openbaar worden gemaakt. ➲ Mars Gremmen tekende een korte strip voor De Nederlandsche Bank getiteld: *Het boeiende leven van Billy Bankbiljet*. Het gaat om twee pagina's op een dubbelzijdig bedrukte informatiefolder over de routing van papiergeld. ➲ De Waalse krant *Le Soir* gaat in samenwerking met Prix Diagonale (een prijs die Jean Dufaux heeft bedacht) en de Foundation Raymond Leblanc een nieuwe reeks strippprijzen toekennen. Er schijnt maar liefst €20.000 beschikbaar te zijn en een fors reclamebudget. De prijzen zijn Prix Diagonale-Le Soir gedoopt. Er zijn prijzen voor een oeuvre, een album, een serie en jong talent. ➲ *Le Soir* zal vanaf eind maart de stripavonturen van *De kat* (Philippe Geluck) moeten missen. De auteur is de druk van deadlines zat. ➲ *Versus*, het verenigingsblad van De fameuze fanclub, de *Suske en Wiske*-fanclub, heeft nummer 100 afgeleverd. Proficiat! Het jubileumnummer is in kleur uitgebracht. Vanaf dit nummer heeft het blad ook een nieuwe vormgever: Peter van der Knoop.

ADVERTENTIE

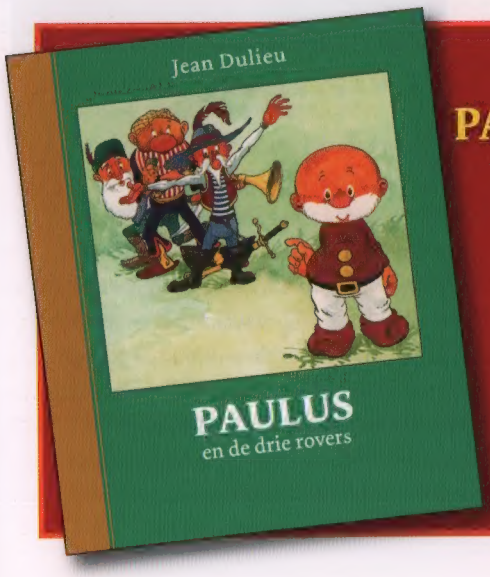

Presentatie op De Stripdagen
PAULUS EN DE DRIE ROVERS
Gouden Klassiekers – deel 7

Handelseditie met alle originele afbeeldingen en een interessante bijlage
€ 14,90 – ISBN 978-90-6447-040-0
Beurseditie met het originele aflopende omslag en en een alternatieve bijlage (gelimiteerde oplage van 150 exemplaren)
€ 19,90 – ISBN 978-90-6447-140-7

www.demeulder.nl

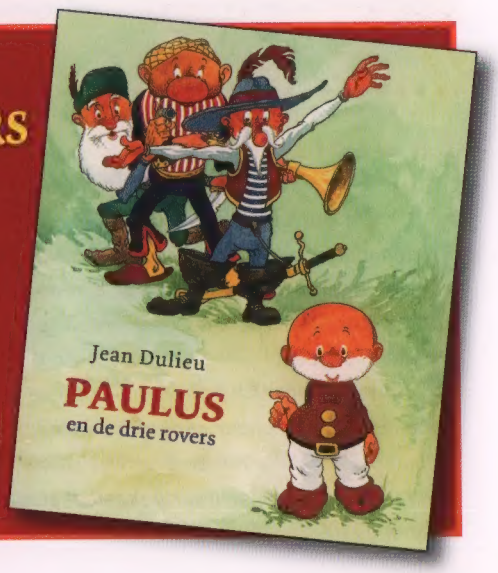

De Stripdagen 2013 – Teus de Kruijf

Willy Vandersteen Het jaar 2012 was het Toonderjaar; 2013 is het Vandersteenjaar. Op talloze manieren wordt in 2013 aandacht besteed aan het feit dat de Belgische grootmeester dit jaar honderd jaar geleden geboren werd. De Stripdagen geeft de bezoeker een intiem kijkje achter de schermen van de tekenaar en zijn studio. Locatie Piet Wijn Restaurant.

Paul Teng Op dezelfde locatie is een overzichtstentoonstelling ingericht met divers werk van Teng, de winnaar van de Stripschapprijs van dit jaar. Paul Teng is bekend vanwege de stripseries *Delgadito*, *Shane* en *De oneven orde* en enkele succesvolle one-shots zoals *De vrienden van Igor Steiner*, *Alexander Nevsky* en meer recent *De telescoop* op scenario van Jean van Hamme. Daarnaast illustreerde hij diverse (kinder)boeken.

HENK ALBERS

Henk Albers Waar anders dan in de Henk Albers Zaal is een expositie ingericht met zijn werk. Albers begon zijn carrière bij de tekenstudio's van Toonder en Geesink en werkte lange tijd voor *Donald Duck*.
De Kat is een stripserie die hij vlak na de Tweede Wereldoorlog tekende. Toen was de serie mede aanleiding voor het beruchte advies tot stripverbod op Nederlandse scholen, nu zijn het veelgezochte boekjes.
Verder is Albers één van de weinigen die met goedkeuring van Morris *Lucky Luke* mocht tekenen voor *Pep* en later *Lucky Luke Magazine*. Tot slot is *Sjoert*, het stripfiguurtje dat nog altijd door Het Stripschap wordt gebruikt, van zijn hand.

PAUL TENG

Fred de Heij
In galerie De Etage boven boekhandel Cursief, eveneens in Gorinchem maar buiten de gebouwen van De Stripdagen, is een expositie met vrij werk van Fred de Heij ingericht.
Of, zoals De Heij het zelf omschrijft: 'Werk waarbij ik me niet bezig houd met doelgroepen of kunststromingen. Kunst waarbij ik me niet hoef af te vragen waar het bij hoort of waar het bij past, kunst gemaakt in alle vrijheid.' De tentoonstelling, waar ook werk van De Heij kan worden aangeschaft, loopt tot en met 29 maart.

FRED DE HEIJ

En daarnaast...

... *Treedt Buck Buckerette op Het Schappodium op, samen met de Brenda's. Volgens eigen aankondiging goed voor een absurdistisch commentaar op een doorgedraaide tijdsgeest.*
... *Kunnen kinderen zich vermaken in de Kids Corner waar onder anderen tekenaar Meinder Buynink op het programma staat. Ook het* Suske en Wiske*-springkasteel staat weer opgesteld.*
... *Is de Manga Campus weer present. Dat betekent workshops, presentaties en signeersessies voor iedereen die manga leuk vindt of wil leren kennen. Cosplayer Magali vertelt ook op Het Schappodium precies hoe dat zit met anime en de kunst van cosplay.*
... *Kun je op de foto met verschillende cosplayers die over de beurs wandelen.* Sjors en Sjimmie, Suske en Wiske, *bemanningsleden van Starship Enterprise; je kunt ze persoonlijk ontmoeten.*
Kom je trouwens zelf als stripfiguur verkleed, dan mag je gratis naar binnen.
... *Wordt de Stripschapkalender weer gereanimeerd. Leden van het Stripschap ontvangen hem gratis in de striptas.*
... *Kun je je op een moment van rust wellicht laven aan speciale* Plunk*-wijn.*
... *Worden er meerdere veilingen georganiseerd, waaronder op zondag een speciale veiling onder leiding van D66-voorman Alexander Pechtold. De opbrengst is voor het fonds KWF Kankerbestrijding.*
Meer info: ***www.destripdagen.nl***

Op 9 en 10 maart vinden dit jaar de Stripdagen plaats in de inmiddels bekende Evenementenhal Gorinchem. Het evenement staat in het teken van Willy Vandersteen, bedenker van *Suske en Wiske*, die honderd jaar geleden geboren is. Maar uiteraard is er veel meer te zien en te doen. Exposities, nieuwe strips, een lading tekenaars en de uitreiking van de Stripschapprijzen. Hieronder in vogelvlucht een overzicht.

Stripmakers

- Bij uitgeverij Standaard schuiven Jeff Broeckx, Luc Morjaeu, Peter van Gucht, Paul Geerts, Eric de Rop, en Hec Leemans aan.
- Bij uitgeverij L geven Adrien Floch, Martin Lodewijk, Hein de Kort, Eric Heuvel en Daan Jippes acte de présence.
- Dick Heins geeft workshops voor kinderen.
- Dark Dragon Books neemt Fred Vignaux *(De roep van de legenden)*, Chris Evenhuis *(Snooze)*, Louis *(Escobar)* en Looky *(Snow White)* mee.
- Bij uitgeverij Arboris staan Michele Condosta *(Pokereiland)*, Nicolas Fructus *(Showman Killer en Thorinth)* en de Nederlanders John Heijink *(Kapitein Kreiss)* en Aloys Oosterwijk *(Willems wereld)* aangekondigd.
- Uitgeverij Silvester voert Olivier Speltens *(De hel van het Oostfront)* en Igor Kordey *(De verborgen geschiedenis)* op.
- Jan Bosschaert (nieuw album!) zit aan de stand van Arcadia.
- Onder anderen de tekenaars Peter de Wit, Stefan Verwey en Willy Lohmann bezoeken de stand van *Stripschrift*.
- Op de stand van uitgeverij Daedalus signeert op zondag Christian Papazoglakis *(Chapman, Harry Octane)*.

Nieuwe stripuitgaven

Tijdens De Stripdagen verschijnen weer tal van nieuwe uitgaven. Een selectie:

- *Douwe Dabbert 1: De verwende prinses* van Piet Wijn, uitgeverij Barabas (een super-de-luxe uitgave van een kersverse uitgever in een oplage van 175 stuks)
- *Trix 1* van Mars Gremmen, *Rembrandt 1* van Pieter Hogenbirk en Herman Roozen, *Snippers 1* van Aimée de Jongh en *Swamp Thing 5* van Floris Oudshoorn, Strip2000 (alle bovenstaande Strip2000-strips worden ook in een speciale beurseditie met een oplage van 100 stuks verkocht).
- *Agent 327: Dossier Stemkwadrater* van Martin Lodewijk (uitgeverij L, met beurseditie)
- *Arman & Ilva* met het nieuwe deel *Thalia* van Thé Tjong-Khing en Lo Hartog van Banda (Sherpa)
- *De goden van de Nijl* van Crisse en *Notorious Circus* van Chris Evenhuis (Dark Dragon Books)
- *The Champions* van D'Auwe (De Boemerang, beurseditie)
- *Walking Dead 15* van Charlie Adlard en *Wollodrin 3* van Jérôme Lereculey (Silvester)
- *TOJ 2* en *Ratjetoe 28* (Kippenvel)
- Gürcan Gürsel signeert een speciale beurseditie van *Rooie oortjes*.
- Bij Black Olive Press verschijnt een ansichtkaartenset van Joost Swarte.

Stripprijzen

De hoofdprijs, de Stripschapprijs 2013, gaat naar Paul Teng. Burgemeester Piet IJssels van Gorinchem reikt de prijs op zaterdagmiddag 9 maart aan hem uit.

De Bulletje & Boonestaak Schaal, die sinds 2003 wordt uitgereikt aan één of meerdere stripmakers die, zoals dat zo mooi heet, aan de wieg hebben gestaan van het Nederlandse beeldverhaal gaat dit jaar naar Richard's Studio (ook wel Studio Pakker), de letterstudio van Richard Pakker die vanaf de jaren 1960 de lettering van veel stripbladen zoals *Donald Duck*, *Tina* en *Eppo* verzorgde. De studio bleef tot 2002 bestaan.

De P. Hans Frankfurtherprijs, de jaarprijs voor bijzondere verdiensten, gaat dit jaar naar het agentschap Comic House, gevestigd in Oosterbeek maar sinds kort ook weer in Amsterdam actief. Drijvende krachten achter Comic House zijn Hans Buying en Miriam van Velthoven.

De nominaties voor een Stripschappenning in de diverse categorieën zijn:

Nederlands Jeugd

- *Billy Bob* van Nix, Blloan
- *Dik van Dieren 2* van Gerard Leever, Strip2000
- *Joep* (drie delen) en *Kik* (drie delen) van Michiel van de Vijver en Gerben Valkema, Plan A

Nederlands Avontuur en Vermaak

- *Het jaar van Hein – 2012* van Hein de Kort, L
- *De Vries 2* van Sytse Algera (tekst) en Patrick Van Oppen (tekeningen), Don Lawrence Collection
- *January Jones 5* van Martin Lodewijk (tekst) en Eric Heuvel (tekeningen), Don Lawrence Collection

Nederlands Literair

- *Vincent van Gogh: De vroege jaren* van Teun Berserik, Oog & Blik/Bezige Bij
- *Het onzienbare en andere verhalen* van Erik Kriek, Oog & Blik/Bezige Bij
- *Scherpschutters* van Michiel van der Pol, uitgeverij Oog & Blik/Bezige Bij

Buitenlands

- *Gringos Locos* van Yann (tekst) en Olivier Schwartz (tekeningen), Dupuis
- *Parker 2* van Darwyn Cook (naar de roman van Richard Stark), Blloan
- *Portugal* van Cyril Pedrosa, Silvester

Productie

- Isabelle Franquin, Frédéric Jannin, José-Louis Bocquet en Sergio Honorez voor hun werk aan *Boeven op de kermis* van André Franquin en Jidéhem, Dupuis
- Uitgeverij Oog & Blik/Bezige Bij voor de uitgave *Arzak – Landmeter* van Moebius
- Uitgeverij Sherpa voor de uitgave van *Rork Integraal 1* van Andreas.

De Stripschapprijs 2013 is erkenning voor realisme Paul Teng

'Het is leuk om met de toekenning van de Stripschapprijs 2013 erkenning te mogen ontvangen voor wat ik doe en heb gedaan, zegt Paul Teng (Rotterdam, 1955), die de prijs tijdens De Stripdagen in Gorinchem in ontvangst neemt. 'Verder blijf ik er nuchter onder, hoor. Ik heb meegeholpen een kleine tentoonstelling voor De Stripdagen in te richten met een aantal voor mijn werk representatieve platen.'

Teng is sinds de jaren 1980 tekenaar van series als *Delgadito*, *De vrienden van Igor Steiner*, *Shane* (met schrijver Jean-François Di Giorgio) en *De oneven orde* (met de scenaristen Rudi Miel en Christina Cuadra), maar ook van 'one-shots' als *Libertair intermezzo* en *De telescoop*, op scenario van Jean van Hamme. Hij tekent realistisch getekende (avonturen)strips, een genre dat in Nederland weinig meer wordt beoefend. Inspiratie haalt hij vaak uit de geschiedenis: de middeleeuwen, het lot van de Noord-Amerikaanse indianen, de Spaanse Burgeroorlog en Rusland en de Russische Revolutie.

Zijn bekendheid is in Frankrijk en België misschien zelf wel groter dan in de Nederlandse stripwereld. Veel van zijn albums verschenen bij uitgeverij Lombard die er voor zorgde dat zijn strips in diverse Europese landen werden gepubliceerd. 'Ik ben geen grote topper, maar zeker geen grote onbekende. Dan praat ik wel vooral over de Franstalige stripmarkt. Daar liggen de oplages vele malen hoger dan bij voorbeeld in Nederland of Duitsland. In dat land is de uitgever al tevreden als er tweeduizend albums zijn verkocht.'

FOTO JAKARI

De laatste jaren hield Teng het buitenland even voor gezien. Hij tekende een aantal korte verhalen voor *Tina*, het stripweekblad voor meiden, waaronder een verhaal over het leven van Hannie Schaft, het meisje met het rode haar, naar de roman van Theun de Vries. In die tijd ging Teng ook kinderboeken illustreren, waaronder *Kinderen van Amsterdam* van Jan Paul Schutten, en een aantal lesboeken van Malmberg.

Momenteel werkt hij aan een groot project. Naar verwachting in november 2013 verschijnt een tachtig pagina's tellend stripalbum over de schilderkunst van de stad Utrecht, gemaakt in opdracht van het Utrechts Centraal Museum. Dit album, geschreven door Schutten, zal gaan over de Utrechtse Renaissance-schilder Jan van Scorel waarvan het museum diverse stukken in bezit heeft.

'Het Centraal Museum wil zijn collectie op een andere manier onder de aandacht brengen, maar nog wel historisch én kunsthistorisch verantwoord. Het museum koos voor een strip die over Jan van Scorel zou moeten gaan. Er kwam sponsorgeld vrij via de Bankgiroloterij, waardoor we er een bijzonder project van kunnen maken. We hebben de tijd om het goed uit te werken. Het wordt een ambachtelijke productie. Frits Jonker gaat de pagina's met de hand letteren en Dina Kathelyn, die ik van Casterman ken, kleurt met de hand in. Het museum wil dat het boek er ook mooi uitziet; het is ook bedoeld als relatiegeschenk.'

Teng heeft de Franse rechten van het project mogen houden. Hij verwacht via zijn netwerk de strip over Jan van Scorel bij een Franse uitgever onder te kunnen brengen. 'Ik heb onder andere bij Delcourt een balletje opgegooid. Jan van Scorel is een schilder die internationaal beroemd is. De strip gaat niet alleen over de Nederlandse geschiedenis. We besteden ook aandacht aan zijn verblijf in het Vaticaan. In 1522 werd hij door de enige Nederlandse paus Adrianus VI, ook uit Utrecht afkomstig overigens, benoemd tot curator van de pauselijke kunstcollecties in het Belvédère, als opvolger van Rafael' (zie afbeelding links).

Voordat Teng voor het Jan van Scorel-project werd gevraagd, was hij bezig met een verhaal over de Russische Burgeroorlog. Om dat idee uit te werken heeft hij subsidie gekregen van het toenmalige Fonds BKVB. 'Dat project heb ik even terzijde gelegd, maar wil ik graag afmaken nadat de strip over Jan van Scorel klaar is. Ook hiervoor verwacht ik dat er belangstelling van Franse uitgevers bestaat.'

Verder vertelt Teng dat hij met uitgeverij Casterman in gesprek is over een nieuwe strip. Of dat wellicht een nieuw avontuur betreft van 'zijn' held Igor Steiner, een Russische jood ten tijde van de Russische Revolutie, is nog niet bekend. Hij zou ook dolgraag nog een keer een echte Nederlandse historische avonturenstrip willen maken, bij voorbeeld eentje die zich afspeelt tijdens de Tachtigjarige Oorlog. 'Maar ja, het maken daarvan kost veel voorbereiding, tijd en energie. Dan moet je het geluk hebben een uitgever te vinden die daar geld voor over heeft. Of misschien moet ik het via 'crowd funding' proberen. Daar worden tegenwoordig ook films mee gefinancierd.' RS

NIEUW BIJ UITGEVERIJ L

De verbeelding aan de macht!

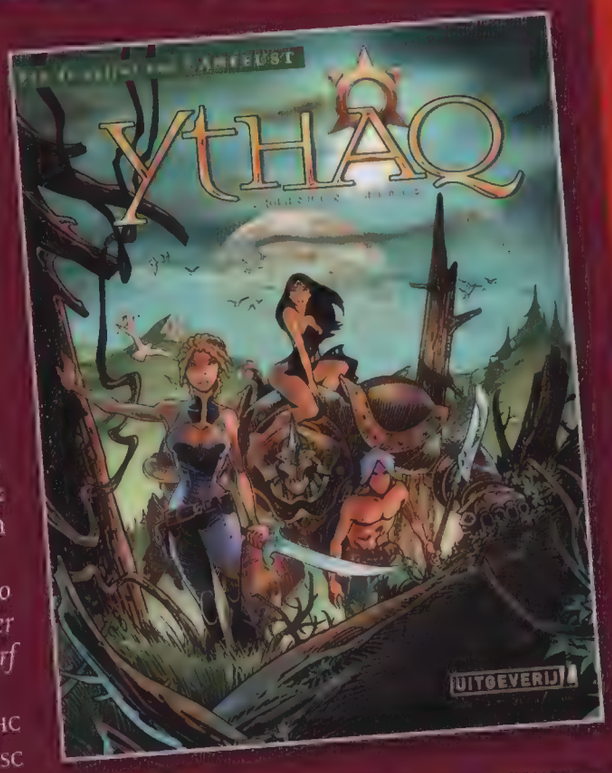

Arleston & Floch

Ythaq 10 Terugkeer naar Nehorf

€ 16,95 HC
€ 8,90 SC

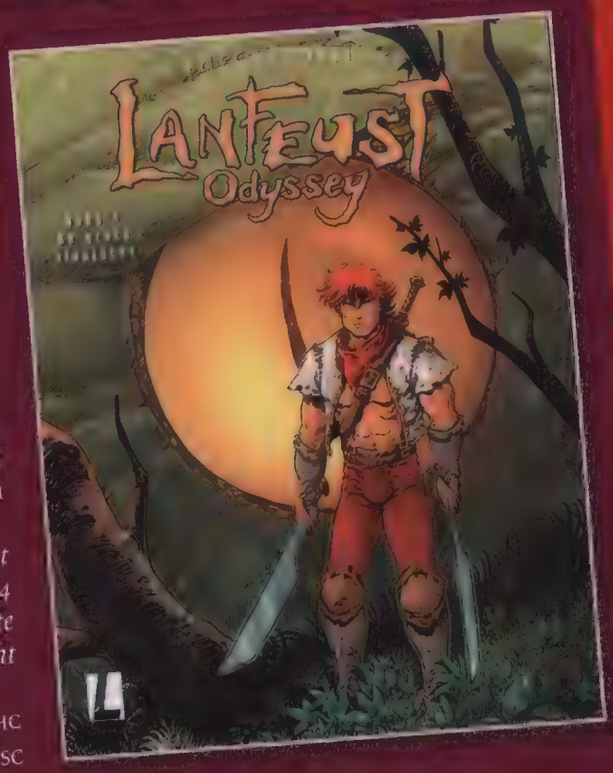

Arleston & Tarquin

Lanfeust Odyssey 4 De grote klopjacht

€ 16,95 HC
€ 8,90 SC

Het geweten van Nederland is terug!

Martin Lodewijk

Agent 327 Dossier 3 - Dossier Stemkwadrater

€ 16,95 HC
€ 8,95 SC

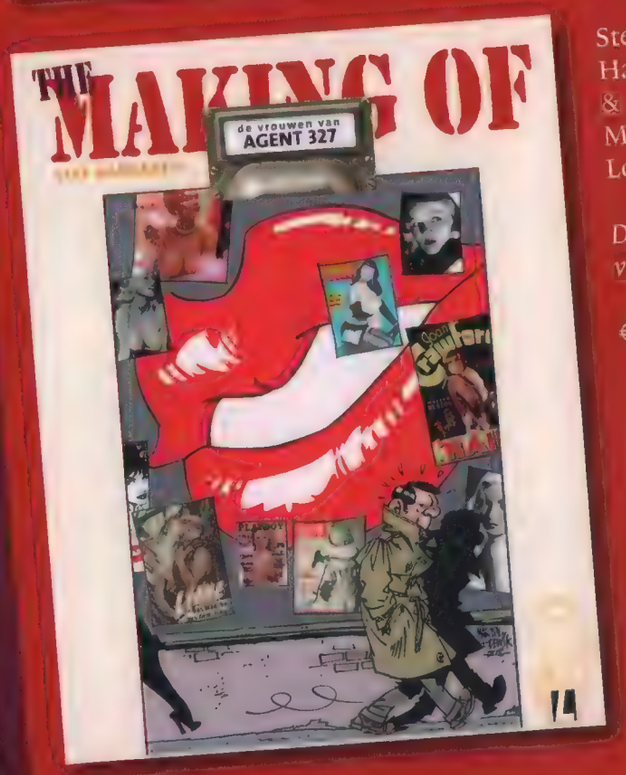

Stef Habraken & Martin Lodewijk

De vrouwen van Agent 327

€ 19,95 HC

Volg **Uitgeverij L** op

Facebook **www.facebook.com/dromendemonen**
Twitter **@dromendemonen**

ADVERTENTIE

Stripparéltjes
uit de Toonder Studio's

Panda

Integrale uitgave in 44 luxe banden.
Alle 199 verhalen, die tussen 1946 en 1993 in de dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen: de delen 1 t/m 33 bundelen de ondertekst-verhalen; de delen 34 t/m 44 de verhalen met de ballonteksten. Deel 34 is reeds verschenen. Prijs per deel € 56.

KONING HOLLEWIJN

Alle verhalen van koning Hollewijn in 19 luxe banden.
Een hoogtepunt in het oeuvre van Marten Toonder!
Alle 73 verhalen die tussen 1954 en 1971 in dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen.
Deel 1 is verschenen. Prijs per deel € 56.

Heer Bommel maakt een wandeling
Ter gelegenheid van het 100e geboortejaar van Marten Toonder is een sfeervolle tekening van heer Olivier B. Bommel uitgebracht.
Elk exemplaar werd nog door Marten Toonder zelf gesigneerd en is ingelijst in een donkereiken of blankeiken lijst, met glas en passe-partout, in een oplage van 575 exemplaren. Prijs € 225.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
Telefoon: 070 3615393, E-mail: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions
Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Jupiter's Legacy door Millar en Quitely.

■ **DIKKER** In mei begint Dark Horse Comics met het opnieuw uitgeven van mangaklassieker *Lone Wolf & Cub*, een episch verhaal van makers Kazuo Koike en Goseki Kojima. Voor de nieuwe edities wordt een ander, dikker format gehanteerd dat twee delen bundelt en ruim zevenhonderd pagina's telt. De coverprijs wordt $19.99.

■ **OUDER** Schrijver Cullen Bunn duikt verder het verleden in. Na het succes van de western *The Sixth Gun* begint hij in maart met [illegible] zich afspeelt in het tijdperk van de Vikingen. Uitgeverij Oni Press noemt het een gotisch horrorverhaal over hekserij en nachtwezens.

■ **VROUWENDING** Schrijver Brian Wood *(DMZ)* en tekenaar Olivier Coipel *(Thor)* beginnen in april samen aan de nieuwe, door Marvel uitgegeven reeks *X-Men*. Wat deze serie anders maakt dan het handjevol overige titels over de X-Men? Simpel: het team van Wood en Coipel bevat uitsluitend vrouwelijke leden.

■ **MANNENDING** Uitgeverij Valiant is toe aan de eerste crossover. De verhalen uit *Bloodshot* en *Harbinger* worden met elkaar verweven tot de vierdelige reeks *Harbinger Wars*, door schrijvers Joshua Dysart en Duane Swierczynski en tekenaar Clayton Henry. Ooit waren crossovers de ondergang voor uitgeverijen als Defiant en CrossGen. Zal de geschiedenis zich herhalen?

OLAV BEEMER

Skärtsahot voor Age of Ultron.

A Distant Soil pakt draad op.

Alleen vrouwen in X-Men van Aaaaa!

→ UITKIJKEN!

Zo af en toe komen comics voorbij waar iedereen naar uitkijkt. Omdat makers van naam bijvoorbeeld voor het eerst samenwerken of omdat daadwerkelijk iets vernieuwends op stapel staat. En soms om heel andere redenen...

Eind maart keren de tweelingbroers Gabriel Bá en Fábio Moon terug naar de wereld van het Bureau for Paranormal Research and Defense. Dan verschijnt bij uitgeverij Dark Horse Comics namelijk het allereerste nummer van een nieuwe, vijfdelige miniserie genaamd *BPRD: Vampire*. Bá en Moon waren eerder verantwoordelijk voor de serie *BPRD: 1947* en werkten ook samen aan hun eigen creatie *Daytripper* bij DC Comics. Het verhaal van deze nieuwe miniserie wordt geschreven door Mike Mignola, bedenker van de reeks en geestelijk vader van *Hellboy*.

Bá en Moon tekenen BPRD: Vampire.

Na maanden vertraging en een onverwachte naamsverandering verschijnt eind april alsnog het eerste nummer van het nieuwe project van Mark Millar *(Wanted* en *Kick-Ass)* en Frank Quitely *(JLA: Earth 2)*: het bij Image Comics uitgegeven twaalfdelige *Jupiter's Legacy's*. Het verhaal draait om kinderen van superhelden, die in de ogen van hun ouders een teleurstelling zijn. Of de serie de lezers teleurstelt, is afwachten: Quitely staat bekend als trage tekenaar en een van Millars vorige projecten voor Image, de miniserie *War Heroes* uit 2008, is nooit afgerond.

Bij Marvel Comics is de vernieuwing van Marvel NOW! nog in volle gang, maar toch is het de komende maanden tijd voor de volgende grote crossover. Deze keer geen verhaal dat tijdens een korte redactievergadering in elkaar is gezet, maar eentje die jaren geleden op subtiele wijze werd aangekondigd in een tijdlijn uit de serie *Avengers*. Het gaat om *Age of Ultron*, een tiendelige miniserie die verspreid over vier maanden verschijnt en wordt gemaakt door schrijver Brian Michael Bendis *(All-New X-Men)* en tekenaars Bryan Hitch en Brandon Peterson. De robot Ultron heeft altijd al de mensheid willen uitroeien en nu voert hij zijn plan eindelijk uit. Losse nummers kosten $3.99.

→ UITKIJKEN?

Die heel andere manier van uitkijken, namelijk in de betekenis van oppassen, kan opgaan voor *Constantine*, één van de nieuwste maandelijkse series van DC Comics. Een paar weken geleden werd het eerste deel aangekondigd voor de maand maart, met Renato Guedes als tekenaar en Robert Venditti (bekend van *The Surrogates)* als schrijver. Een paar weken later, nog voor de start van de reeks, werd die aankondiging weer ingetrokken: Venditti zou te veel hooi op zijn vork hebben genomen nadat hij eerder al de serie *Demon Knights* overnam en zijn plek wordt nu ingenomen door schrijversduo Jeff Lemire en Ray Fawkes (samen verantwoordelijk voor *Justice League Dark)*.

Bijna hetzelfde overkwam Jim Zub, die werd aangekondigd als de nieuwe schrijver van *Birds of Prey*, de serie die momenteel wordt getekend door Romano Molenaar. Nog voor zijn eerste nummer werd hij vervangen door Christy Marx *(Sword of Sorcery)*. De redactionele strubbelingen achter de schermen bij DC duren blijkbaar ook in 2013 voort, want over deze onverwachte wisseling van de wacht werd publiekelijk weinig uit de doeken gedaan.

Bij Image Comics keert in april, na een pauze van liefst zes jaar, de serie *A Distant Soil* terug. Schrijver en tekenaar Colleen Doran, die de comic als tiener bedacht en door de jaren heen meer dan eens heeft moeten oppassen hoe het zat met haar auteursrechten, is toe aan het laatste hoofdstuk van haar als 'space opera' omschreven levenswerk en de serie wordt in het vervolg eens per twee maanden uitgebracht onder de Image imprint Shadowline van maker Jim Valentino (een van de oprichters van Image en bedenker van *ShadowHawk)*. Het eerste nieuwe nummer wordt *A Distant Soil 39*, de comic verschijnt in zwart-wit en de coverprijs is $3.50.

olav.beemer@stripschrift.nl

Marc Bourgne houdt van het snelle werk

MICHEL VAN MERRIENBOER

FOTO MICHEL VAN MERRIENBOER

Het moet haast de ultieme droom zijn van een striptekenaar die racefan is: gevraagd worden om mee te doen met *Michel Vaillant*. Het overkwam Marc Bourgne (Versailles, 11 maart 1967). Hij werd gevraagd als tekenaar van de herstart van de strip over de wereldberoemde coureur. Het eerste deel – *In de naam van de zoon* – verscheen kortgeleden. De supervisie blijft in handen van de familie Graton, maar net zoals in de echte racewereld werkt er een team aan de nieuwe avonturen. Naast Bourgne zijn dat Denis Lapière voor de scenario's en Benjamin Benéteau om de achtergronden en auto's te tekenen. Tot opluchting van Bourgne, want – zegt hij – dat kost hem te veel tijd.

De serie Michel Vaillant *is vanaf 1957 zeventig delen lang gemaakt door Jean Graton. De teller staat boven de honderd als je de specials ook meerekent. Door de jaren heen hebben uitgeverijen als Lombard, Dargaud, Fleurus, Koralle en Novedi albums van de reeks uitgebracht. In 1982 richtte Graton zijn eigen uitgeverij op. In 2010 ging uitgeverij Graton Editeur een samenwerking aan met uitgeverij Dupuis waarbij die laatste naast de distributie ook de productie en promotie uitvoert. Sinds eind jaren 1990 hielp een studio Jean Graton met het tekenwerk; de laatste*

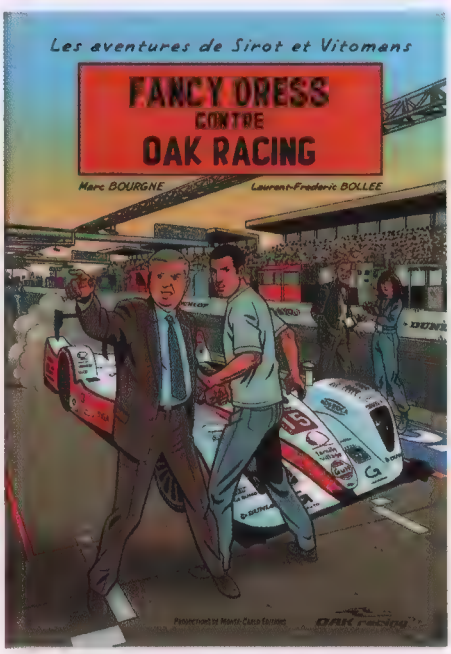

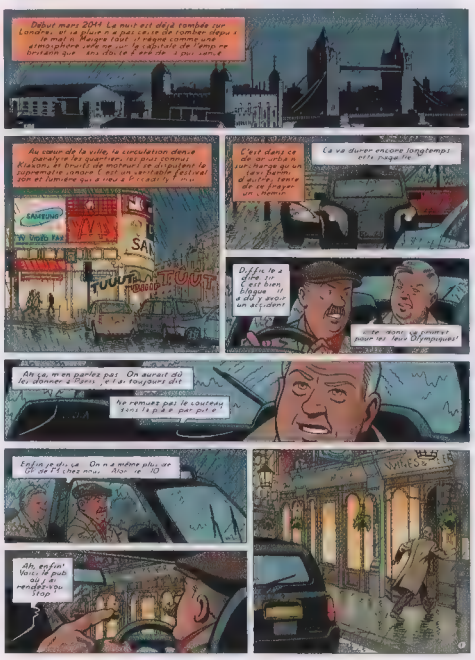

LINKS - Strook uit pagina 41 van Michel Vaillant, getekend door Marc Bourgne. De rest werd er later door Benjamin Benéteau bijgetekend.

ONDER - Potloodschets van het omslag van *In de naam van de zoon.*

albums heeft hij helemaal niet meer getekend, maar deden studiomedewerkers als Christian Papazoglakis, Nedzad Kamenica en Robert Paquet dat. Zoon Philippe Graton schreef de scenario's, waarbij zijn vader adviezen gaf.

Al een paar jaren waren er plannen om de autoracestrip een opfrisbeurt te geven. Er werd een streep gezet onder de eerste zeventig albums, waarna met de entree van de volwassen geworden zoon van Michel Vaillant de serie een tweede leven heeft gekregen. De promotionele tournee van het eind 2012 verschenen nieuwe album In de naam van de zoon *werd groots aangepakt en voerde door Italië, Frankrijk en België op de autosalons en racebanen. De nieuwe tekenaar Marc Bourgne heeft er uitputtend gepresenteerd en gesigneerd, maar benadrukt nog steeds: 'Ik vind het geweldig dat ik hiervoor gevraagd ben. Ik ben dol op de racesport!'*

VROOOOAAW

Dus het is niet toevallig dat jij nu *Michel Vaillant* tekent?

Marc Bourgne: Bij Graton wisten ze dat ik een fan van de sport ben. Ik bezoek zelfs wedstrijden van de Formule 1 en Le Mans. In 2011 ging ik speciaal naar Le Mans voor het OAK Racing Team. Eigenaar Jacques Nicolet had scenarist Laurent-Frédéric Bollée benaderd met een opdracht om een strip over het raceteam te maken. Bolleé haalde mij erbij.

Het OAK-team wilde graag dat we hen 24 uur achter de schermen volgden om daar een strip over te maken. Dus we moesten de race wel bijwonen! *(lacht)* Dit 24-pagina-verhaal, *Fancy Dress vs Oak Racing*, is niet voor commerciële doeleinden gemaakt. Maar ik had dus al wat stripervaring in de racerij opgedaan voordat ik aan *Michel Vaillant* begon!

Hoe gaat de samenwerking met Denis Lapière en Benjamin Benéteau in zijn werk?

Ik krijg van Denis het scenario en aan de hand daarvan maak ik per pagina een storyboard. Dat stuur ik dan naar Denis, Philippe Graton en Benjamin. Na hun goedkeuring werk ik van het storyboard alleen de personages uit, in inkt, en vervolgens stuur ik het origineel naar uitgeverij Graton in Brussel. Daar scannen zij mijn bladzijden in en vervolgens sturen zij het naar Benjamin waar hij op de computer de auto's en de decors in tekent. De reden dat ik het opstuur, is dat ik geen professionele scanner heb. Voor de bladzijden waar geen mensen in voorkomen, hoef ik geen storyboard te maken. Op de bladzijden waar maar een enkele figuur staat, vraagt Benjamin mij wat voor pose er nodig is. Hij doet bij voorbeeld het publiek of de kleine figuren, zoals op bladzijde 26 de man met de vlag.

Wordt de tweede serie *Michel Vaillant* net zo'n langlopende als de oer-reeks?

Het is de bedoeling om er een langere tijd mee door te

LINKS - Omslag van *Fancy Dress vs Oak Racing*, pagina 7 in wording en de eerste pagina in kleur. Laurent-Frédéric Bollée en Marc Bourgne maakten in opdracht van OAK Race Team een strip in *Blake en Mortimer*-stijl. De uitgave was voor eigen gebruik bedoeld en is niet in de verkoop beland.

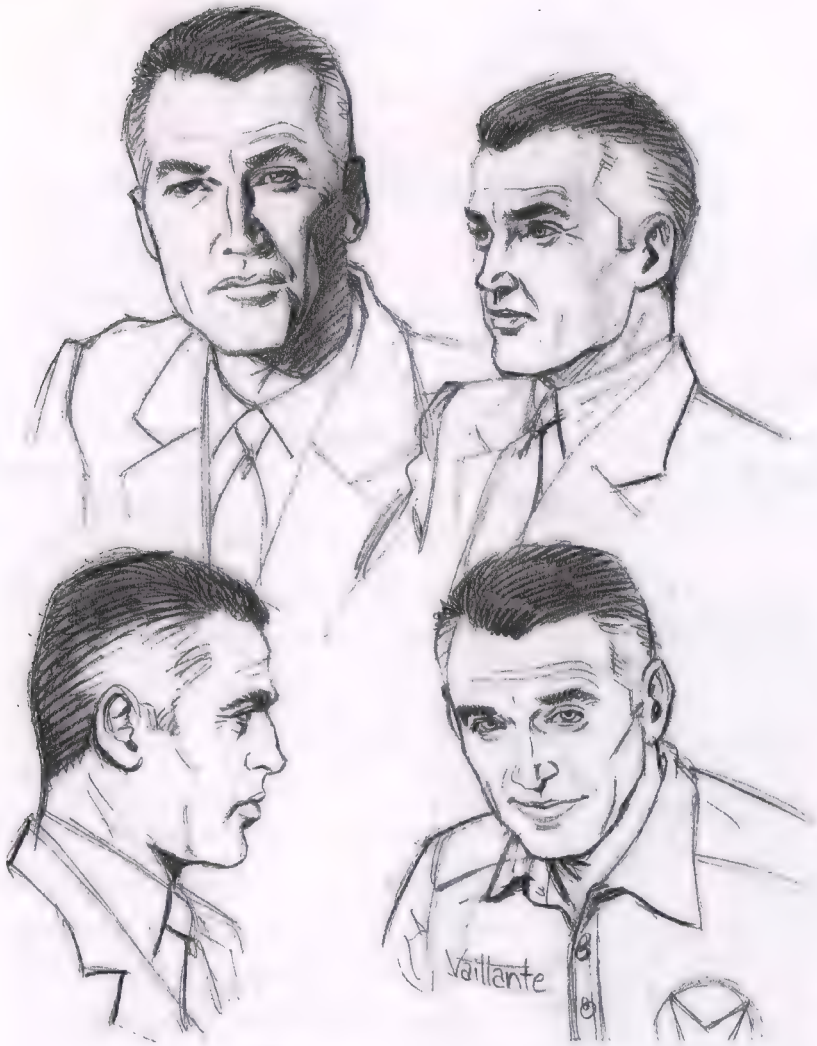

BOVEN - **Jean Pierre is de oudere broer van Michel en leider van het team Vaillant.**

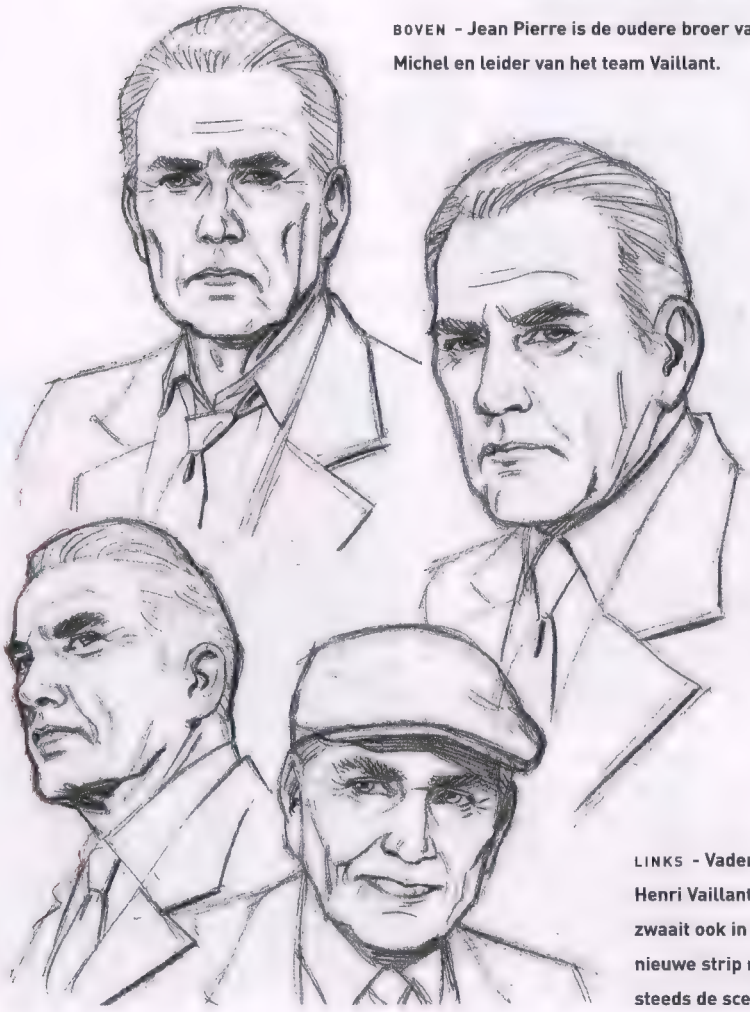

LINKS - **Vader Henri Vaillant zwaait ook in de nieuwe strip nog steeds de scepter.**

gaan. Jean Graton heeft een *Vaillant*-bijbel geschreven. In dit manuscript staan genoeg verwikkelingen voor de komende tien delen. Hij was weliswaar niet meer in staat om nog langer te tekenen, maar door het verhaal verder uit te schrijven heeft hij de toekomst voorlopig veilig gesteld. Ik weet dus al wat er komen gaat. Dit eerste album maakt deel uit van een trilogie.

Ga je dingen anders doen?
Absoluut! Tijdens de onderhandelingen lieten Philippe Graton en uitgever Dupuis juist weten dat het niet de bedoeling was dat ik exact alles uit de eerste reeks zou kopiëren. Ik moest vooral mijn eigen stijl inbrengen. Ik kreeg de vrije hand om de karakters uit te werken en meer psychologische verdieping mee te geven. In de tijd dat ik aan *Roodbaard* werkte, kon ik niet te rade gaan bij de makers, maar bij *Michel Vaillant* gelukkig wel. Dan maakte ik schetsen en liet ze ter beoordeling aan Jean zien, waarna hij ze goedkeurde. Na het verschijnen van het eerste deel vertelde hij me dat hij amper kan wachten om de nieuwe delen te lezen. Maar niet iedereen is enthousiast. Sommige lezers waren teleurgesteld dat Michel Vaillant niet op de oude versie lijkt.

Heb je medezeggenschap over het script?
Totaal niet. Philippe verzint de verhalen en heeft de supervisie en eindverantwoording. Denis werkt zijn ideeën uit. Nadat Philippe het script en de dialogen heeft gelezen, gaat het naar mij toe.

Waarom heeft uitgeverij Graton voor jullie gekozen en niet voor de studiomedewerkers waar ze al jarenlang mee samenwerkten?
Dat weet ik niet.

Waarom is Benjamin erbij betrokken voor de auto's en achtergronden?

Simpelweg omdat ik er geen tijd voor heb. Het is arbeidsintensief werk en ik heb nog andere projecten. Ik zou het wel kunnen, daar niet van, maar dan zou een album meer dan een jaar in beslag nemen. Bovendien is Benjamin beter in decors en auto's dan ik. Ik hou er niet zo van om voertuigen te tekenen.

Keert Julie Wood ook terug in de serie?
Ik verwacht het niet, maar ik ben daar niet zeker van. Dupuis en Graton bespreken de mogelijkheid om Julie Wood weer een eigen serie te geven. Ze zoeken nog naar een geschikte tekenaar. Steve Warson maakt wel zijn rentree in het tweede deel.

Denk je dat er nog genoeg stripliefhebbers zijn die over de racesport willen lezen?
Absoluut. De afgelopen tijd zijn er weer uitstekende boeken over het racen verschenen, zoals *Grand Prix* van Marvano en de collectie *Plankgas* van uitgeverij Daedalus. De serie *Ring* van Youssef Daoudi en Ilias, die binnen die reeks verschijnt, vind ik erg goed. En ook het publiek weet die serie te waarderen. Bovendien heeft *Michel Vaillant* nog steeds veel fans die ook nog eens liefhebbers zijn van de autosport. De eerste oplage van *In de naam van de zoon* ligt op 70.000 exemplaren, dus dat zegt genoeg.

Detectives, piraten en tijdreizigers

Ga je door met je avonturenstrip over detective Frank Lincoln?
Ik vind het voorlopig mooi geweest. De reeks ben ik ruim tien jaar geleden begonnen. Er komt nog een zesde en laatste deel van *Frank Lincoln*. Ik wil de lezers de antwoorden geven op vragen die nog open staan. Misschien begin ik ooit nog eens aan een tweede cyclus. Maar ik kies er nu voor om twee albums te tekenen voor een nieuw *I.R.S.*-reeks. Dit is weer een spin-off en beslaat vier albums. Het gaat over de internationale voetbalwereld. Ik doe de delen één en vier en Daniel Koller maakt deel twee en drie. Het heet *I.R.S. Team*.

BOVEN - Aan actiescènes geen gebrek in *Frank Lincoln*. Dit is een spectaculaire vluchtscène waarbij Frank, vriend Billy en een helikopterpiloot weten te ontsnappen.

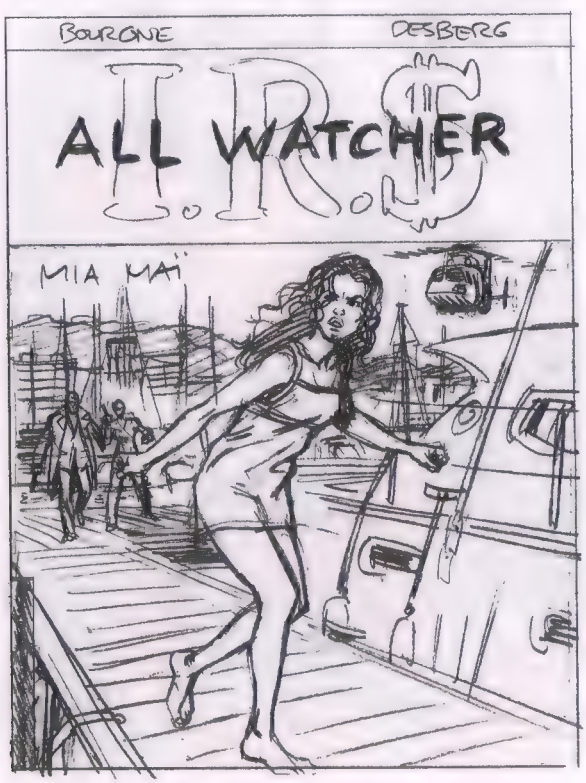

VAN LINKS NAAR RECHTS -

• Tekening van *I.R.S.* voor een ex-libris voor de winkel Hobby Folie in Bordeaux.

• Schets voor het omslag van *Mia Mai*, deel 5 van de *I.R.S.*-spinoff *All Watcher*.

• Omslagontwerp voor een Duitse uitgave van Frank Lincoln, een bundel van de eerste twee delen.

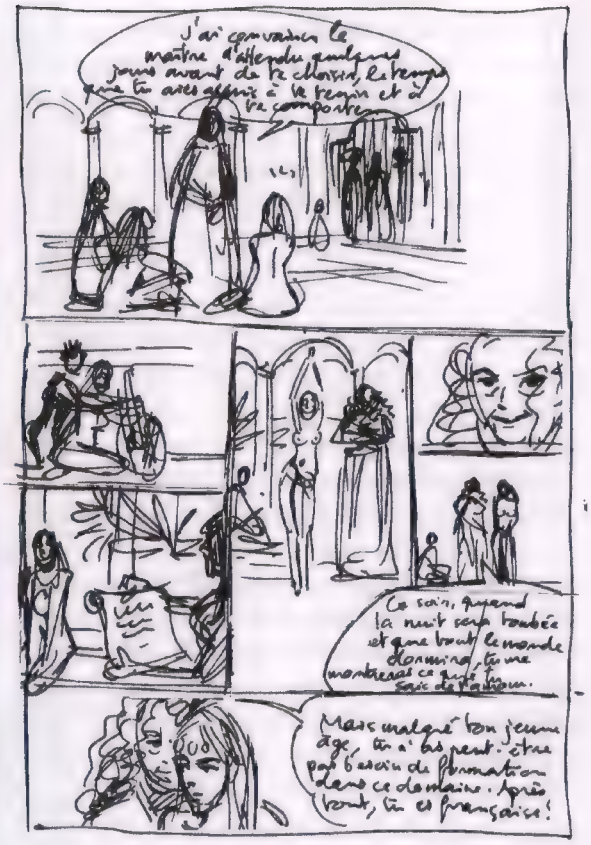

BOVEN - Opzet van een omslag voor *De piraten van Barataria*, gemaakt door Franck Bonnet. Bourgne laat het tekenen van schepen liever aan hem over.

RECHTSBOVEN - Voorbeeld van een storyboard van een pagina voor *De piraten van Barataria* die tekenaar Franck Bonnet niet te zien krijgt. Bourgne maakt deze puur voor zichzelf om te kijken of het op het papier goed overkomt. Daarna stuurt hij alleen de omschrijving van hoe de pagina er uit ziet en de dialogen naar Bonnet.

RECHTS -Ex libris met Anny Read voor stripwinkel Fantasmagories in Parijs.

Je deed voor *Frank Lincoln* op meerdere mensen een beroep. Didier Desmet deed bij voorbeeld de decors in de albums twee en drie, Serge Perrotin schreef mee aan deel vier en Eillam tekende op zijn beurt mee aan deel vijf. Werk je niet graag alleen aan een album?

Eigenlijk hou ik er niet van om veel achtergronden te tekenen. Didier leek mij de beste optie om me hierin te ondersteunen. Serge hielp me om het script vlot te trekken, want daar liep ik mee vast. En Eillam heb ik benaderd omdat ik met tijdgebrek kampte.

Je hebt tussen 1999 en 2004 vier delen mogen tekenen van *Roodbaard*. Wat was de reden dat je er mee moest stoppen? De manier waarop je hem gestalte gaf?

Nee, daar heb ik nooit commentaar op gekregen. Het was uitgeverij Dargaud die er geen brood meer in zag omdat de verkochte oplage steeds verder kromp. Het laatste album – *Het geheim van Elisa David 2* – had een oplage van ongeveer 10.000 stuks. Om bij een strip van een succesvolle verkoop te kunnen spreken, praat je in Frankrijk toch al snel over 50.000 albums. Toch hoorde ik recent het gerucht dat Dargaud *Roodbaard* mogelijk nieuw leven wil inblazen met Fabien Nury als scenarist en een nieuwe tekenaar.

Ik weet het fijne er niet van, want ik zit niet meer bij Dargaud. Ik begrijp überhaupt weinig van hun marketingstrategie. Maar voor een herstart van *Roodbaard* zou de tijd wel rijp zijn. Er verschijnen talloze piratenstrips, waaronder *De piraten van Barataria* van Franck Bonnet en mijzelf.

Zou je het stokje van *Roodbaard* weer opnemen als Dargaud dat aan je zou vragen?

Indertijd was het Didier Christmann die het me voorstelde, namens Dargaud. Maar ik denk niet dat de uitgeverij me weer zal benaderen. Als Dargaud mij toch zou vragen dan zeg ik nee. Ik heb *Roodbaard* met veel plezier gemaakt en ik zou de strip best weer willen tekenen, maar niet voor Dargaud.

Verliep de samenwerking met de scenarist, Christian Perrissin, toen wel goed?

Oh ja, ons contact was prima. We hadden na *Roodbaard* zelfs een idee voor een nieuwe strip over een jonge fotografe die door Congo zou reizen. Helaas is dit niet doorgegaan, maar we hopen ooit weer eens samen te werken.

Voor alle duidelijkheid: bij *De piraten van Barataria* ben je de scenarist. Waarom teken je de strip dan eigenlijk ook niet zelf?

Ik heb die piratenstrip speciaal voor Frank Bonnet geschreven. We zijn ongeveer tegelijkertijd bij Dargaud begonnen, begin jaren 1990. Sindsdien zijn we vrienden. We spraken destijds al af om ooit samen een serie te maken. Dat werden rond 2005 drie delen van *Vell'a*, over een mooie vrouw in een barbaarse omgeving op een andere planeet, vergelijkbaar met onze geschiedenis. Ik hielp hem met het script, het tekenen en de dialogen. Ik wist dat hij van schepen houdt; daarom bedacht ik later de Barataria. De stukjes vielen voor mij samen toen ik op de radio hoorde vertellen over piraten die ooit bestaan hebben, zoals Jean Lafitte die in de Napoleontische tijd veel in Louisiana was. Ik hoefde er alleen nog wat personages bij te bedenken. De manier waarop Frank de schepen tekent, zou mij niet goed afgaan. Ik heb er dan ook geen moment aan getwijfeld dat hij de tekenaar moest worden van *De piraten van Barataria*. We zijn inmiddels aan het zesde verhaal bezig en het is redelijk succesvol in Frankrijk.

Bij uitgeverij Glénat verschijnt de sciencefictionserie *Reiziger*. Jij hebt aan een paar delen meegedaan. Hoe ben je hierbij betrokken geraakt?

BOVEN - *Entering*, een nooit eerder gepubliceerde tekening van Rood - baard, Anny en Baba. Bourgne tekende een frisse nieuwe *Roodbaard*, met aanzienlijk meer bloot in de reeks.
ONDER - Promotiekaart, gemaakt voor een uitzendbureau.

RECHTS - Strook uit *Reiziger – Heden 1* waarin de mysterieuze vreemdeling met de 'V' op het voorhoofd voor veel actie zorgt.

Alle leden van het team dat aan dit project werkten, zijn vrienden van elkaar. We waren gelijk enthousiast toen we een keer aan het brainstormen waren over tijdreizigers. Ook Glénat had het idee dat het een succes kon worden. Maar dat is er nooit uitgekomen.

Stijlen, Sorbonne en porno

Heb je altijd al realistisch getekend?

Twintig jaar geleden begon ik al gelijk in een realistische stijl te tekenen toen ik voor Dargaud aan de strip *Être libre* mocht beginnen. Ik heb daarna het realisme aangehouden. Ik ben autodidact, dus ik heb me alles zelf aangeleerd. Daar is het bij gebleven totdat het Oak Racing Team mij vroeg om voor de strip in de stijl van *Blake en Mortimer* te werken. Ik gebruikte die klare-lijnstijl wel eens in reclamewerk, maar voor een strip was het de eerste keer. Ik heb er van genoten. Na het overlijden van René Sterne heb ik Dargaud in die stijl schetsen en studies gestuurd om zijn *Blake en Mortimer*-verhaal eventueel voort te zetten. Ik heb er nooit antwoord op gekregen.

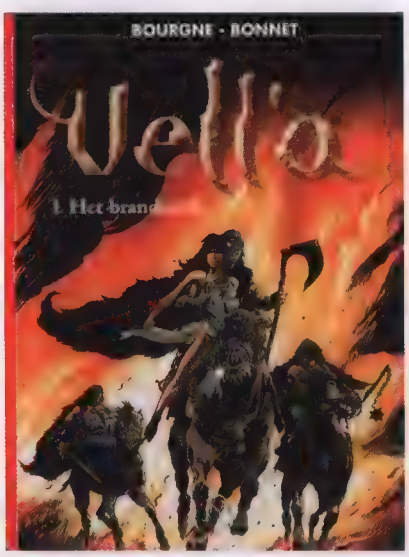

RECHTS - Voordat Marc Bourgne ging samenwerken met Franck Bonnet aan *De piraten van Barataria* schreef hij eerst nog het scenario voor diens trilogie *Vell'a*. Er verscheen één deel in de *Collectie 500* van uitgeverij Talent.

Werk je met modellen of gebruik je foto's van het internet voor personages en achtergronden?

Nee, geen modellen. Soms maak ik foto's van mijn vrouw of zij van mij voor gecompliceerde poses van personages. Ook zoek ik regelmatig dingen op in boeken en soms raadpleeg ik het internet. Je moet tegenwoordig voorzichtig zijn met het overnemen van foto's van het internet. Voor je het weet heb je rechthebbenden achter je aan met een claim. Je moet goed uitzoeken wie de rechten hebben van de foto's of beelden flink bewerken. Tekenaars zoals Hergé en E.P. Jacobs hebben veelvuldig gebruik gemaakt van foto's uit *National Geographic*. Zoiets kan tegenwoordig niet meer. Het internet heeft wat copyright betreft ons leven behoorlijk veranderd.

Je hebt aan de Sorbonne in Parijs geschiedenis gestudeerd. Is het geen grote ommezwaai geweest nadat je besloot om met tekenen je brood te verdienen?

Tekenen is iets wat ik al sinds kinds af aan wilde doen. Vanaf mijn negende ben ik er al serieus mee bezig. Ik heb een keer een eigen verhaal van *Kuifje* gemaakt. Mijn voorbeelden zijn vooral Jean Giraud, Hermann, Albert Uderzo en Jacques Martin geweest.

Ik ben geschiedenis gaan studeren, omdat ik dat interessant vind en om leraar te kunnen worden, zodat ik de zekerheid van een goede baan had. Dan kon ik het tekenen wel in de vakanties doen, was mijn idee. Ik ben uiteindelijk slechts drie maanden leraar geweest. Ik had namelijk het eerste verhaal van *Être libre* in de laatste twee jaar van mijn studie gemaakt en stuurde die strip daarna naar Dargaud. Ik mocht er gelijk mee doorgaan! Ik ben meteen met lesgeven gestopt en heb me volledig op het tekenen gestort. Het is natuurlijk ook onmogelijk om beide beroepen te combineren.

Nog een laatste vraag: waarom heb je eigenlijk onder je pseudoniem Bruce Morgan een aantal pornografische stripalbums gemaakt? Het is trouwens erg grappig dat deze Engelse naam een anagram is van jouw naam.

Die strips zijn niet van mij. Ik ken die man niet. Het zijn toevallig dezelfde letters waarmee zijn en mijn naam gevormd kunnen worden.

michel.van.merriënboer@stripschrift.nl

Met dank aan Alex de Meester van Stripwinkel Alex

Lieve lezers...

ILLUSTRATIE FRITS JONKER

...Tijdens het afgelopen Writers Unlimited-festival in Den Haag, beter bekend als Winternachten, interviewde ik in het Spuitheater Barbara Stok, Peter van Dongen en de grote Thé! Tjong! Khing! Het was een succes. Volle zaal, leuk gesprek en na afloop was iedereen positief. Thé was zo lief, met zijn jongensachtige verlegenheid en Van Dongen was ontwapenend toen hij zei dat hij eigenlijk nauwelijks nog strips, maar vooral échte boeken las.
In de lobby van het hotel, waar de gasten en medewerkers van het festival overnachtten, werd er tot vroeg in de volgende ochtend nog nageborreld en daar kwam ik in gesprek met de charmante Barbara den Ouden. Den Ouden doet de strips voor het Nederlandse Letterenfonds en ze neemt haar werk zeer serieus. Ze wilde van me weten welke strips ze móest hebben gelezen, maar het werd me snel duidelijk dat zij er meer van wist dan ik.
Mensen, ik heb de afgelopen tijd veel gekankerd op de stripintendant, Gert Jan Pos, en dat was ook volkomen terecht. Wat heeft die de Nederlandse stripwereld een schade toegebracht, met z'n stomme verstrippingen, zijn peperdure reizen die helemaal niks hebben opgeleverd en zijn imbeciele interviews in tenenkrommend Steenkolenengels. 'Is joor nekst strip olso kooing toe bie about sombies?'
Man, wat erg. Gelukkig is die ijstijd voorbij. Laten we dat snel vergeten.
Maar ik zeg het dus ook als er iets wél goed gaat en wat wel goed gaat, is Barbara den Ouden. Die weet waar ze over praat, is onbevooroordeeld, nieuwsgierig, geïnteresseerd en, ook niet onbelangrijk, spontaan en charmant. Alles wat Pos niet is. Die kun je gerust naar Angoulême sturen om de Nederlandse strip aan de man te brengen.
Is ook gebeurd, en Den Oudens verslag kun je lezen op de site van het Letterenfonds: *www.letterenfonds.nl/nl/entry/280/angouleme*. Gewoon in alle openheid verantwoording afleggen. Moest je bij Pos om komen. Werd je meteen stijfgescholden. Zó raar, dat Chinese uitgevers niet massaal de rechten voor Nederlandse grafische romans hebben gekocht toen Pos in China was.
Tot vier uur in de ochtend heb ik met Den Ouden over strips geluld. Zij gaat de komende tijd de Nederlandse strip promoten in het buitenland en ze weet hoe dat moet. Met de toekenning van de Grote Prijs van Angoulême aan Bernard Holtrop heeft ze al wat wind in de zeilen gekregen, al moet veel mensen misschien nog duidelijk gemaakt worden dat Holtrop een Nederlander is. Ik vraag me af hoeveel Nederlanders dat weten.
Er is een brochure uitgebracht, *10 Graphic Novelists from Holland*.
Goed, dat is misschien nog wat teveel in de geest van Gert Jan Pos, zo'n staalkaart van wat de Nederlandse stripwereld zoal vermag. Je kunt je ook afvragen of de Nederlandse strip gaat lopen als het Letterenfonds bijdraagt in de vertaalkosten van buitenlandse uitgevers, of als het de reiskosten van Nederlandse striptekenaars in het buitenland betaalt.
Dat schijnt nog niet zo goed door te dringen in Nederland: strips verkopen zichzelf. Als ze goed zijn, tenminste. In die brochure ontbreekt Michel Budel, die zonder een cent subsidie zijn strip *Slechte meisjes* heeft verkocht aan een Amerikaanse uitgever. Ook Chris Evenhuis staat er niet in, de Nederlandse tekenaar wiens werk nu uit het Frans in het Nederlands vertaald wordt. Romano Molenaar, ook al zo iemand die eerst in Amerika bekend werd, en toen pas in zijn eigen land, Nederland.
Maar goed, sommige tekenaars hebben nou eenmaal een beetje promotie nodig, voordat mensen de waarde van hun werk zien. Die hebben aan Barbara den Ouden een goeie. Hup Barbara! Ik hoop dat we je nog vaak gaan tegenkomen!

peter.breedveld@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

•STRIPS•GAMES•MANGA•
SPECIAALZAAK
EPPO

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • www.eppo.nl

ADVERTENTIE

AKIM
Stripspeciaalzaak

Geen winkel in de buurt,
door ons worden de strips verstuurd

Bestel snel op Akim.nl

* Nieuwe strips
* Antiquarisch
* Tweedehands
* Manga's
* Comics
* Curiosa
* Originelen

Tevens inkoop van
partijen en verzamelingen

AKIM.nl
Stripwinkel Akim Ulgersmaweg 14 9731 BS Groningen

Films en romans over het Wilde Westen waren populair in de jaren 1950 en 1960. Zij verhaalden over de *bad guys* tegenover de *good guys*. De helden galoppeerden op mooie paarden naar de tragische weduwe of naar de prachtige, jonge landeigenares om deze uit de greep van het gevaar te redden. Tekenaar Tom K. Ryan was een groot liefhebber van dit westerngenre en vond hier een schitterend idee voor een hilarische strip: *Tumbleweeds*.

Tumbleweeds
Lachen om het Oude Westen

THEO KEIJZER

MIDDEN – Op het omslag zijn wat plukjes tumbleweed getekend: het bovengrondse gedeelte kan na volgroeiing wegtuimelen met de wind. In westerns worden tumbleweeds, vaak met het geluid van droge wind, gebruikt als typering van een desolate omgeving. In het Nederlands heet het buitelkruid, naar het gelijknamige *Grijpstra en De Gier*-boek van Janwillem van de Wetering.

Tumbleweeds is een parodie op deze helden en slechteriken met de indianen in de rol van de *good guys*. Met zijn aparte tekenstijl, vergelijkbaar met die van Johnny Harts *B.C.*, creëerde Tom K. Ryan voor deze westernstrip een grote groep personages. Hij begon met de hoofdpersoon, een *cowpoke*, die hij Tumbleweeds noemde. Deze heeft geweldige dromen, maar totaal geen behoefte om ze te vervullen. Zijn dromerige blik, zijn slungelig uiterlijk en zijn oversized cowboyhoed zullen onmiddellijk een glimlach op het gezicht van iedere lezer tot gevolg hebben.

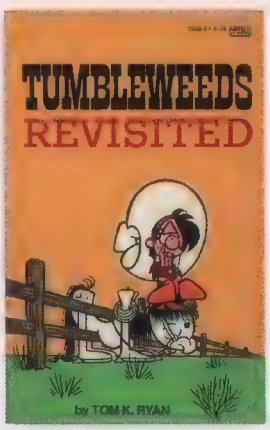

Indianen

Ryan creëerde de stad Grimy Gulch met cowboys en indianen van allerlei soorten en maten, waaronder Little Pigeon, de mooie dochter van het opperhoofd van de Poohawks, Horatio Curmudgeon Frump, de corrupte rechter en de simpele ziel Knuckles, die als hulpsheriff rondloopt.
Zoals in elke goede western zijn er ook slechteriken. Snake-Eye en Snooky McFoul spelen deze rol, waarbij weinig succes voor hen is weggelegd. Er is een begrafenisondernemer, een barkeeper en er zijn mijnwerkers. De cast wordt aangevuld met Hildegard Hamhocker, een wanhopige *manhunter*, altijd op pad om Tumbleweeds te strikken voor het huwelijk, maar die hem nooit te pakken krijgt.
Ryans tekenkunst is niet beperkt tot mensen en houten gebouwen. Er lopen ook wat eigenaardige dieren in de *Tumbleweeds*-strip rond. Epic is Tumbleweeds' paard en Pajamas is een zeldzaam luie hond, om er een paar te noemen, en deze zorgen voor net zoveel humor als eerder genoemde hoofdpersonen.

Eerste schreden

Tom K. Ryan werd geboren op 6 juni 1926 in Anderson, Indiana. Hij begon met het tekenen van cartoons op negenjarige leeftijd en deze ziekte, zoals hij het noemt, is hem zijn hele leven bijgebleven. Ryan kon zogeheten *basketball scholarships* krijgen, maar in plaats daarvan ging hij studeren op de Notre Dame University en de University of Cincinnati. Na drie jaar verliet hij de

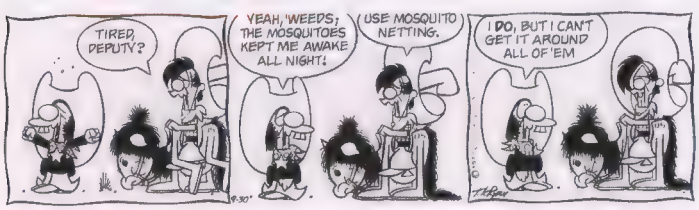

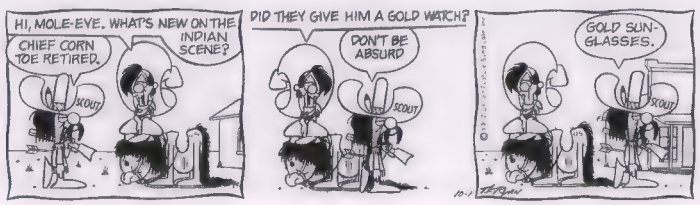

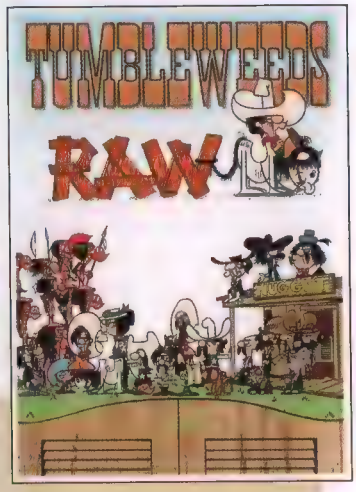

universiteit en begon met werken. Zijn eerste banen gaven hem weinig voldoening, maar waren noodzakelijk om zijn gezin te onderhouden. Hij tekende in die periode redactionele tekeningen en sportcartoons voor lokale kranten.

Een schriftelijke cursus in commerciële kunst hielp Ryan zijn artistieke talent en tekentechnieken te verfijnen. Deze nieuwe vaardigheden stelden hem in staat om zich te vestigen als freelance commercieel kunstenaar. Omstreeks deze tijd ontdekte hij het werk van Zane Grey, een schrijver die vooral bekend stond om zijn verhalen over het Oude Westen *(Tales from the Old West)*. Gefascineerd door die verhalen over dit tijdperk begonnen voor Ryan de eerste ideëen te ontstaan voor een strip over het Oude Westen.

Raw

Rond De Stripdagen in Gorinchem verschijnt een bundeling *Tumbleweeds*-strips bij uitgeverij The Keij-Position. Onvertaald opgenomen zijn alle mooi gerestaureerde zondagsafleveringen in kleur uit 1980 en 1981. Bill Matheny, onder meer scenarist voor uitgeverij DC, schreef het voorwoord. Ook wordt er een chronologische lijst in gepubliceerd van alle eerdere boekuitgaven. Het omslagontwerp is van Tom K. Ryan himself.

Het 64 pagina's tellende boek verschijnt in een digitaal gedrukte softcover-oplage van slechts 150 exemplaren en heeft als extraatje een door Tom K. Ryan gesigneerd ex-libris. Prijs €27. AvO

Meer info: *www.t-k-p.nl*

Veel lof

Tumbleweeds startte in 1965 en werd oorspronkelijk gedistribueerd via Lew Little Syndicaat. Later werd dat overgenomen door King Features Syndicate, wat leidde tot publicatie van de strip in honderden kranten in de Verenigde Staten. Ryan heeft voor zijn werk verschillende nominaties gekregen van de National Cartoonists Society en veel lof van diverse indiaanse bevolkingsgroepen voor zijn aparte humor over indianen.

De strip werd – ook in het buitenland – gepubliceerd in tientallen bundels, maar die zijn tegenwoordig in de boekhandel amper te vinden. In Nederland verscheen de strip onder de titel *Jippie* in *De Volkskrant*, en er werden ook drie boekjes van uitgegeven door Semic Press. In Las Vegas werd in 1983 een *Tumbleweeds*-musical opgevoerd.

Tumbleweeds was ook een attractie in het MGM Grand Family Theme Park in Las Vegas. In de jaren 1970 is geprobeerd om van de strip een tekenfilmserie te maken, maar dit is bij één aflevering gebleven.

In de vroege jaren van *Tumbleweeds* was Ryan de mentor van een andere, opkomende striptekenaar: van 1968 tot 1978 werkte Jim Davis bij hem als assistent. Davis introduceerde zijn eigen strip, *Garfield*, op 19 juni 1978 toen hij 33 jaar oud was.

Met zijn vrouw Anne – enkele jaren geleden overleden – voedde Ryan vier kinderen op. Ze zijn de grootouders van negen kleinkinderen. Hij bleef de unieke strip *Tumbleweeds* produceren vanuit hun huis in Florida tot december 2007.

theo.keijzer@stripschrift.nl

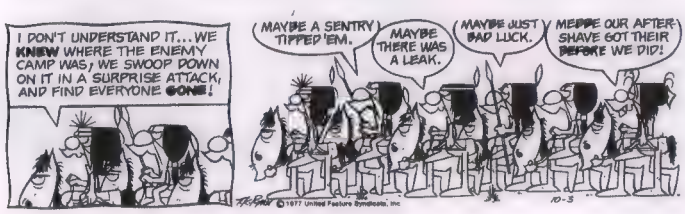
I DON'T UNDERSTAND IT... WE KNEW WHERE THE ENEMY CAMP WAS, WE SWOOP DOWN ON IT IN A SURPRISE ATTACK, AND FIND EVERYONE GONE!
MAYBE A SENTRY TIPPED 'EM.
MAYBE THERE WAS A LEAK.
MAYBE JUST BAD LUCK.
MEBBE OUR AFTER SHAVE GOT THEIR BEFORE WE DID!

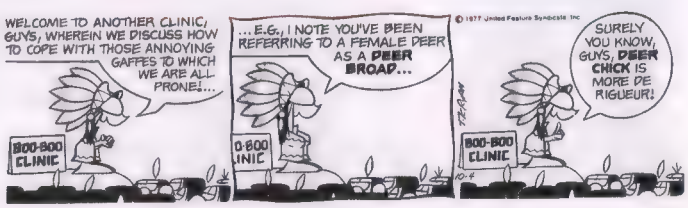
WELCOME TO ANOTHER CLINIC, GUYS, WHEREIN WE DISCUSS HOW TO COPE WITH THOSE ANNOYING GAFFES TO WHICH WE ARE ALL PRONE!...
...E.G., I NOTE YOU'VE BEEN REFERRING TO A FEMALE DEER AS A DEER BROAD...
SURELY YOU KNOW, GUYS, DEER CHICK IS MORE DE RIGUEUR!
800-800 CLINIC

FOTO ROBIN SCHOUTEN

Danker Jan Oreel

Klare lijn uit Zeeland

TEUS DE KRUIJF

Danker Jan Oreel maakt al jaren strips en illustraties, maar door de strip Hel *die in* Eppo *èn in albumvorm verscheen, steeg zijn landelijke bekendheid. Zelf geeft hij als verklaring voor zijn (nog?) lage naamsbekendheid in de stripwereld dat hij vooral aan illustraties werkte. Daar verdient hij vanaf 1990 als kleine zelfstandige zijn meeste geld mee.*

De Zeeuwen kenden hem al veel langer dan de gemiddelde stripliefhebber: Danker Jan Oreel (Breda, 17 april 1962). Zijn verstripping van de geschiedenis van de stad Goes in 1995 was een groot regionaal succes. Het grote publiek maakte voor het eerst kennis met de in Kloetinge woonachtige stripauteur dankzij *Hel*, een strip die zijn voorpublicatie in *Eppo* beleefde en bij Don Lawrence Collection vorig jaar in een albumversie verscheen. Over dit succes, de samenwerking met Henk Kuijpers, zijn eerste stappen op stripgebied en over al zijn andere werk sprak *Stripschrift* met de in 2012 vijftig jaar geworden stripmaker.

Hel is een oud stripproject dat is gereanimeerd. Hoe is het eigenlijk ontstaan en vervolgens doodgebloed?

Danker Jan Oreel: In 1987 bracht ik een bezoek aan Henk Kuijpers. Ik was bewonderaar van zijn werk en wilde graag met hem een strip maken. Hij had mijn meegeno-

RECHTS - Hel zittend tussen de inhoud van de koffers van Raz Fadraz.

GEHEEL RECHTS - Bijfiguren uit *Hel*. Boven en van links naar rechts: de Turkse (koffer)verkoper, Karel Jonkheer Palot van Plettenburg en de boeven Harry Karwatz en Leon.

men stripjes gezien en stelde voor samen een klassieke misdaadstrip te maken. Het hoofdpersonage zou een vrouw worden maar anders dan Franka. Het plan was om de strip in het weekblad *Eppo Wordt Vervolgd* te plaatsen. Toen Kuijpers en ik de eerste pagina's aan hoofdredacteur Peter van Leersum lieten zien was de zaak snel beklonken. Kuijpers had de regie in handen. Dat vond ik niet erg Hij was al jaren succesvol met *Franka* dus ik wilde me het vak graag laten bijbrengen. Daarbij had ik als illustrator ervaring met werken in opdracht, dus die werkverhouding vormde geen belemmering.
Het ging mis doordat ons productietempo te laag lag. Kuijpers kampte met deadlines van *Franka* en leverde zijn scenario's met vertraging in. Bovendien heeft hij een gedetailleerde manier van schrijven met veel getekende tips en aanwijzingen die hij vond na de nodige research met behulp van tijdschriften en foto's. Uitwerking daarvan kostte veel tijd en paste dan weer niet altijd in mijn planning. Daarbij kent mijn manier van tekenen geen moordend tempo. Uiteindelijk trok Dirk Snoodijk, destijds ons redactionele aanspreekpunt bij *Eppo*, er de stekker uit. Wat wellicht ook meespeelde was dat het blad ook niet goed liep. Dat bleek een tijd later uit het opheffen van het blad, dat inmiddels de titel *Sjors en Sjimmie stripblad* had meegekregen. Voor alle duidelijkheid, er zat vijf jaar tussen de eerste pagina's uit 1988 en het stopzetten in 1993.

LINKS - In 2012 verscheen een speciaal heldennummer van *Eppo*. Oreel tekende daarvoor deze illustratie, met achter Hel stripfiguren van één van zijn inspiratiebronnen: Hans G. Kresse.

De duw van Lodewijk

Wie gaf uiteindelijk het duwtje om de strip toch af te maken?

Martin Lodewijk! Ik had een pagina van *Hel* in een presentatiemap zitten toen ik in 2006 tijdens het stripfestival van Sluis mijn werk aan hem liet zien. Hij reageerde enthousiast en riep iets in de trant van: 'Jij bent duidelijk niet gisteren begonnen met tekenen; hier wil ik meer van zien.' Nadat ik hem het tekenwerk dat af was had opgestuurd, raadde Lodewijk mij aan het bij Jacques Post van uitgeverij L te proberen. Dat werd niets maar ik had weer hoop op publicatie en durfde het in 2008 tijdens Stripdagen Haarlem onder de aandacht van Rob van Bavel te brengen. Ook hij was aangenaam verrast. We kwamen overeen om de strip voor te publiceren in de nieuwe *Eppo*. De eerste dertig pagina's lagen al ruim 15 jaar te wachten, dus het meeste werk eraan was het actualiseren en natuurlijk de afronding.

Wat vind je van de reacties dat *Hel* eigenlijk een tweede *Franka* is?

Omdat toevallig het hoofdpersonage een jonge vrouw is en Henk Kuijpers aan het scenario heeft gewerkt? Absolute onzin! Ik hanteer een heel andere lijnvoering dan Kuijpers. Natuurlijk ontken ik niet dat ik – zoals diverse andere realistische tekenaars – inspiratie heb geput uit de *Franka*-reeks. Ook was Henk verbonden aan een striptekencursus die ik volgde en zijn aanbevelingen en correcties voelden als een soort privé-cursus. Maar *Hel* is en blijft een zelfstandige stripserie.

Een tweede verhaal is in de maak?

Dat ligt nog wat lastig. Ik wil, om een hortend en stotend traject zoals bij deel 1 te voorkomen, pas gaan tekenen als een flink deel van het scenario af is. Het idee was om in deel 2 snel de vaart in het scenario te brengen, er lag al een verhaallijn over een verdwenen formule van Albert Einstein. Ivan Claeys, is benaderd als scenarist. Hij heeft vaker stripscenario's geschreven, waaronder een verhaal over Ben Hur en een strip over Tom Boonen. Maar hij is nog lang niet zo ver. Ook de beoogde supervisie van Kuijpers komt nog niet van de grond.

ONDER - Fantekening van Hel, gesigneerd door beide auteurs.

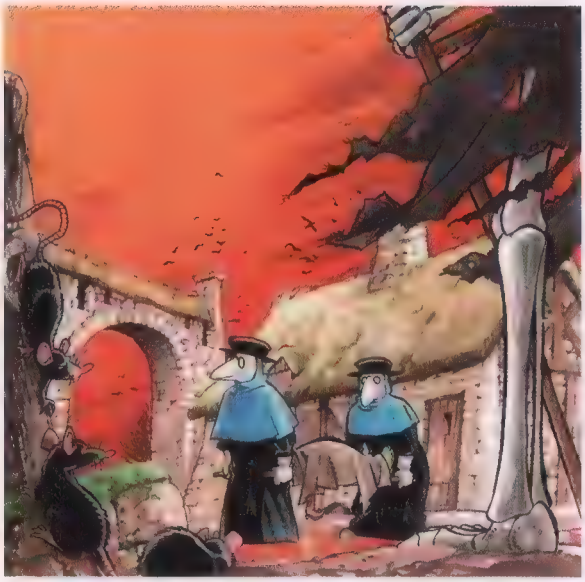

RECHTSBOVEN - Illustraties over de pest in de Zuidelijke Nederlanden en over de moord op Willem van Oranje door Balthasar Gerardts voor een nooit verschenen Millenniumspel, 1999.
ERNAAST - Omslagillustratie van *Brabant – Daar brandt nog licht.*

RECHTS - Omslag van *De grote kaasrace*, een stripboek voor Daalder-kaas uit 2006. Het stripboek zelf is uiteindelijk nooit verschenen.
GEHEEL RECHTS - Omslag van *De lallende libel* van *Suske en Wiske*-tekenaar Danker Jan Oreel.
ONDER - *Noepies* was een reclamecampagne van Fruitmasters uit 1999. Aardbeien zijn er met recht winterkoninkjes.
RECHTSONDER -Muizentekening voor het Holland Kaascentrum, 1996.

Daar komt bij dat ik – zeker in deze tijden – wel moet zorgen dat ik mijn boterham verdien en de voorkeur geef aan een aantal andere, meer lucratieve opdrachten. Ik vind *Hel* een mooie maar bewerkelijke strip om te tekenen. Daar ga ik niet aan beginnen zonder meer zekerheid. Ik heb voor een kerstnummer van *Eppo* een kort verhaal getekend naar een scenario van Fred de Heij. Misschien is dat nog een optie? Ik vrees dat deel twee toch een traject van lange adem gaat worden.

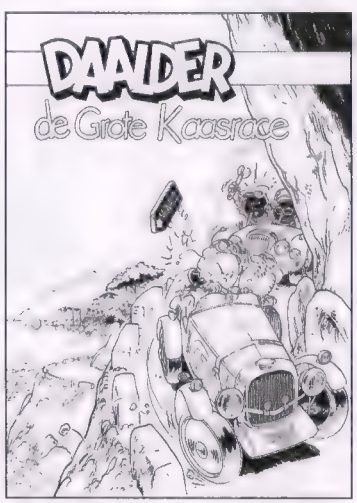

Oreel versus Vandersteen

Hoe ben je in aanraking gekomen met strips?

Ik kom uit een gezin met zes broers. Om die een beetje bezig te houden waren mijn ouders geabonneerd op een aantal stripbladen, zoals *Donald Duck*, *Sjors* en *Pep*. Dit laatste blad sprak mij het meeste aan en probeerde ik als eerste te pakken te krijgen als die door de bus viel. Heerlijk die verhalen en tekeningen van Dick Matena, Hans Kresse en Fred Julsing! Van *Blueberry* heb ik enorm genoten en ook *Guust* vond ik geweldig. In die periode heeft het stripvirus mij gegrepen. Ik ben na de middelbare school gaan studeren aan de kunstacademie St. Joost in Breda. Ik deed daar de richting publiciteit en ben daarna – zonder de academie af te maken – gaan werken bij de illustratieafdeling van uitgeverij Pitman.

Was het verschil tussen de tekenopleiding en beroepsmatig werken groot?

Ja, te groot eigelijk. Veel van mijn medestudenten hebben het ook niet gered en waren afhankelijk van een uitkering, de BKR (Beeldende KunstenaarsRegeling. TdK). De opleiding was te veel gericht op het afleveren van kunstenaars en te weinig op mensen die productie kunnen draaien. De meeste kunstenaars maken werk waar niemand op zit te wachten. Bij uitgeverij Pitman heb ik in drie en een half jaar veel bijgeleerd. Het werk was divers en er lag vaak grote druk op. Alles moest snel af zijn. Placemats tekenen voor Servex – de stationscateraar – was mijn eerste grote opdracht. Ook maakte ik werk voor Black & Decker, Chrompack en de Nederlandse Onderwijs Televisie. Ik kon en mocht ook steeds andere stijlen en technieken gebruiken; juist die afwisseling gaf me veel voldoening. Toen de uitgever moest reorganiseren werd ik helaas ontslagen. Er lagen weinig alternatieven voorhanden. Pitman was zo'n beetje de enige werkgever op grafisch gebied in de omgeving, dus besloot ik in 1990 voor mezelf te beginnen als freelance illustrator. Mijn oude contacten hielden me in het begin op de been. Na verloop van tijd kwamen er nieuwe opdrachtgevers bij

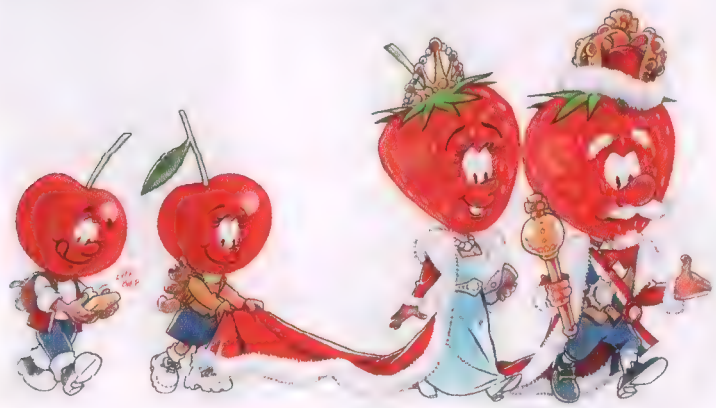

waaronder Vogelbescherming Nederland, de Postcodeloterij, de Rabobank en koekjesfabrikant Verkade.

Veel werk dus, zo te horen, maar weinig strips...

Ja. Ik verdiende mijn geld met andere zaken. Maar ik maakte ze wel. Ik was in de jaren 1980 een regelmatige klant van stripwinkel Leo in Goes. Ik maakte advertentiestripjes met de winkel en eigenaar Leo in de hoofdrol. Uiteindelijk vloeide er zelfs het albumpje *Big Deal* uit voort. Ik deed zo'n beetje alles zelf: tekenen, binden, vormgeven en de productie. Ik kreeg er alleen geen cent voor; niet gevraagd ook trouwens. Ik werd in strips betaald; dat vond ik genoeg. Maar ik had gelukkig ook een paar betalende opdrachtgevers voor strips. Zo heb ik voor Fruitmasters in 2000 nog een stripverhaal over *De Noepies* gemaakt; een promotiestripverhaal over fruit. Een andere mooie opdracht was een *Suske en Wiske*-strip voor het Grenspark De Zoom van de Kalmthoutse Heide.

Danker Jan Oreel is inderdaad een opvallende naam die voorkomt in het rijtje *Suske en Wiske*-tekenaars; hoe kom jij in catalogi tussen Willy Vandersteen en Paul Geerts te staan?

De Dienst Toerisme geeft ieder kwartaal een krantje uit voor donateurs van de natuuromgeving van Kalmthout. Omdat in 2005 Suske en Wiske hun 60-jarig jubileum vierden, wilde de uitgever daar een themanummer aan ophangen. Studio Vandersteen had er door de vele jubilea-activiteiten geen tijd voor. Ik tekende in die tijd al illustraties voor dat krantje en heb op verzoek een opzetje gemaakt van een *Suske en Wiske*-verhaal. Die opzet werd goedgekeurd onder de voorwaarde dat ik geen hoofdpersonages zou tekenen; die vond men niet goed genoeg. Als ik dat had geweten had ik er wel meer van kunnen maken; het was tenslotte een snelle opzet. In ieder geval is daaruit *De lallende libel* ontstaan, een verhaal met tekstblokken, stripplaatjes en foto's. Het blaadje met de strip erin is in een oplage van 24.000 exemplaren verschenen.

Provinciale strips

Je maakte in diezelfde periode een strip over Goes. Hoe kwam je aan die opdracht?

In 2005 bestond Goes 600 jaar en de gemeente wilde daarvoor flink uitpakken. Een van haar ideeën was om voor de leerlingen van de lagere scholen een lespakket samen te stellen over de geschiedenis van de stad. Mij werd gevraagd een aantal lessen in stripvorm te maken. Dat viel in de smaak en ik maakte er nog een paar. Totdat er zoveel waren dat de gemeente er samen met wat knip- en kleurplaten een aparte uitgave van liet maken: *Tijdreis door de geschiedenis van Goes*. Boekhandel Het paard van Troje bestond toen 25 jaar en wilde ook graag een boek uitgeven. De winkel besloot in een deal met de gemeente die uitgave om te bouwen tot een echt stripalbum, *Goes in strip*. Ik heb daarvoor nog een aantal extra pagina's aangeleverd. De strip bleek voor inwoners een gewild middel te zijn om de eigen historie te leren kennen.

En dus breid je het genre uit en maak je strips over de geschiedenis van Zeeland en Brabant?

In feite heeft iedere streek, stad of provincie zo'n verhaal te vertellen. Het is de kunst om het aantrekkelijk te brengen: een goed feitelijk verhaal aangevuld met een afdoende dosis geromantiseerde elementen. Jan Zwemer, de schrijver van *Zeeland van Nehalennia tot Westerscheldetunnel – 2000 jaar geschiedenis in strip*, is een gerenommeerd Zeeuws historicus die van de hoed en de rand weet. Het is belangrijk met zo'n kenner

BOVEN - Danker Jan Oreel toont het stripalbum *Goes in strip* aan Jan Peter Balkenende tijdens de opening van een museum in Goes waaraan de officiële presentatie van het album werd gekoppeld.

waarderen, zo veronderstelde hij. Omdat deze uitgever echter geen Brabants distributienetwerk had zijn scenarist Henk Wittenberg van Studio Wittenberg en ik er zelf mee verder gegaan.

Hoe hebben jullie die strip gefinancieerd?

Met *crowdfunding*. We zochten via een website voorintekenaars die bereid waren geld te storten voordat het album gemaakt zou worden. We hadden berekend dat we zo'n €25.000 beginkapitaal nodig hadden om de uren voor schrijven, schetsen, tekenen en inkleuren te kunnen bekostigen. Ook de druk- en handelingskosten alsmede de promotionele kosten moesten, in ieder geval deels, door dit beginkapitaal gedekt kunnen worden. Een simpele rekensom leerde ons dat we dus 250 mensen zochten die bereid waren E100 te storten. Als tegenprestatie hadden we in aanbieding: een uitnodiging voor de feestelijke presentatie, een gratis exemplaar van de 250 luxe genummerde en gesigneerde aandeelhoudersoplage en het bestellen van albums tegen een gereduceerd tarief voor vrienden en relaties. Bovendien gaven we hen bij een verkocht aantal van 3500 stuks hun geld terug.

Het mag een groot succes genoemd worden...

Dat lijkt me wel. We hebben veel moeite gedaan – en dat is goed opgepakt – om aandacht te krijgen in de regionale media. Mooie artikelen in *Brabants Dagblad* maar ook *BN/De Stem*, *Eindhovens Dagblad* en diverse websites hebben ongetwijfeld aan het succes bijgedragen. Ook hadden we een actie met vier Selexyz-vestigingen opgezet die alleen al 2500 exemplaren afnamen. Daarnaast waren er nog wat kleinere acties met de V&D, Bruna en verschillende musea.

BOVEN - Omslagillustratie voor *In verzet*, een jeugdboek van Sunny Jansen over de Nederlandse verzetstrijdster Hannie Schaft, 2009.

RECHTS - Eind jaren 1990 tekende Oreel diverse strippagina's voor de *Rolling Stones*-fanclub met uiteraard Jagger, Woods, Richards en Watts in de hoofdrol. Deze strip is uit 1997.

GEHEEL RECHTS - Cartoon voor het Theo van Doesburg - centrum, 2003.

samen te werken om het verhaal niet alleen leuk maar ook geloofwaardig over te brengen.

Die Zeelandstrip liep ook heel goed. Een regionale verpleegstichting besloot bij voorbeeld van het boek 4000 exemplaren te bestellen als geschenk voor inwonenden, werknemers en relaties. En omdat uitgever Het paard van Troje de Zeeuwse boekhandels weet te bedienen ligt de oplage inmiddels op zo'n 14.000 stuks. Ook is er een Duitse versie voor de vele toeristen die Zeeland jaarlijks bezoeken.

Het ontstaan van de Brabantse versie *Brabant – Daar brandt nog licht* is te danken aan Ron Poland van distributeur Strips in voorraad. Hij zei tegen de uitgever van Het paard van Troje dat die ook een Brabantse geschiedenis in strip moest uitbrengen. Als de Zeelandstrip al zo goed verkoopt moet de Brabantse inwoner, met een paar Belgische stripgenen, de stripversie van zijn provincie helemaal weten te

WOW, I REALLY ENJOYED THAT!
YO, KEITH! HOW ABOUT IT, SHALL WE HIT THE ROAD AGAIN?
OH NO!
WELL ER... YEAH, SURE.
WE'RE COOKING EH, BOYS?
OK! WE'VE GOT THE RECORD, STADIUMS ARE BOOKED... IT'S TIME TO ROCK'N ROLL!!
THE PRESS CONFERENCE
RIGHT! THIS YEAR WE'LL BE ONE STEP AHEAD OF THE PRESS GUYS!!
IS THIS (HAHA) GONNA BE THE LAST (HIHI) TOUR?
- JOKE! -
YEAH! THANK GOD!! I'LL FINALLY BE ABLE TO DO SOME PAINTING!
I ALWAYS WANTED TO STAY AT HOME MORE!
YEP! I'D REALLY LIKE TO RETIRE NOW!!
AAARGH

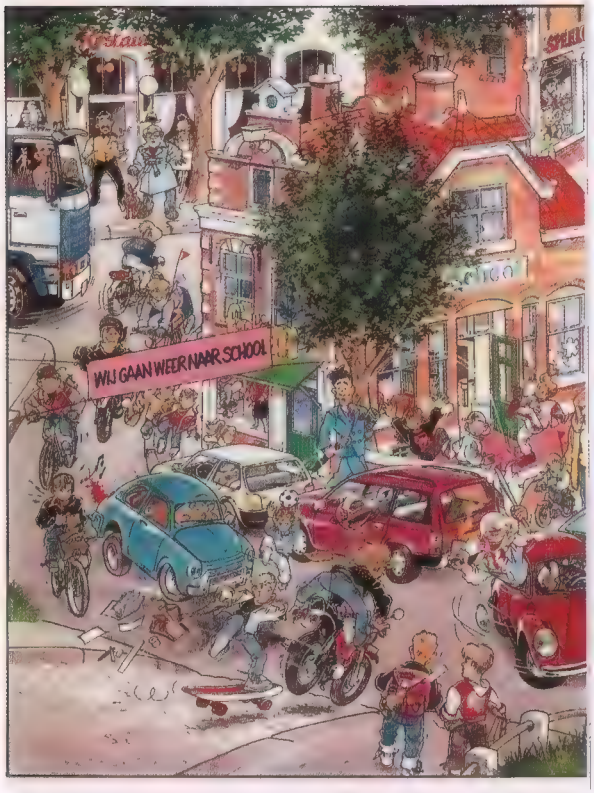

Maar het viel niet mee om 2000 jaar geschiedenis in 48 pagina's te krijgen. Henk Wittenberg en ik hebben er enkele sessies in het Brabants Historisch Informatiecentrum in 's Hertogenbosch aan moeten wijden om de best te verbeelden geschiedeniselementen te kiezen. Aan het eind was het wel doorpezen – we hebben zelfs de hulp van Wilma Leenders voor de inkleuring moeten inroepen – maar het boek lag zoals beloofd voor de feestdagen in de winkels.

Was er nog ruimte om wat knipoogjes aan te brengen?
We hechten belang aan de feiten maar uiteraard moet je sommige zaken met een korreltje zout nemen. Zo hebben we de Gelderse legeraanvoerder Maarten van Rossum uit de 16e eeuw hetzelfde uiterlijk gegeven als de tv-historicus Maarten van Rossem. En als in de 13e eeuw de Brabanders door alle rampen alleen nog bonen eten, is de tekening daarbij een pastiche op *De aardappeleters* van Van Gogh.

Slavenhandel

Welke provincie is er nu aan de beurt?
Inmiddels lopen er onderhandelingen over de verstripping van de geschiedenis van de provincie Utrecht. Dat kost ons als Zeeuw en Brabander natuurlijk wel meer voorbereidingstijd. Ik hoop dat we in mei kunnen beginnen. De strip over Brabant kwam trouwens voor mij op een goed moment. De crisis heeft ook zijn weerslag op het aantal opdrachten. Bedrijven houden meer dan voorheen de hand op de knip. Gelukkig loopt er nog een interessante opdracht voor de gemeente Goes. Daarvoor werk ik nu – in navolging van eerdere thema-strips over Afrika en Zuid-Amerika – aan een strip over de slavenhandel in Latijns-Amerika, naar aanleiding van het themajaar over dit continent. Scenarist is René Verhulst, stripliefhebber én burgemeester van Goes. Het verhaal is deels historisch, deels fictief en gaat over een plantagehouder, oorspronkelijk uit Goes, die een suikerplantage op Tobago heeft. In tegenstelling tot veel van zijn collega's behandelt hij zijn slaven 'vriendelijk', voor die tijd dan natuurlijk... In mei wil de ik de strip afronden.

Volg je de ontwikkelingen in de stripwereld?
Ik koop zelf nog behoorlijk wat strips, zoals je ziet. (Het interview met Danker Jan Oreel vindt plaats tegen de achtergrond van een wandbrede boekenkast met veel strips. TdK). Mijn inspiratiebronnen liggen vooral in het verleden: Hans Kresse, René Follet, Yves Chaland, Denis Bodart. Er komt echter nog zoveel moois uit dat wij in het Nederlandse taalgebied niet zien. Vooral in Frankrijk en Amerika verschijnen met regelmaat pareltjes. Volg de uitgaven van uitgeverij Fantagraphics maar eens. Als ik een strip uit het Nederlandse moet selecteren, kies ik de strip *O'Boys* (Steve Cuzor en Philippe Thirault. TdK), gebaseerd op *De avonturen van Huckleberry Finn* van Mark Twain. Die vond ik echt geweldig.

Wanneer vind jij dat je een geslaagde strip hebt gemaakt?
Een goede strip is altijd een combinatie tussen een goed verhaal en mooie tekeningen. Het belangrijkste voor mij – ik blijf toch tekenaar – zijn de tekeningen. Als je een willekeurig album openslaat weet je al snel of de tekenstijl je aanspreekt of niet. Het scenario kan dan mee- of tegenvallen. Soms tref je alleen het één en dan weer alleen het ander. Zef ben ik geen tekenaar voor standaard tekenwerk. Ik wil iedere nieuwe strip beter maken dan de vorige. Ik streef naar perfectie, al hoop ik die eigenlijk nooit te bereiken.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: *www.dankerjan.nl*

BOVEN – Deze tekening – *Hollywood Women* – is gemaakt als privé-opdracht, 2005.
LINKSBOVEN – Poster voor het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland, 1993.

VOLGENDE PAGINA'S – De strip *Ubuntu* werd gemaakt ter gelegenheid van een Afrikajaar in Goes. Het stond in het gemeentelijk magazine *Samenspel*, in 2009. De inkleuring is van Wilma Leenders.

UBUNTU

IN DE TIJD VAN MIJN OPA ZIJN OPA EN DAN ZIJN OPA TOEN HIJ NOG EEN KLEINE JONGEN WAS ... ENFIN ...
... HET WAS IN DE TIJD DAT DE GROTE RIVIEREN VAN AFRIKA BIJ ELKAAR KWAMEN. EEN INDABA OM MET ELKAAR DE TOEKOMST VAN AFRIKA TE BESPREKEN.
ZIJ DEDEN DAT NA VERLOOP VAN 234 VOLLE MANEN. DAN KWAMEN ZIJ BIJ ELKAAR IN DE BUURT VAN ...

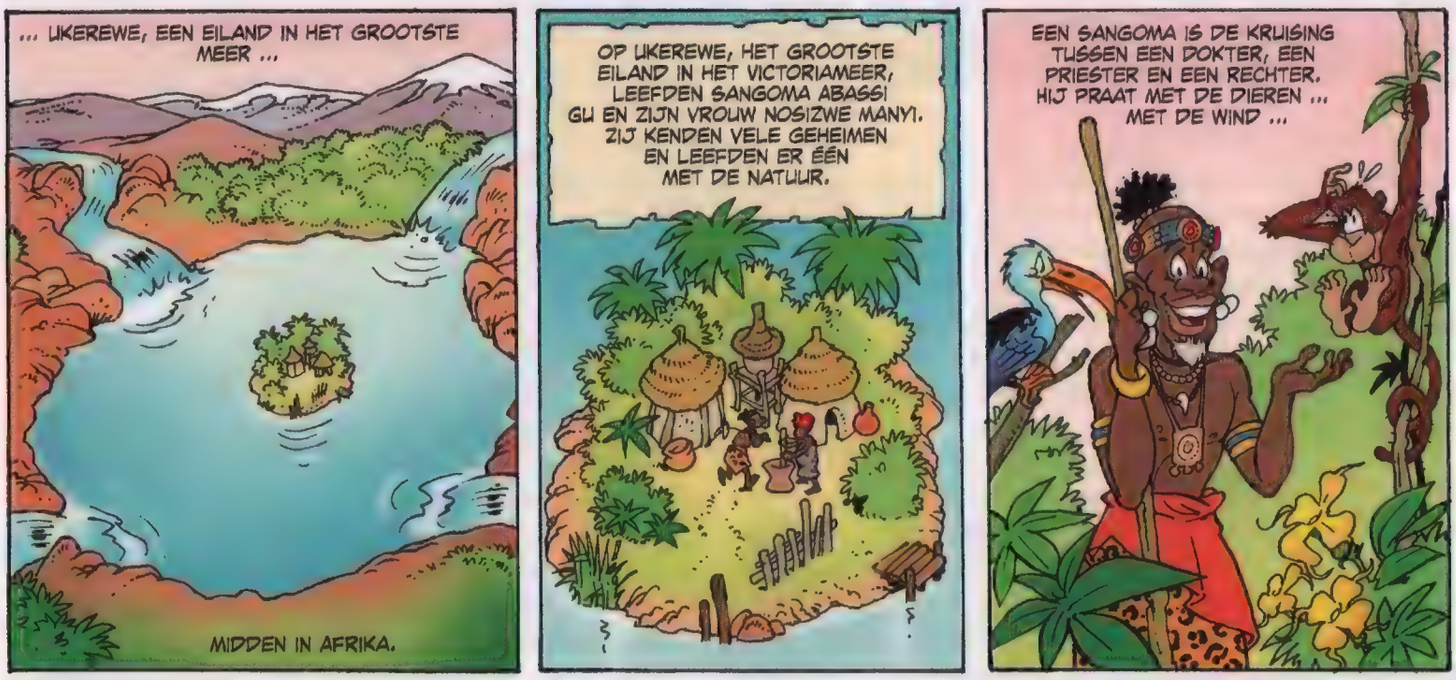
... UKEREWE, EEN EILAND IN HET GROOTSTE MEER ...
MIDDEN IN AFRIKA.
OP UKEREWE, HET GROOTSTE EILAND IN HET VICTORIAMEER, LEEFDEN SANGOMA ABASSI GU EN ZIJN VROUW NOSIZWE MANYI. ZIJ KENDEN VELE GEHEIMEN EN LEEFDEN ER ÉÉN MET DE NATUUR.
EEN SANGOMA IS DE KRUISING TUSSEN EEN DOKTER, EEN PRIESTER EN EEN RECHTER. HIJ PRAAT MET DE DIEREN ... MET DE WIND ...

ZIJN VROUW NOSIZWE MANYI WEET DAN WEER ALLES OVER WORTELS EN PLANTEN EN DE TAAL VAN HET WATER EN DE WIND, DE REGEN EN DE WATERVALLEN.
ZE STOND OP HET PUNT EEN TWEELING TE BAREN. ER WAS VERS RIET GESNEDEN OM DE BABY OP TE LATEN SLAPEN. WATER WAS GEKOOKT, KRUIDEN GERANGSCHIKT EN DE GODEN WAREN AANGEROEPEN.
HET EERSTE KIND WAS EEN JONGEN - APIYO PICH. EEN STEVIG KNULLETJE MET ALLES ER OP EN ER AAN.

VADER SANGOMA ABASSI GU SPRAK DE JUISTE RITUELE ZINNEN. HIJ DRONK PALMWIJN EN KAUWDE POMPOENPITTEN. APIYO WERD GEWASSEN IN HET MEER EN - GEWIKKELD IN EEN DOEK EN OMHANGEN MET EEN TALISMAN - OP HET VERS GEMAAIDE RIET GELEGD.

DAARNA GING ABASSI GU TERUG NAAR ZIJN VROUW OM TE HELPEN MET DE GEBOORTE VAN HET TWEEDE KIND.

ABASSI GU WAS ZO DRUK DAT HIJ NIET VOELDE DAT ER EEN FIKSE RUZIE WAS ONTSTAAN TUSSEN DE GROTE AFRIKAANSE RIVIEREN ...

DEZE RUZIE VEROORZAAKTE EEN ENORME VLOEDGOLF ... EEN TSUNAMI...

OOK HET TWEEDE KIND - EEN MEISJE, AZINA BANGA - WERD VERWELKOMD MET ALLE NOODZAKELIJKE RITUELEN.

EEN VOLMAAKT KONINGSGESCHENK: EEN TWEELING - EEN JONGEN EN EEN MEISJE.

MAAR DAT WAS BUITEN DE NATUUR GEREKEND...

DE VLOEDGOLF HAD HET WIEGJE VAN RIET MET APIYO PICH MET ZICH MEEGENOMEN...TOT GROTE ONTSTELTENIS VAN ABASSI GU.

HET MEISJE AZINA BANGA GROEIT OP TOT EEN STERKE, JONGE VROUW.

VAN HAAR VADER LEERT ZE MOEDIG EN STRIJDVAARDIG TE ZIJN.

HAAR MOEDER LEERT HAAR DE GENEESKRACHT VAN PLANTEN EN STRUIKEN TE GEBRUIKEN.

ZE LEERT DANSEN EN VECHTEN. ZE LEERT DE GEHEIMEN VAN DE MAAN EN DE GEVAREN VAN HET WATER.

DE PROTESTEN VAN HAAR TANTES HALEN NIETS UIT.

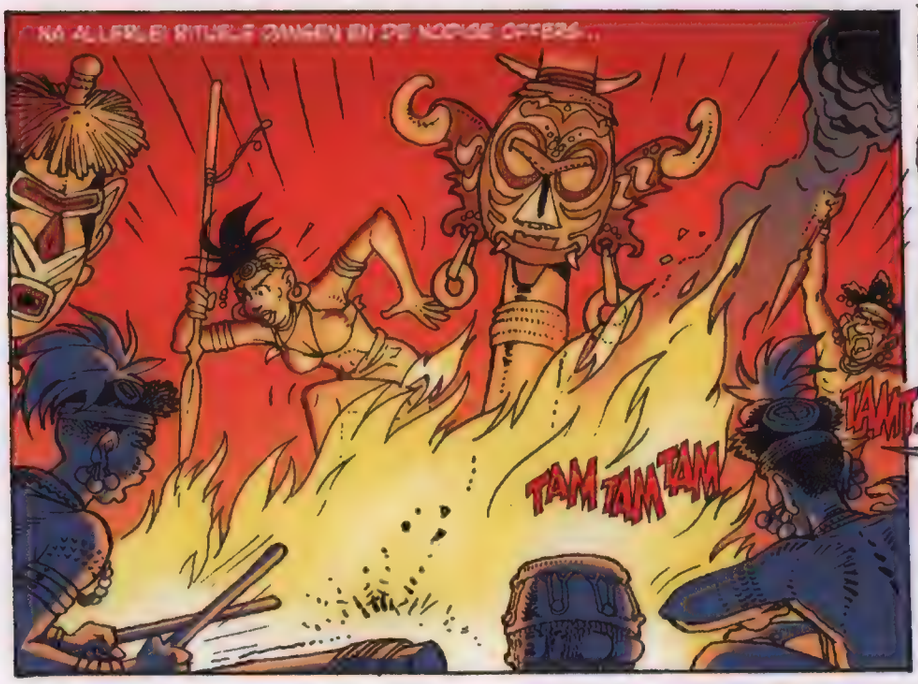

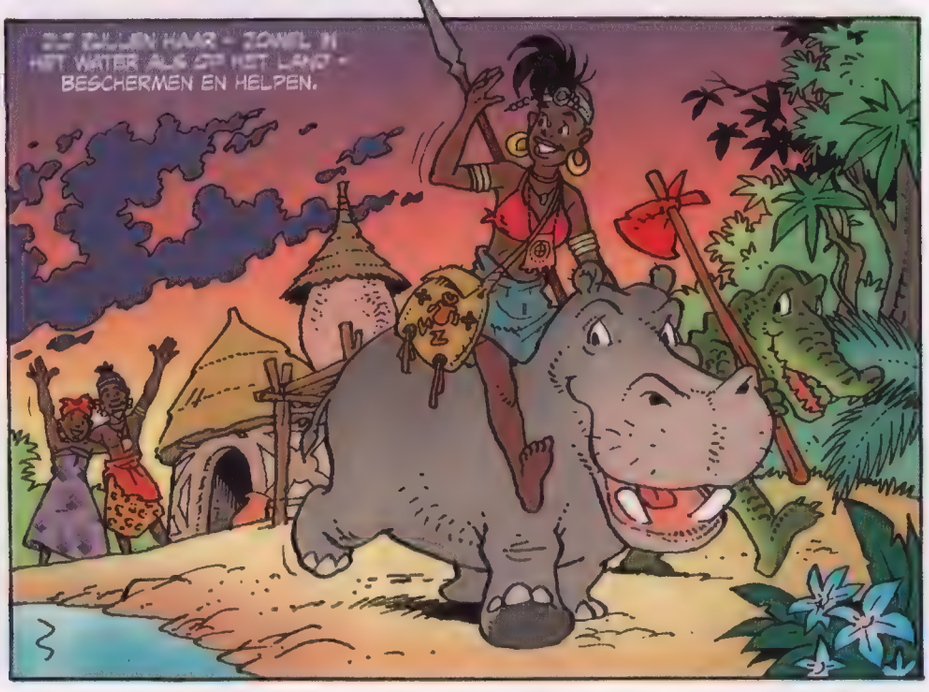

ADVERTENTIE

Trek in leesvoer?

Word abonnee van Donald Duck Weekblad!

Neem nu een halfjaarabonnement en ontvang Donald Duck Weekblad 4 weken gratis! Dat is 26 weken lang genieten van het vrolijkste weekblad van Nederland voor maar € 52,80.

© 2013 Disney

Surf naar Donaldduck.nl/4weken

of bel 088-5500143

De aanbiedingen zijn geldig t/m 31 december 2013. Prijswijzigingen, druk- en zetfouten voorbehouden. Donald Duck kost in de winkel € 2,40. Je abonneert je tenminste voor de opgegeven periode en tot wederopzegging. Opzeggen is heel eenvoudig en kan per maand. Op deze abonnementsovereenkomst zijn de Leveringsvoorwaarden en het Privacy- en cookiebeleid van Sanoma Media Netherlands B.V. van toepassing. Voor abonnement buiten Nederland gelden andere voorwaarden. Kijk voor alle voorwaarden op Sanomamedia.nl/klantenservice onder het kopje "Service & Contact".

FOTO LIEUWE BSINGA

Rudi de Vries legt de stripeconomie bloot

GER TILLEKENS

Strips vormen al enige tijd een serieus onderwerp van wetenschappelijk onderzoek. Wel moesten we in Nederland nog even wachten op het eerste proefschrift over dit onderwerp. Maar, nu is het dan zover: eind vorig jaar promoveerde stripliefhebber en econoom Rudi de Vries op zijn studie *Comics and Co-evolutions*.

BOVEN - Rudi de Vries (rechts) verdedigde op 29 november 2012 in het Academiegebouw van de Rijksuniversiteit Groningen met goed gevolg zijn proefschrift.

De nieuwsgierige lezer van buiten het vakgebied moet twee barrières overwinnen. Het eerste is de Engelse taal. Maar, het boek is goed geschreven en dat moet voor de gemiddelde Nederlander dus niet onoverkomelijk zijn. Lastiger is het tweede struikelblok: de economische invalshoek van waaruit De Vries zijn onderwerp benadert. Maar, ook die hindernis is de moeite van het nemen waard. Het proefschrift bevestigt namelijk niet alleen een aantal bestaande ideeën over de ontwikkeling van de Nederlandstalige strip, maar voegt daar ook nog eens een serie opmerkelijke bevindingen aan toe.

Dataset

Basis van het proefschrift, dat bijna 400 pagina's telt, is een imposante, opgeschoonde dataset. Dat bestand omvat alle Nederlandstalige uitgaven uit Nederland en België van albums en tijdschriftafleveringen, compleet op jaar van verschijnen en met uitgever. De reeks begint in 1858, met de vertaalde uitgave van Rodolphe Töpffers *Mijnheer Prikkebeen* dat langdurig enig in zijn soort bleef, en loopt door tot 2005. Voor zijn analyses gebruikt De Vries daar wisselende delen van. Veel tijd en energie heeft De Vries gestoken in het completeren van het bestand en het uitzoeken van bijzondere kenmerken van uitgevers.

Zoals het hoort bij een verslag van wetenschappelijk onderzoek zijn de eerste hoofdstukken gewijd aan theoretische en methodologische zaken. Hier onderbouwt De Vries zijn bedrijfseconomische benadering die is samengesteld vanuit verschillende invalhoeken. Voor de niet-econoom is dit toch wel taaie materie, maar wie alleen in strips is geïnteresseerd kan deze hoofdstukken gewoon overslaan. De meeste begrippen die De Vries hier introduceert, worden ook later in het boek voldoende uitgelegd.

Bloeiperiodes

Zo'n 80 pagina's verder belanden we in het vierde hoofdstuk en dan wordt het boek ook echt interessant voor de gewone stripliefhebber. In dat hoofdstuk geeft De Vries naast een eerste overzicht van zijn gegevens, een korte, maar informatieve geschiedenis van de Nederlandstalige strip.

De grafieken, waarin hij zijn gegevens onderbrengt, geven een inzichtelijk beeld van de ontwikkelingen. Kijk bij voorbeeld maar eens naar de grafiek rechts, waarin De

Vries het aantal gepubliceerde albums afzet tegenover het aantal tijdschriftafleveringen.

In de grafiek herkennen we direct al de drie belangrijke periodes van de groei en bloei van de Nederlandstalige strip. Dat is de periode die bijna direct na de Tweede Wereldoorlog begint en doorloopt tot in het midden van de jaren 1950. Het is de periode waarin de strip zich losmaakt van krantenpublicaties en de opkomst van de zelfstandige striptijdschriften voor de jeugd.

De tweede periode die eind jaren 1960 aanvangt en zo'n tien jaar doorloopt bestempelt De Vries als de korte Gouden Eeuw van de Nederlandse strip. Het is het decennium waarin de Nederlandse stripbladen, zich in navolging van hun Franse voorbeelden, meer gaan richten op een jongvolwassen lezerspubliek en uitgevers hun bladen gaan zien als voorpublicaties voor albums. Dat luidt een nieuwe bloeiperiode van weer zo'n tien jaar in, waarin de albums het voortouw overnemen en zelfstandige stripwinkels de distributie en verkoop gaan bepalen. De recente periode na eind jaren 1990, waarin de uitgave van strips een scherpe val maakt, blijft in het verhaal van De Vries vooralsnog buiten beeld.

De periode-indeling, waarin de strip niet alleen inhoudelijk maar ook qua *format* steeds de nodige vernieuwingen ondergaat, blijkt in de verdere analyses van De Vries ook van belang voor het wel en wee van de uitgevers. Over het gehele tijdvak blijkt het aantal uitgevers dat zich exclusief op strips richt, bij voorbeeld sterk te stijgen. Hun aandeel is nog tot begin jaren 1970 gering – zo'n 20 tot 30 procent – maar stijgt daarna gestaag en loopt begin jaren 1990 op tot driekwart van het geheel. De stijging, met als gevolg een toenemende dichtheid, vindt vooral plaats in de bloeiperiodes. Andere zaken die De Vries aan de orde stelt zijn de concentratiegraad binnen de *niche* van stripuitgevers en de al dan niet kortstondige duur van hun activiteiten.

WAT SPANNEND! EEN AVONTUUR VAN RUDI DE VRIES:
BEDRIJFSVOERING IN DE STRIPWERELD
JA, HOE ZIT DAT EIGENLIJK? RUDI DE VRIES GAAT DAT UITZOEKEN VOOR ZIJN PROEFSCHRIFT....
HIJ GAAT OP BEZOEK BIJ KLEINE UITGEVERS IN DE STRIP-WERELD....
...EN BIJ DE GROTE UIT-GEVERS...
MEGAPRESS
EN DE UNIVERSITEIT VAN GRONINGEN VOLGT HEM HIERBIJ OP DE VOET....
HET IS BIJNA KLAAR! ECHT WAAR!
EN DAN ZWOEGT HIJ TOT IN DE KLEINE UURTJES OM HET AF-TE RONDEN....
TIKTIK
EN MOGT TENSLOTTE ZIJN TENNE VRUCHT VER DEDIGEN TEGENOVER DE RAAD DER WIJZEN
GELUKKIG!
....EN SLAAGT MET VLAG EN WIMPEL!

BOVEN - Striptekenaar Erik Wielaert maakte deze speciale felicitatiestrip als bedankje voor de aanwezigen tijdens de promotieplechtigheid van Rudi de Vries.

Singulariteit

Het boek bestaat gelukkig niet enkel uit statistieken. Het voorlaatste hoofdstuk presenteert de uitkomsten van een kwalitatieve studie naar de achtergronden en motieven van stripuitgevers. Het hoofdstuk telt ruim 120 pagina's en vormt bijna een boek op zichzelf. Hiervoor koos De Vries een grote en een kleine stripuitgever uit zowel Nederland als België: VNU, Oog & Blik, Dupuis en Bries. Op deze uitgevers spitst hij in dit hoofdstuk zijn gegevens toe en vult die aan op basis van uitgebreide interviews met centrale figuren.

Alle thema's van het boek komen hier samen in een uiterst leesbare vorm.

Een belangrijke theoretische term die De Vries al aan het eind van zijn tweede hoofdstuk introduceert, is het begrip singulariteit. Dat begrip duidt op de inhoudelijke betrokkenheid op het unieke karakter van kunst, in dit geval dus strips, van kunstliefhebbers en -kenners. Aan de hand van zijn vraaggesprekken laat hij zien dat deze

Figure 4.3 Comic albums and magazines 1945-1998

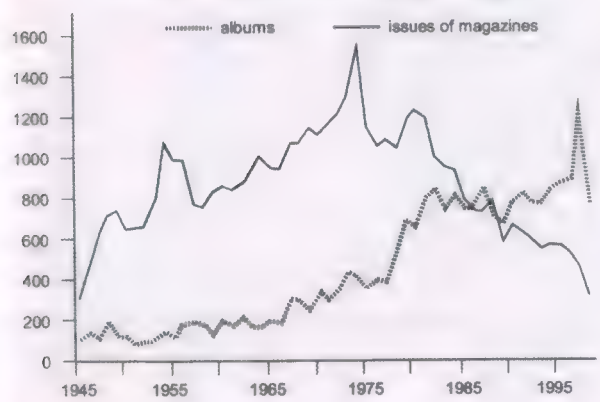

FOTO LIEUWE OSINGA

RECHTS - **Rudi de Vries (rechts) ontvangt zijn doctorsbul, voor het eerste door een Nederlander geschreven proefschrift over strips.**

eigenschap ook in de wereld van stripuitgevers, de grote zowel als de kleine, een belangrijk element vormt.
Tussen de grote lijnen van zijn betoog door stelt De Vries ook steeds kleinere vragen aan de orde, waarop hij soms verrassende antwoorden geeft. Ter verklaring van het succes van de Belgische uitgevers wijst hij bij voorbeeld op het voordeel dat deze uitgevers trokken uit de Franse jeugdwet uit 1949. Die wet zorgde ervoor dat strips gescreend werden op mogelijk schadelijke effecten voor kinderen en verschafte de keurig katholieke Belgische uitgevers een tijdelijke, maar beslissende voorsprong. Hierdoor kon in België een goede infrastructuur ontstaan voor striptekenaars. Voor de continuïteit van het Belgisch succes wijst hij onder meer op het belang van het standaardformaat dat uitgever Dupuis introduceerde met de bekende 48 pagina's met steeds 4 stroken.
Vergeleken met Nederland heeft de strip in Frankrijk duidelijk een hogere status. En, anders dan in Nederland worden strips in Franse boekhandels ook behandeld als een volwaardig product. Ook hiervoor biedt De Vries een opmerkelijke verklaring. Hier richt hij de aandacht op de vormgeving. In Frankrijk kregen strips een harde kaft, waardoor boekhandelaren de strips als boek konden blijven zien en in hun schappen konden plaatsen. De slappe kaften, die in Nederland gebruikelijk werden, gaven de strips een twijfelachtige status tussen tijdschriften en boeken in. Voor de boekhandel was dit reden om de categorie strips over te laten aan kiosken en later ook aan de gespecialiseerde stripwinkels.

Comics and Co-evolutions – A Study of the Dynamics in the Niche of Comics Publishers in the Low Countries

De Vries
University of Groningen 2012
ISBN 978-90-367-5804-8
388 pagina's
Zwart/wit (sk)

Economische werkelijkheid

Het gaat bij strips, als bij alle vormen van kunst, dus niet enkel om de inhoud. Ook de vorm waarin zij op de markt worden gebracht telt. En dat, zo laat de Vries zien, geldt ook voor de activiteiten en initiatieven van individuen, zoals bij voorbeeld Joost Swarte die in Nederland een belangrijke bijdrage gaf aan de acceptatie van strips als kunstvorm.
Het zijn enkele voorbeelden. Er vallen nog veel van dat soort inzichten te putten uit de analyses van De Vries. Zijn boek is daarmee niet alleen het eerste proefschrift over de Nederlandstalige stripwereld, maar ook nog eens een boek waarin de economische werkelijkheid achter de coulissen van de Nederlandse strip kundig wordt blootgelegd.
Veel stripfans zullen niet direct geïnteresseerd zijn in de economische achtergronden van hun liefhebberij. Aan de hand van tal van voorbeelden maakt De Vries echter duidelijk dat de beschikbaarheid van creatieve en innovatieve strips afhankelijk is van een rijke infrastructuur van striptekenaars, die op zijn beurt weer rust op een economische basis binnen de uitgeverswereld. En, die samenhang blijkt uiterst boeiende materie. Met zijn boek heeft De Vries de Nederlandse stripwereld daarmee zondermeer een grote dienst bewezen.
Voor wie het boek gewoon eens wil doorbladeren: een digitale versie is te vinden op *http://dissertations.ub.rug.nl*, een website van de Rijksuniversiteit Groningen.

ger.tillekens@stripschrift.nl

PETER DE WIT

WE GAAN U EENS LEKKER DOODMAKEN

In de boek- en stripwinkel € 12,50

Sterven is populairder dan ooit.
Om je dood te lachen!

www.deharmonie.nl

In de boek- en stripwinkel € 12,50

Wordt het Tim of Harold? Nieuwe avonturen van de drie leukste singles van Nederland!

www.deharmonie.nl

Kenjezelf Kit. Boek met tarotkaartenset van Jeroen de Leijer
In de boekhandel € 24,90

www.deharmonie.nl

De beste tekeningen over de teloorgang van de cultuur

NU TWEEDE DRUK!

ng zoekt Beschaving zoekt Beschaving
isor sponsor spons
/erwey Stefan Verwey Stefan Ve

In de boekhandel € 13,50

www.deharmonie.nl

GROEI BRILJANTEN

Zoals sommige briljanten bij de juwelier omgeruild kunnen worden tegen een exemplaar van groter formaat, zo zit er ook groei in de ontwikkeling van sommige stripmakers. Zij ontstijgen het small-presscircuit en zullen zich wellicht binnen overzienbare tijd voegen bij hun professionele collegae. *Stripschrift* brengt deze groeibriljanten van de stripwereld in kaart.

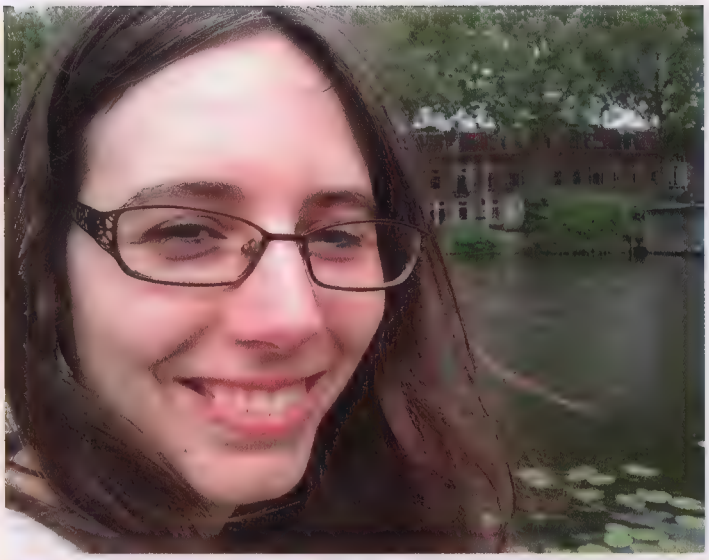

Marissa Delbressine

RIK SPANJERS

Marissa Delbressine (Geleen, 10 december 1982) is in de Nederlandse stripwereld eind 2012 doorgebroken met de strip *Ward*, die ze samen met scenarist Willem Ritstier publiceert in *Eppo*. Als striptekenaar slaat Delbressine een brug tussen de westerse en de Japanse striptraditie. Of het nu een strip in *Eppo*, een animatiefilmpje voor de NTR of de organisatie van een mangabeurs betreft, Delbressine weet op zulke verschillende projecten haar stempel te drukken.

Marissa Delbressine groeide op in het Limburgse dorpje Neerbeek. Toen ze op 11-jarige leeftijd door een vakantie werd weggerukt van haar Sega-spelcomputer miste ze het spelletje *Sonic the Hedgehog* zo, dat ze besloot een strip over Sonic te maken. Het kopiëren van het verhaal van het spelletje werd al snel het bedenken van eigen verhalen en zo begon de liefde voor strip.

Omdat het publiceren van strips over Sonic auteursrechtelijk nogal problematisch bleek, maakten de figuren van Sonic plaats voor eigen verzinsels. Er ontstond langzaamaan een fantasiewereld die was beïnvloed door computerspellen als *Shining Force II* en de Griekse mythen en sagen maar toch vooral leunde op de inspiratie die Delbressine uit *Elfquest* opdeed. Aan het eind van het gymnasium in 2000 op het Graaf Huyn College in Geleen, deed de tekenares in de dop mee aan een soort 'doe een wenswedstrijd' die de school jaarlijks organiseerde. Ze won deze Graaf Huyn Award en mocht een week in New York in de studio van haar idolen, Wendy en Richard Pini, de makers van *Elfquest*, komen kijken.

Dojinshi

Twee jaar later betekende een tekentablet, met bijbehorend computerprogramma voor het maken van animaties, toch de doodsteek voor de opleiding klassieke talen. Vanaf dat moment zou Delbressine zich volledig richten op strip en animatie. Via zowel strip- en mangabeurzen kwam ze steeds meer in aanraking met fans, drukkers, uitgevers en teke-

BOVEN - Voor de dojinshigroep *OpenMinded* maakte Delbressine veel werk, waaronder ook een verhaal gebaseerd op de populaire mangaserie *Black Butler*.

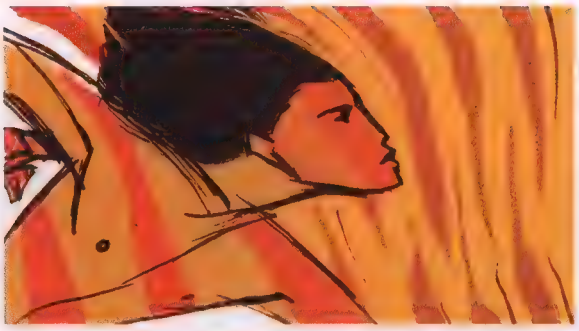

naars. In 2004 bood uitgeverij BeeDee haar de mogelijkheid voor de publicatie van een eerste soloboekje: *A twist of romance*. Via Jan Verdegaal van stripwinkel annex uitgeverij BeeDee kwam ook het contact met Willem Ritstier tot stand. Hem werd gevraagd hulp te bieden bij het scenario. De samenwerking tussen tekenaar en schrijver verliep zo goed dat ze naderhand een nieuwe strip voor *Eppo* uitwerkten: *Ward*. De avonturenstrip gaat over een familie die tijdens een zeereis strandt op een geheimzinnig schepenkerkhof en daar moet zien te overleven.

In 2004 start Delbressine met de opleiding tot animator aan de HKU. Aan het einde van dat jaar richt Delbressine samen met een aantal andere mangatekenaars de dojinshi-circle *OpenMinded* op. Een dojinshi-circle is een groep tekenaars die samen stripboeken uitgeven.

In *OpenMinded* doet Delbressine veel ervaring op in het striptekenen. De eerste uitgave kwam uit in 2005, samen met deel twee van *A twist of romance: Mirror of the mind*.

In de dojinshi-bundel *Bedtime Stories* staat een bijzonder verhaal van Delbressine. In *Stained Glass* experimenteert de tekenaar met een nieuwe, veel meer op lijnen gerichte stijl. Deze stijl heeft zij ontwikkeld tijdens haar stage bij animatiestudio *Walking the Dog*, waar ze meewerkte aan de animatiefilm *Brandon and the Secret of Kells*. Haar 'cleanup'-werk in de animatiestudie in Brussel gaf Delbressine meer oog voor line-art. De inspiratie die ze opdeed tijdens haar stage verwerkte ze in haar dojinshi-werk. De stijl van *Stained Glass* is een bijzondere combinatie van manga en westerse strip.

Reikwijdte

Delbressine zoekt de combinatie tussen manga en westerse strip niet alleen in haar eigen werk. Samen met andere mangatekenaars zoals Aimée de Jongh zet ze zich in voor het in 2006 door Leon van Hooijdonk en Tze-Ting Chao opgerichte *Manga-fique*. Deze enthousiaste groep tekenaars probeert door middel van aanwezigheid op stripbeurzen manga een plek te geven in de bredere Nederlandse stripwereld. Ook nodigt de groep mensen uit de stripwereld uit voor anime- en mangaconventies. Hoewel er nog steeds een redelijke afstand tussen deze twee gemeenschappen bestaat, is er wel sprake van toenadering. Veel stripbeurzen geven bij voorbeeld korting aan cosplayers.

Voor haar afstuderen in 2008 maakte Delbressine een uitgebreide opzet voor een animatiefilm. Dit project zal ze in de nabije toekomst nieuw leven proberen in te blazen door middel van een serie masterclasses georganiseerd door het Haff (Holland AnimatieFilmFestival). Tijdens het Haff zal het project worden gepitched aan producenten.

Op dit moment is Delbressine naast *Ward* druk bezig met een project voor een Duitse uitgever: *Streets of Europe*. De connectie met Duitsland, het Europese dojinshi-land bij uitstek, werd via de mangawereld gelegd. Hetgeen maar weer eens laat zien dat het feit dat Delbressine van verschillende markten thuis is haar potentiële reikwijdte enkel en alleen vergroot.

De strip *Streets of Europe*, gezet in een post-eurocrisis Europa, belooft een spannende spionagetriller te worden. Iets zegt ons dat we in de toekomst nog veel van dit Nederlandse talent gaan horen.

rik.spanjers@stripschrift.nl

Meer info: *http://ocreanablog.tumblr.com*

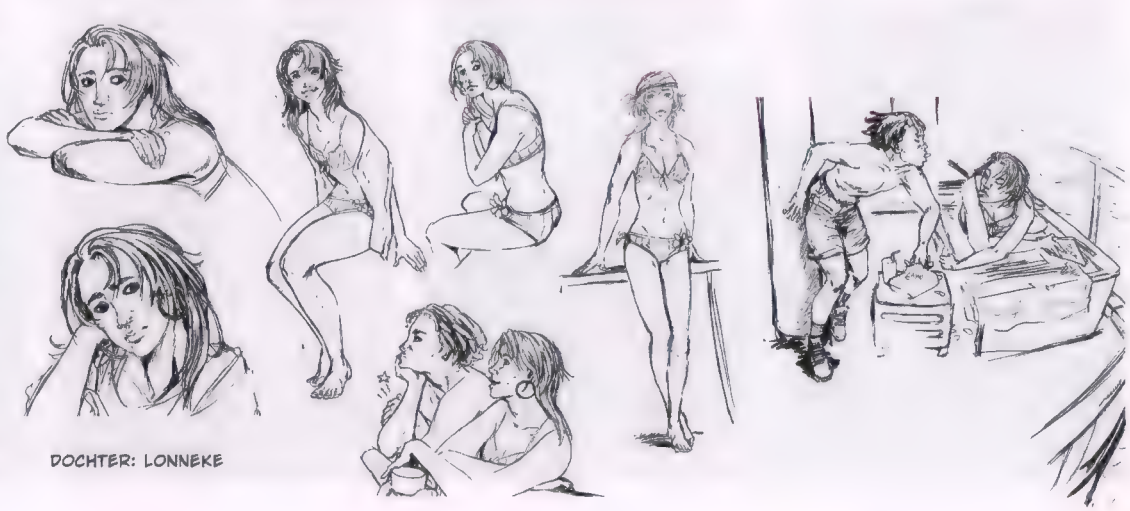

DOCHTER: LONNEKE

BOVEN - In *Stained Glass* wordt geëxperimenteerd met een op sterke lijnen gebaseerde stijl.

LINKSBOVEN - Uitgebreide opzet voor een animatiefilm als afstudeerproject: *Forests of Tomorrow*.

ONDER - Eén van de 'character design sheets' voor het in *Eppo* lopende *Ward*.

LINKSONDER - *Kulanjango mijn vogelvriend* van Gill Lewis, één van de korte animatiefilmpjes gebaseerd op bekende jeugdliteratuur voor het project *Jeugdliteratuur nu* van de NTR.

MARQ DENKT

aan een zoemend ei

door Marq van Broekhoven

1987. Strijpsestraat, Eindhoven. Het gonst in de buurt van de geruchten...

Ik was op bezoek bij Ria van Broekhoven en ik hoorde telkens **rare stemmetjes**...

In huize Van Broekhoven keek daar echter niemand meer vreemd van op.

Vanonder de eettafel klonken daar regelmatig mysterieuze frasen...

Twiet is E, twit is I!
Val nu om!
Noem je dat goochelen? Ik noem dat een kernontploffing!
't Is verboden stadswater naar een gesloten ruimte over te hevelen.
Eek!
Jij nog koffie, Bep?

Ik was zes jaar en had enkele weken daarvoor mijn **eerste stripboek** gekregen.

Zomaar. Zonder dat ik jarig was of zo.

Een stripboek.

Mijn vader had het misschien wel meer voor zichzelf dan voor mij gekocht...

De dag daarvoor had ik als bij toeval de strips in de krant ontdekt.

Dat zijn **strips**. In de wolkjes staat wat ze **zeggen** en dat eh... **slurfje** wijst naar wie er praat.

M'n vader deelde m'n enthousiasme. Hij had als kind Eric de Noorman en Suske en Wiske gelezen.

Mag ik al, pap?

Nog **EVEN** wachten... Ik ben **bijn**...

Binnen de kortste keren kende ik alle teksten van het album uit mijn hoofd...

En op m'n veilige plekje onder de eettafel zat ik hele dagen naar hartenlust te citeren.

Hij kent dat hele boek uit z'n hoofd. **Knap**, hè?

Ja hoor, Ria.

Geef dat jong 'ns 'n **nieuw** boek!

Die nieuwe boeken kwamen er, maar maakten **nooit** meer zo'n onuitwisbare indruk als Het Zoemende Ei...

...natuurlijk.

Het Zoemende Ei bevat vrijwel alle elementen die zo kenmerkend zijn voor de verhalen van Willy Vandersteen.

Wat zit er in dat geheimzinnige **ei**?

Wie is die geheimzinnige **Spin**?

Een exotische locatie.

De **Mato Grosso**, 'het geheimzinnige oerwoud van Brazilië'.

Met krokodillen, mensapen, panters, wurgslangen, reuzenschildpadden...

Een moddervette moraal.

"Zullen zelf de wereld moeten verbeteren"...

Ja, Jerom. **Zo** is dat.

En 'n stortvloed aan **grappen** waar ik nu nog **steeds** fijntjes om kan glimlachen.

HAHAHAHAHAHAHA!!!

WEHAHA!

Die **papegaai** met z'n "Ai! Mijn neus! Mijn neus!"

snif

Aan **fantasie** geen gebrek: 'n ruimtemagnetofoon, 'n boodschap van de planeet Lactano, 'n zwevende Jerom, vliegende platforms, 'n indianenstam die praat via handpoppen, 'n ei uit de ruimte en 'n smeltende mechanische scheidsrechter...

En dat alles getekend in de swingende inktlijn van **Eduard de Rop**.

Weet ik **nu**.

Wow!

Er is voor mij maar **ÉÉN** smetje op dit weergaloze album...

Hou je vast!

Waarom is Lambik op de covertekening veranderd in een **CYCLOOP?**

Kijk.

EEw

Toch jammer.

EINDE

Uit.

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Bul Super
Stripboekhandel
– sinds 1976 –
Vanouds de grootste!

Welkom
op onze nieuwe site
www.antiekestrips.nl

En natuurlijk ook
in onze winkel
Stripboekhandel
Bul Super
Breestraat 18-22
te Delft!

ADVERTENTIE

Strijensedijk 3
3295 KL 's-Gravendeel
Tel.: 06-16110888
info@profbarabas.nl

Stripwinkel Prof Barabas

Uw winkel voor antiquarische strips!

- *In- en verkoop van strips*
- *25.000 titels op voorraad*
- *Walt Disney en Vandersteen*
- *Originele tekeningen*
- *Stripgadgets en striphoesjes*

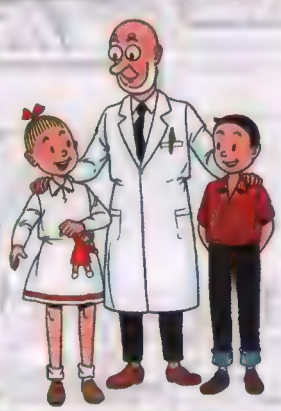

In onze galerij zijn originele tekeningen te koop van diverse auteurs!

Kom eens kijken in onze nieuwe winkel in 's-Gravendeel

Internetwinkel www.profbarabas.nl

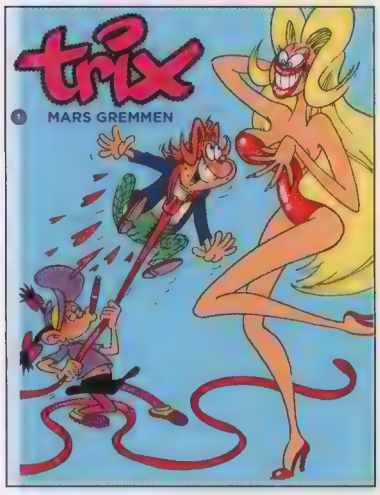

TRIX IS BACK!

Medio jaren 1990 verscheen de strip *Trix* van **Mars Gremmen** in het tijdschrift *SjoSji*. Trix is een vervelend sigarenrokend pubermeisje dat te pas en te onpas haar hevig verliefde, puisterige vriendje Valentijn voor haar bizarre karretje spant. De verhoudingen zijn vergelijkbaar met de relatie tussen Leonardo en zijn leerling of die tussen Paling en Ko. De één is constant de pineut dankzij de vreemde grillen van de ander.

De absurde en sadistische humor van Gremmen zal niet iedereen kunnen bekoren. Of zoals Gremmen het zelf in het voorwoord verwoordt: je vond de strip ontzettend leuk of gewoon ontzettend! Toch heeft deze humor goed de tand des tijd doorstaan. Sterker nog: de harde en ook slapstickachtige taferelen passen prima in deze tijd. De laatste aflevering, *Drama*, kent een dramatische afloop voor in dit geval Trix zelf. Gelukkig heeft de uitgever voor het najaar een tweede deel aangekondigd. Door de te geringe hoeveelheid gemaakte pagina's is er achterin dit eerste deel ruimte over voor twee verhalen van vier pagina's met *De familie Fortuin* die Gremmen samen met **Peter de Wit** maakte voor het striptijdschrift *Striparazzi*.

Mars heeft de inkleuring van de strip zeer grondig aangepakt voor deze uitgave. Tijdens De Stripdagen verschijnt er een speciale editie met een extraatje in een oplage van honderd exemplaren. TdK

Trix 1

Gremmen & De Wit
Strip2000 2013
ISBN 978-90-70060-33-6
Prijs €8,95
48 pagina's
Kleur (sk)

Nieuwe impuls voor de fotostrip

Ype Driessen
De VrijMiBoys
Opstartproblemen
Dat bedoelde ik dus niet met een verdienmodel.
Ze verdient anders wel vijf ton per jaar!
Doe ik haar niet na.

De Vrijmiboys 1: Opstartproblemen

Driessen
Strip2000 2012
ISBN 978-90-70060-23-7
Prijs €9,95
80 pagina's
Kleur (sk)

Ype Driessen is een paladijn van de hedendaagse fotostrip. Samen met zijn partner Willem maakte hij een persoonlijke fotostrip voor *NRC Next*, waarvan eerst drie bundelingen bij uitgeverij Catullus verschenen. Naderhand vond de serie bij uitgeverij Strip2000 onderdak en waar deel vier *Koek en ei* de indruk wekt dat het goed gaat tussen beide heren is hun relatie inmiddels stukgelopen. Bij Strip2000 staat in maart dan ook het vijfde deel *Ype: Uit!* op de planning.

Ype heeft echter ook nog oude ijzers in het vuur. Op de website *fotostrips.nl* zijn daar voorbeelden van terug te vinden. Eén fotostrip gaat over drie jonge ondernemers die een sociaalmediabureau hebben opgericht: GJ is de ideeënman, Justin de playboy en Varun de it-nerd. De goed-geregisseerde, grappige, melige en soms licht-absurde afleveringen verschenen op een website voor jonge ondernemers van *Het Financieele Dagblad*. Binnenkort zijn ze te volgen in *Eppo*.

Driessen beperkt zich tot nu toe tot losse gags. Die zijn geslaagd, en maken nieuwsgierig of hij in staat zou zijn een hedendaagse fotostriproman te maken. Zoals vroeger, voor in de kiosk of de supermarkt. RS

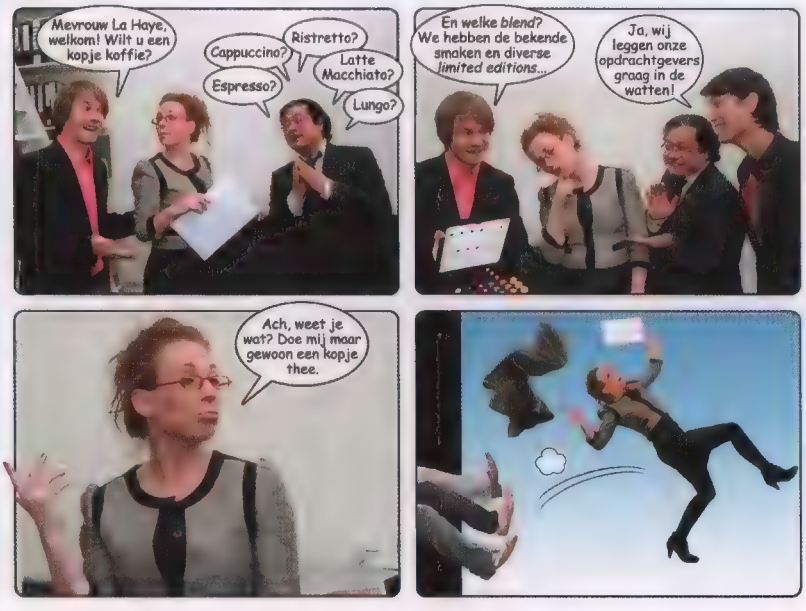
Mevrouw La Haye, welkom! Wilt u een kopje koffie?
Cappuccino?
Ristretto?
Espresso?
Latte Macchiato?
Lungo?
En welke blend? We hebben de bekende smaken en diverse limited editions...
Ja, wij leggen onze opdrachtgevers graag in de watten!
Ach, weet je wat? Doe mij maar gewoon een kopje thee.

Een Oostblok-kus met gevolgen

In Frankrijk zijn de *Marzi*-strips van de Poolse scenariste **Marzena Sowa** een succes. Het zijn autobiografische terugblikken op haar jeugd in het communistische Polen, zo'n tien jaar voordat het IJzeren Gordijn viel. In Nederland is het bij deze interessante strip, met tekenwerk van Sylvain Savoia, tot slechts één deel beperkt gebleven, en dat was alweer in 2005.

Gelukkig heeft Blloan besloten om het eerste fictieverhaal van Sowa wel in het Nederlands uit te brengen: *Zoen niet zomaar iemand*. Opnieuw is de plaats van de handeling een (non-descripte) Sovjet-staat, al speelt het verhaal zich ditmaal af tijdens de wederopbouwtijd na de Tweede Wereldoorlog. En opnieuw werkt Sowa samen met een Franse tekenaar: **Sandrine Revel**. In Nederland is zij onbekend, in Frankrijk is Revel bekroond voor haar kinderstrip *(Une drôle d'ange gardien)* en (auto)biografisch werk *(Le 11e jour, Résurgences)*.

Hoewel net als in *Marzi* in *Zoen niet zomaar iemand* de denkwereld van kinderen centraal staat is het zeker geen kinderstrip. De makers laten op overtuigende manier zien hoe indoctrinerend een onderdrukkend regime kan zijn tegenover burgers die niet in de pas lopen. Vooral als de muren overal oren hebben. 'Je kunt wel de waarheid denken maar niet zeggen', blijkt de meest verstandige grondhouding om te overleven. Wanneer de jongen Viktor zijn vriendinnetje Agata een kusje wil geven tijdens een filmvoorstelling over Stalin zijn de rapen gaar. Dat doe je niet tijdens een film over kameraad Stalin, zegt het schoolhoofd.

Vervolgens ontrolt zich een vertelling met meerdere verhaallijnen waarin op een haast terloopse manier de meedogenloosheid van een communistische dictatuur voor zijn inwoners wordt geschetst. De semi-realistische, ingetogen stijl van tekenen van Revel en de stijlvolle inkleuring zorgen daarbij voor een treffende Oostblok-sfeer.

De strip stemt ondanks de geschetste moeilijke omstandigheden wel hoopvol. Zoals de vader van Viktor benadrukt in een gesprek met zijn zoon en zijn vrienden: 'Laat de wereld van de volwassenen aan de volwassenen... Jullie moeten je kinderwaarheden beschermen.' Uiteindelijk kust Agata – in een door haar gemaakte strip – terug. RS

Zoen niet zomaar iemand

Revel & Sowa
Blloan 2012
ISBN 978-90-6334-997-4
Prijs € 19,95
98 pagina's
Kleur (hk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Toegankelijk maar niet diepgravend

In deze biografie over het leven van Edgar Felix Pierre Jacobs is er bewust voor gekozen om tè persoonlijke of tè pijnlijke delen slechts zijdelings te benoemen. Zo wordt bij voorbeeld de weg naar de dood van zijn eerste vrouw slechts en passant genoemd. De makers, tekenaar **Louis Alloing** en scenarist Rodolphe (**Daniel Jacquet**), hebben Jacobs nooit gekend, om dit soort zaken te behandelen, luidt hun wat vreemde redenering voor het maken van een biografie. Dit zorgt ervoor dat de echte diepte in deze levensbeschrijving ontbreekt.

Wat overblijft is een toegankelijk stripalbum waarin duidelijk wordt dat Jacobs een veelzijdig kunstenaar is geweest die pas op latere leeftijd aan een (strip)tekencarrière begint. Zijn eerste passie is zingen waarmee hij toetreedt tot gerenommeerde koren, grote rollen in operettevoorstellingen speelt en ook nationale (= Belgische) prijzen wint. Daarnaast werkt hij als ontwerper, illustrator en reclametekenaar. Zijn loopbaan als stripauteur raakt in een versnelling dankzij een noodsituatie bij het jeugdtijdschrift *Bravo* waar Jacobs in de oorlogsjaren werkt aan illustraties bij artikelen. *Flash Gordon* van de Amerikaan Alex Raymond is de

Het Jacobs-teken
112 pagina's
Kleur (hk)

De beste vijanden 1: 1783-1953

Filiu & B.
Blloan 2012
ISBN 978-90-6334-991-2
Prijs €19,95
120 pagina's
Zwart/wit (hk)

Talent verkeerd ingezet

David B. is al een behoorlijke tijd één van de sterren van de alternatieve Franse strip. De medeoprichter van *L'Association* en auteur van *Vallende ziekte* waagt zich met *De beste vijanden 1: 1783-1953* aan een ambitieus project. Samen met **Jean-Pierre Filiu**, een islam-specialist, buigt hij zich over de relatie tussen de Verenigde Staten en het Midden-Oosten.

Hoewel stijl en compositie niet afwijken van wat we van David B. gewend zijn geraakt in zijn topstrips *Vallende ziekte* en *Langs duistere wegen* haalt *De beste vijanden* bij lange na niet hetzelfde niveau. De afwisseling tussen grote historische bewegingen en persoonlijke anekdotes maakt dit overwegend historische werk leesbaar, maar de afwezigheid van een doorlopend narratief doet het werk aanvoelen als een geïllustreerd geschiedenisboek. Dit is op zichzelf natuurlijk geen probleem. Het blijkt echter wel dat de los-uit-de-pols-stijl van David B. zich meer leent voor verhalen waar fantasie en werkelijkheid door elkaar lopen, zoals in *Langs duistere wegen*. De informatieve verhalen in *De beste vijanden* lijken niet erg te passen bij deze stijl.

Voor iedereen die benieuwd is naar de achtergronden van een van de grootste moderne geopolitieke conflicten is de strip een goede introductie. Maar het talent van David B. komt in zo'n geschiedenisstrip zonder fantasie niet goed tot uiting. RSp

topreeks van het blad als de redactie door de censuur van de Duitse bezetter geen nieuwe pagina's meer krijgt aangeleverd. Jacobs springt op verzoek bij en weet noodgedwongen snel een succesvol en waarheidsgetrouw einde aan het lopende verhaal te tekenen. De redactie vraagt hem vervolgens een eigen sciencefiction-serie te bedenken en zo ontstaat in februari 1943 de eerste aflevering van *De U-straal*, in zekere zin de voorloper van *Blake en Mortimer*.

Interessant is ook hoe de relatie tussen Jacobs, Hergé, Jacques Laudy en Jacques van Melkebeke, een jeugdvriend, zich ontwikkelt, ook in het licht van de oprichting van weekblad *Kuifje* onder aansturing van Raymond Leblanc. De laatste jaren van Jacobs zijn niet de meest gelukkige; terugdenkend aan een rijk en gelukkig verleden, sterft Edgar P. Jacobs op bijna 83-jarige leeftijd eenzaam en alleen. TdK

ADVERTENTIE

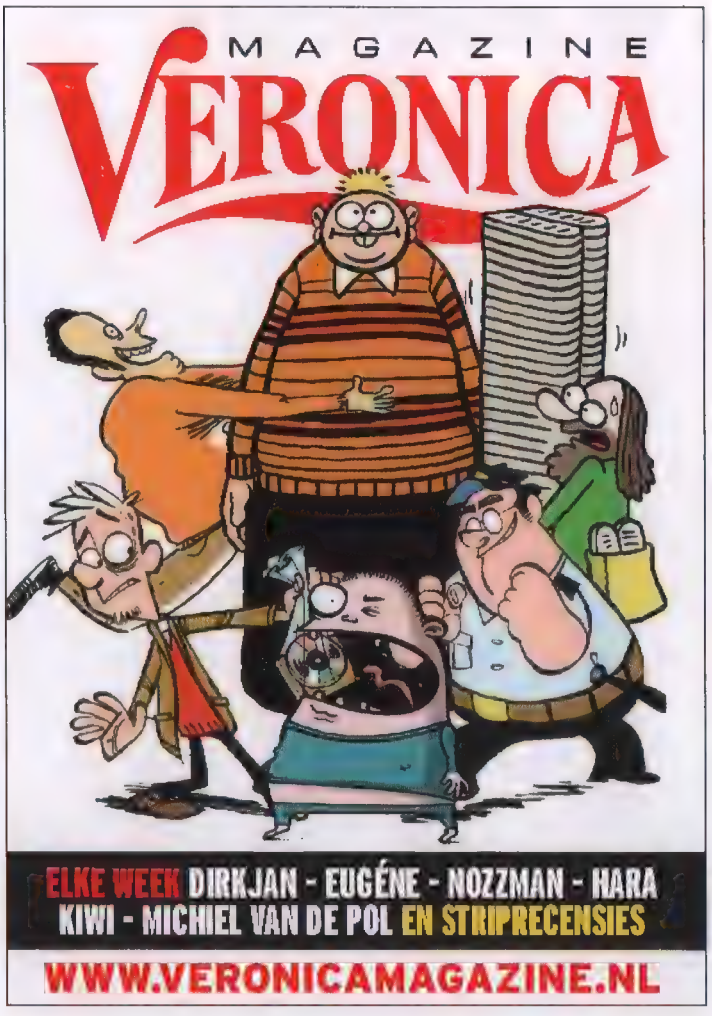
MAGAZINE
VERONICA
ELKE WEEK DIRKJAN - EUGÉNE - NOZZMAN - HARA
KIWI - MICHIEL VAN DE POL EN STRIPRECENSIES
WWW.VERONICAMAGAZINE.NL

ADVERTENTIE

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS!

- *Appie Happie A 16/A 17* door Dik Bruynesteyn
- *De Goeroe 1* door Peter Abel
- *Peter Mijleneter 1* door Marits Rietdijk

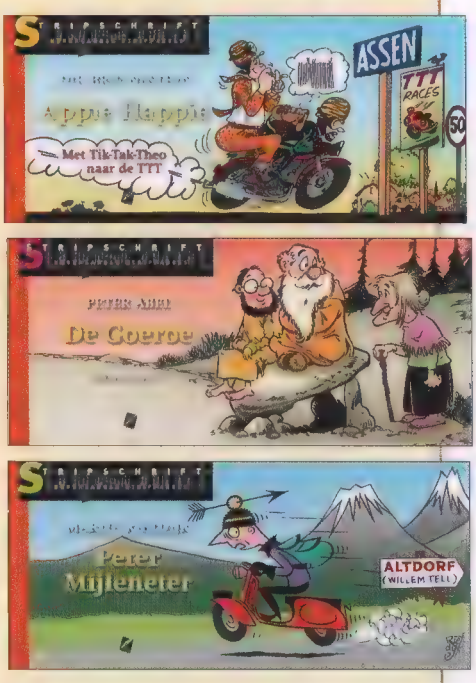

Cultureel erfgoed voor €9,95 per deeltje

Nu verkrijgbaar
www.stripstift.nl

Humane piraten in grappige kinderstrip

Familie Piraat 1: De schipbreukelingen

Parme & Picault
Dargaud 2012
ISBN 978-90-8558-262-5
Prijs €5,95
48 pagina's
Kleur (sk)

Familie Piraat is de stripbewerking van de gelijknamige animatieserie die in Frankrijk in veertig afleveringen op tv werd uitgezonden tussen 1998 en 2010.

Tekenaar en medescenarist **Fabrice Parme** was één van de drijvende krachten achter de tekenfilms en had weinig moeite om de omslag van animatie naar strip te maken. Zijn strippersonages hebben in ieder geval de vloeiende en heldere lijnvorming uit de animatie en kennen daardoor buitengewoon weinig stijlverlies voor diegenen die met de tekenfilmserie bekend waren.

Aude Picault is als scenarist weinig gekend maar Parme kennen we ondermeer van *Koning Snotneus* en een *Robbedoes*-one-shot met Trondheim. *Familie Piraat* is een grappige kinderstrip met af en toe een serieuze ondertoon. In dit eerste deel moet piraat Viktor MacRail achter zeerover Irvin de Haai aan die een lading slaven heeft gepikt. Uiteindelijk zwicht Viktor onder de druk van zijn vrouw en kinderen om de slaven een betere toekomst te bezorgen. Zo heeft deze piratenfamilie behalve een verzorgd uiterlijk met aardige decors een heel humane inslag. JdL

Arcadia Archief 20: Fantastische verhalen – De engel Gab-Rhyel

Servais
Arcadia 2012
ISBN 978-90-769-2694-0
Prijs €16,95
48 pagina's
Zwart/wit (hk)

Verrassend werk in Jijé/Giraud-stijl

De Belg **Jean-Claude Servais** staat vooral bekend als tekenaar van magische, mystieke en religieuze strips, waarbij hij zich graag laat inspireren door de Ardenner bossen. In de jaren 1970 blijkt hij ook een aantal realistische verhalen te hebben gemaakt, waaronder een korte strip over een ontdekkingsreis door Australië in de 19e eeuw van Jijé/Giraud-achtige allure. Deze strips zijn opgenomen in de bundel *Fantastische verhalen – De engel Gab-Rhyel* die als twintigste deel van het Arcadia Archief is verschenen.

Naast het 'Australische' *Oog in oog met kannibalen* gaat het bij voorbeeld om een verhaal over Albert Einstein en een gerechtelijke dwaling met goede afloop. Maar Servais zou Servais niet zijn als het bovennatuurlijke element helemaal

Alleen Kamagurka lacht zich helemaal suf

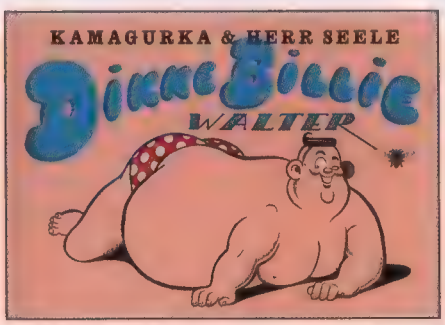

Kama, ach Kama. Was begin jaren tachtig een genie op voeten. Daarna algauw een perpetuum mobile van flauwe grappen, zwakke grappen en ten slotte geen grappen die wel als zodanig bedoeld waren. De lof bij zijn debuut als meesterlijk absurdist kende geen grenzen, de kritiek toen de moppenmachine aanging evenmin. Hoewel hij beschikt over een wonderlijke fantasie, pareert hij de kritiek fantasieloos: men zegt telkens dat het vorige album beter was, maar dat zegt men bij het volgende album ook weer. Een oekaze van hogerhand, case closed. **Kamagurka** ontwikkelde niet zozeer een olifantenhuid als wel een olifantennek, want terwijl hij allang over zijn hoogtepunt heen was, werd hij op het schild gehesen door instituten als *Humo* en *De Morgen* in België en *Vrij Nederland* en *NRC* in Nederland. En door Rudi Fuchs, toenmalig directeur van het Stedelijk Museum, die van Kamagurka een Kunstenaar maakte. Hij werd een heilige in de ogen van de intellectuele voorhoede en een god voor zijn eigen gevoel.

Nog zo'n kwaliteitslabel, De Bezige Bij, verwaardigt zich nu het boekje *Dikke Billie Walter* (DBW) aan de wereld te schenken, met tekeningen van zijn oude maatje **Herr Seele**. Die droeg onlangs op de Vlaamse televisie bij aan het aura van Kama de Kunstenaar door hem als scenarist op gelijke hoogte te stellen met Woody Allen. DBW steekt een cobra

[EN VERDER]

Conquistador 2 (Dufaux/Xavier, Glénat). Een uiterst gewelddadig besluit van dit jungle-tweeluik. Het gezelschap schatrovers uit deel 1 wordt door de indianen en een wel heel griezelig monster gedecimeerd. Ook onder de Spanjaarden breekt nu oorlog uit. Bijzonderheid: de omslagen van beide delen vormen samen één geheel. Dit epos is opgedragen aan de nagedachtenis van Jean Giraud. BP

Dirkjan + Bert 2: Buitenaards goed (Retera, Van Gennep). Pocketuitgave van *Dirkjan* bij uitgeverij Van Gennep met ditmaal gebundelde buitenaardse grappen. Jammer dat de gags in zwart/wit wel erg beroerd zijn afgedrukt. Het lijken wel slechte kopieën. Dan is €6,95 voor zo'n bundel opeens veel geld. RS

Duisternis 3: Versterkte stad (Iko/Bec, Daedalus). Hoofdrolspeler Ioen moet de strijd aangaan met de afzichtelijke draken. Maar deze monsters zijn niet zijn gevaarlijkste vijanden. Gelukkig vindt hij in prinses Tifenn een belangrijke bondgenote. Knap getekend fantasyverhaal. TdK

Durango 16: Een gier in de schemer (Girod/Swolfs, Arboris). Laatste deel van een drieluik met Thierry Girod als tekenaar. En dat doet hij heel verdienstelijk. Zolang geestelijk vader Swolfs er zelf 'geen zin meer an' heeft, is dit de beste optie. AvO

WEL, WEL OVER DE DUIVEL GESPROKEN. WIE IS DIE ENGEL-ACHTIGE VERSCHIJNING?
EUH MEVROUW, UIFTROUW? MIJNHEER?
BENT U VERLOREN GELOPEN? KOMT U GANG VAN DAT KASTEEL DAAR?
MAAR... U HUILT

geen rol zou spelen. Uit de andere korte strips in de bundel blijkt dat zijn voorliefde voor het mysterieuze al vroeg in zijn loopbaan tot uiting komt. Het titelverhaal over de mooie en naakte buitenaardse Gab-Rhyel spreekt wat dat betreft boekdelen.

Volgens Arcadia gaat het om niet eerder in het Nederlands verschenen korte strips. Jammer alleen dat de uitgever geen bibliografische verantwoording heeft opgenomen in de voor de rest verzorgde hardekaftuitgave. Het blijft voor de lezer onduidelijk waar de strips zijn gepubliceerd. Op het internet valt te achterhalen dat het gaat om strips die eind jaren 1970 in de weekbladen *Spirou* en *Tintin* stonden. De Franse uitgeverij Editions Point Image bundelde deze verhalen (en een paar meer) in 2006 al eens in kleur in de bundel *Histoires authentiques et fantastiques*. RS

aan met zijn obesitas, DBW eet alles op zodat anderen vasten, DBW valt af voor een blind date die een dikke vrouw blijkt, DBW gebruikt een andere dikke vrouw als fiets nadat hij tweemaal door een echte fiets is gezakt, DBW blaast zich met bonen op tot luchtballon. Ziet u het spitse mensbeeld en de zeggingskracht van Woody Allen? En of u dan even twintig euro wilt gireren?

Reëler is de vraag wie nog moet lachen om de grappen van Kamagurka? Dan blijkt toch weer het geniale absurdisme van de man. Dat al die kranten en tijdschriften er nog elke dag intrappen en hem veel betalen voor niets behalve een naam die hij drie decennia geleden vestigde, is de ultieme grap die hij maakt tot het exclusieve genoegen van één persoon: Kamagurka lacht zich helemaal suf. NU

Dikke Billie Walter

Kamagurka & Herr Seele
Bezige Bij 2012
ISBN 978-90-8542-428-4
Prijs €19,95
96 pagina's
Kleur (hk)

Edelweiss 2: Sidonie (Yann/Hugault, Silvester). Welkom boven de loopgraven van Frankrijk 1918. In dit deel van deze goed getekende en knap gedocumenteerde reeks accepteert Henri Castillac de uitdaging om een luchtduel met zijn Duitse rivaal Erik, de man met de edelweiss, aan te gaan. De met filmische precisie geschetste gevechtsscènes zijn even bloedstollend als gedetailleerd. Deel drie komt eraan. BP

Machtsspel 5: De drakenkoning (Pécau/Pilipovic, Silvester). Kuifje voor gevorderden. Reporter Nestor Serge vecht zich deze keer door de jungle van Frans Indochina heen. Hoog weerwolfgehalte. AvO

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

De best gesorteerde stripwinkel in de Zaanstreek!

Stripboekhandel De 9e kunst

Voor nieuwe en bijzondere albums

Altijd leuke aanbiedingen!

Veeringstraat 54
1502 NM Zaandam
tel. 06-28919687

Zie de website voor de huidige acties!

www.stripboekhandelde9ekunst.nl

[DE BOVENTOON]

Een moedige Bildungsroman

Een autobiografische setting eind jaren 1980. Niet geremd door enige kennis van de praktijk van het begeleiden van geestelijk en lichamelijk gehandicapten neemt de jonge **Dav Guedin**, auteur van deze *Bildungsroman*, het voorstel aan om gedurende drie weken als begeleider in een vakantiehuis, gelegen aan de Noord-Franse kust, te werken met een groep zwakzinnigen.

Zijn naïeve benadering van de geesteszieke medemens brengt hem al spoedig in het nauw. Overleg met zijn ervaren collega's levert niets op. De begeleiders lijken nog wel meer vastgelopen te zijn in de grijze waan van de dag dan hun patiënten.

In de loop van de bizarre vakantieweken weet David een attitude te ontwikkelen tussen wanhoop en overmoed, die leidt tot een individuele aanpak van zijn groepsleden.

Rauw maar wel vol empathie, humor en relativering weet Dav Guedin een indringend beeld te schetsen van het afgesneden zijn van de reële wereld. Om zijn patiënten een podium te geven heeft hij van een aantal van hen een portret getekend voorzien van commentaar, geïnspireerd door stripkunstenaars als Dan Clowes, Robert Crumb en Charles Burns. De tekenaar van deze grafische roman, **Craoman**, gerijpt in de undergroundstrip, grijpt de lezer vanuit een ongemakkelijke surrealistische sfeer direct bij de strot. Een moedig boek. RB

Zomerwaanzin

Craoman & Guedin
Xtra 2012
ISBN 978-94-90759-22-3
Prijs € 14,90
146 pagina's
Zwart/wit (sk)

Eindelijk gaan we eten...
Hmm...
De maaltijd is uiteraard smerig.
Hmmm
Ontzettend lekker, toch?...
Na een tijdje krijg ik de gebaarentaal onder de knie.
Wil iemand nog wat?...
Jullie hebben gelijk, we gaan ons speeksel niet verspillen... bla bla bla...

Te weinig ruimte voor bezinning

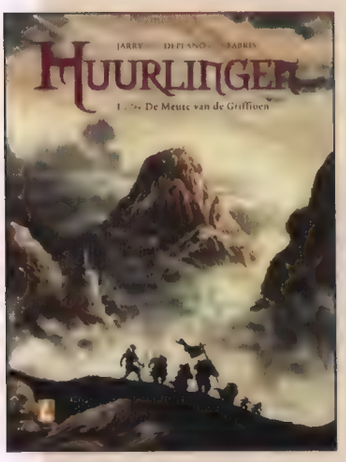

Nicolas Jarry is een drukbezet scenarist *(De Lemen troon, Blackwood)*. Met *Huurlingen* heeft hij de tanden gezet in het pre-industriële Japan, in wat wel eens een lange fantasyreeks zou kunnen worden. Geen menselijke samoerais, shoguns en geisha's maar brute en grofgebouwde orks figureren in deze saga. De broze oude meester So-Ku merkt dat de muur die zijn land moet beschermen tegen de vijand snel afbrokkelt. Een invasie dreigt en de geest-demon dreigt zijn land in te nemen met alle fatale gevolgen. De meute van de Griffioen, een groep orks van sterk verschillende afkomst, is het laatste redmiddel om het land redden. De eerste queeste bestaat uit het opsporen en overtuigen van de voormalige bloedbroeders. Het vormen van een dergelijke 'fellowship', onder leiding van de daadkrachtige Mo-Kua, blijkt echter een lastige klus.

Jarry heeft een klassieke verhaallijn van dreiging en ondergang van een beschaving en de groepsvorming van een aantal redders om deze ramp tegen te gaan, netjes in de grondverf neergezet. Helaas zijn de personages van **Paolo Deplano** te weinig onderscheidend om met deze redders van het rijk een band op te bouwen. Het blijven vrij identieke, grove figuren met everzwijnslagtanden en kleine oogjes. De bladzijden zijn zo daarnaast zo druk ingevuld dat er helaas nergens een moment van bezinning of contemplatie komt, hoe herkenbaar dat element toch ook is in de Japanse cultuur. JdL

Huurlingen 1: De meute van de Griffioen

Jarry & Deplano
L 2012
ISBN 978-90-245-5887-2
Prijs € 8,90
48 pagina's
Kleur (sk)

[EN VERDER]

Ring (Daoudi/Ilias, Daedalus). Verrassend sterke gedramatiseerde autoracestrip over twee coureurs uit hetzelfde team die tegenover elkaar komen te staan tijdens de Grote Prijs van Duitsland op de roemruchte Nürburgring in de Eiffel, eind jaren 1960. Sfeervol tekenwerk van Youssef Daoudi *(Zwarte trilogie)*. Er is voor de autorace-striplief-hebber nog leven na *Michel Vaillant!* RS

Swamp Thing 5: Swamp Thing duikt weer op (Oudshoorn, Strip2000). Maffe grappen rond een humeurige krokodil en zijn eigenaardige vrienden. Floris Oudshoorn heeft na zijn vertrek bij Oog & Blik met zijn humoristische strip nieuw onderdak gevonden bij het humorfonds van uitgeverij Strip2000. In deze bundel staan er naast strookjes ook langere verhalen en cartoons. RS

Tempelridder 1: Tyr intra Muros (Colak/Leoni/Istin, Daedalus). In dit deel komen de hoofdrolspelers pas laat bijeen om samen een mysterieuze schat op te sporen. Spannend, soms wat traag maar toegankelijk verhaal met veel actie. TdK

Traject 1: Twee ronden (Roussel/Seiter, Daedalus). Interessante autoracestrip waarin de graaf van

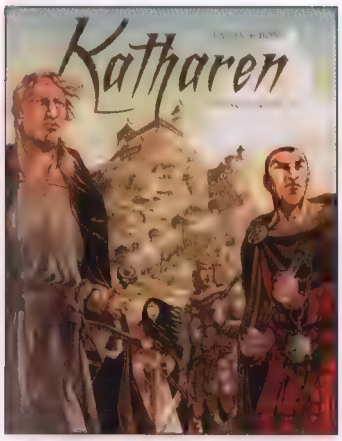

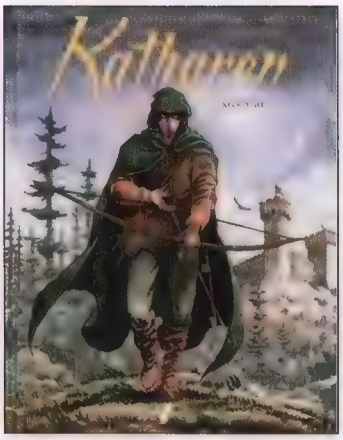

Onuitputtelijke inspiratiebron

De Katharen blijkt een inspirerende groepering die zich leent om strips over te maken. Na *De as van de Katharen* van Philippe Jarbinet, *Ik ben een Kathaar* (Calore, Makyo) en *De laatste Kathaar* (Lambert, Delalande) doen ook **Fabio Bono** (tekeningen) en **Bruno Falba** (scenario) in *Katharen* verslag van de belevenissen van deze religieuzen die in de late middeleeuwen vooral in het zuiden van Frankrijk, Noord-Italië en Duitsland actief waren. De Katharen – het woord is afgeleid van het Griekse katharós wat zuiver betekent – zagen zichzelf als de ware, zuivere christenen. Ook in reeksen als *Vasco (De duivel en de Kathaar)* en *Tristan* (*De schaduw van de Katharen*) worden ze opgevoerd.

In de nieuwe reeks *Katharen* draait het natuurlijk om de strijd tussen de katholieken en de Katharen die in het eerste deel een climax kent wanneeer de Katharen zich verzamelen in hun bolwerk, het kasteel van Montségur. De katholieken, op pad gestuurd door de koning van Frankrijk en de paus, staan onder leiding van Hugues van Arcis die steun krijgt van ondermeer Broeder Ferrier, bijnaam De hamer der ketters. Na een bloedige strijd geven de Katharen zich gewonnen. Zij kunnen kiezen tussen bekeren of de dood. Enkelen weten te ontsnappen: de één blind gemaakt, de ander de tong uitgetrokken en de derde de oren afgesneden. Dat biedt in deel 2 aanleiding voor een lange achtervolging, aangevoerd door de op wraak beluste Ferrier. De grote hoeveelheid opgevoerde personages en locatiewisselingen vragen aandachtig lezen en soms herlezen. Maar langzamerhand ontrolt de ingewikkelde geschiedschrijving zich steeds meer tot een avonturenverhaal. Tekenaar Bono hanteert een heldere stijl met een strakke pagina-indeling. Het derde deel vormt de afsluiting van deze reeks. TdK

Katharen 1: Martelarenbloed
Katharen 2: Klopjacht

Bono & Falba
Daedalus 2012
ISBN 978-90-88103-63-6 (deel 1)
ISBN 978-90-88103-78-0 (deel 2)
Prijs € 16,95
48 pagina's
Kleur (hk)
(deel 1)
(deel 2)

Deperray een eigen stal van racewagens wil opzetten. Hij trekt Vincent Rossi aan; eerst als mecanicien, maar al snel blijkt autogek Rossi een talentvol coureur die op meerdere vlakken zijn beschermheer dreigt te overvleugelen. De bloedmooie vriendin van de graaf bij voorbeeld, laat hem ook niet onberoerd. Roger Seiter heeft het oorspronkelijke idee van Chris Boyer in een scenario uitgewerkt. Tekenaar Johannes Roussel had sommige houterig ogende plaatjes best mogen hertekenen. RS

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

- **t/m 17 maart 2013** *Expo 'Nico Visscher – 50 jaar Vis, 50 jaar Fris', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*
- **t/m 1 april 2013** *Expo 'Hoor je de boomleeuwerik', met 15 natuurtekeningen van Peter van Straaten, Bezoekerscentrum Het Nationale Park De Hoge Veluwe, Hoenderloo, info: www.hogeveluwe.nl*
- **t/m 8 april 2013** *Expo '10 jaar Ecritures', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- **t/m 8 september 2013** *Expo 'Van Suske en Wiske tot Tiels Flipje', een overzicht van het werk van Arie van Vliet, Flipje en Streekmuseum, Plein 48, Tiel, info: www.streekmuseumtiel.nl*
- **2 t/m 29 maart 2013** *Expo 'Vrijheid' van Fred de Heij, Galerie De Etage, Kruisstraat 4, Gorinchem, info: www.boekhandelcursief.nl*
- **9 t/m 10 maart 2013** *De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl*
- **16 t/m 17 maart 2013** *25e Wilrijkse Stripdagen, Gemeenschapscentrum Valaarhof, Letterkundestraat 135, Wilrijk, België, info: www.vlaamsstripcentrum.nl*
- **22 maart t/m 21 april 2013** *Expo Jan Bosschaert (en anderen), CC Het Gasthuis (en andere locaties), Gasthuisstraat 22, Aarschot, België, info: www.ccgasthuis.be*
- **5 mei 2013** *Strips op de Markt, Markt, Gouda, info: www.stripsopdemarkt.com*
- **18 mei 2013** *15e Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs, Grote Kerk, Grote Markt 18, Zwolle, info: www.oostnederlandsestripboekenbeurs.nl*
- **18 t/m 20 mei 2013** *De FantasyBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/defantasybazaar*
- **1 t/m 2 juni 2013** *De StripBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/destripbazaar*
- **24 t/m 25 augustus 2013** *28e Brabants Stripspektakel, Health & Sports Club Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl*
- **21 t/m 22 september 2013** *De StripBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/destripbazaar*
- **19 t/m 20 oktober 2013** *FACTS 2013, Flanders Expo, Maaltekouter 1, Gent, België, info: www.facts.be*
- **26 t/m 27 oktober 2013** *Stripfestival Breda, Chassé Theater, Claudius Prinsenlaan 8, Breda, info: www.stripfestivalbreda.nl*
- **2 t/m 3 november 2013** *De BoekenBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/deboekenbazaar*
- **14 t/m 15 december 2013** *Strip Turnhout, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*

Tentoonstelling Arie van Vliet

In het Flipje en Streekmuseum in Tiel loopt nog tot en met 8 september de tentoonstelling *Van Suske en Wiske naar Tiels Flipje*. Hierin is werk van tekenaar Arie van Vliet te zien dat hij vanaf zijn achtste levensjaar tekende. Al vanaf die leeftijd is Van Vliet namelijk bezig om kleine stripverhaaltjes te maken. Zo begint hij met een eigen *Suske en Wiske*-verhaal *De gouden wondersteen*. Van Vliet bemerkt dat hoe ouder hij wordt, hoe kritischer hij zijn eigen werk beoordeelt.

Daar waar hij in de beginjaren onbevangen doortekent, ook als het resultaat niet fantastisch is, ziet hij zichzelf steeds vaker iets beginnen om het niet af te maken. Van Vliet tekent inmiddels al weer jaren aan de avonturen van *Tiels Flipje* maar voor die tijd maakt hij reclamewerk zoals *Bokkesprongen in Boxmeer*, een stripverhaal dat hij voor de plaatselijke VVV tekent.

En in 1997/1998 tekent hij drie verhalen van *Jules en Ollie* die steeds in een andere stad hun avonturen beleven. Zo laat Van Vliet het duo in Bergen op Zoom, Den Haag en Eindhoven optreden.

Van de stripreeks *Kim en Eddy* verschenen tot nu toe twee delen.

Tiels Flipje is de reeks waar hij zich de laatste jaren mee bezig houdt. Er verschenen tot nu toe vijf albums. In de tentoonstelling zijn schetsen en origineel werk te zien van zijn gehele oeuvre. Van Vliet meldt dat de kijkers zich via verschillende vitrines een goed beeld kunnen vormen van de productie van zijn albums. De nadruk ligt dan ook op de wijze waarop een strip bedacht en ontworpen wordt. Door zijn werk op deze manier te exposeren is ook zijn persoonlijke ontwikkeling inzichtelijk gemaakt. Arie van Vliet is al vanaf 1997 werkzaam als free lance illustrator. Het museum is elke middag geopend, behalve op maandag. Tijdens de zomervakantie zal Arie van Vliet ook workshops striptekenen geven aan kinderen. TdK

Meer info: zie Agenda.

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

> WAARHEEN?

FOTO MICHAEL DE LAUSNAY

Tekenaar **Ever Meulen** heeft in België de Henry van de Velde-award gewonnen. Hij ontvangt de designprijs, goed voor €5000, voor zijn gehele loopbaan.

De Japanse vertaling van *De duistere steden* van François Schuiten en Benoît Peeters heeft in Japan de **Gaiman Award** gewonnen voor best vertaalde strip.

Stripwinkel Silvester in Tilburg heeft na anderhalf jaar de deuren al weer gesloten. Silvio van der Loo, die nog winkels in 's-Hertogenbosch en Haarlem heeft, geeft als oorzaak de achteraf niet ideale locatie in combinatie met de recessie.

Andrea Rivi, die eerder Nederlandstalige comics uitbracht onder de uitgeversnaam Nona Arte, gaat nu onder de labelnaam Lion strips uitgeven voor de Nederlandse en Vlaamse markt. Het betreft publicaties van DC Comics, Vertigo en Mad, waaronder *Superman*, *Batman*, *Sandman*, *Fables* en *Spy vs Spy*. De redactie bestaat uit Olav Beemer en Peter de Bruin. Beemer kennen onze lezers van de *Stripschrift*-rubriek *Stars & Strips*.

Op 1 januari maakt de Franse overheid bekend dat zij de Légion d'honneur aan striptekenaar **Jacques Tardi** wilde toekennen. De Légion d'honneur is de belangrijkste onderscheiding in Frankrijk vergelijkbaar met een lintje in Nederland. Tardi gaf echter na bekendmaking onmiddellijk aan geen belangstelling te hebben en de prijs te zullen weigeren. Tardi: 'Ik wil niets van de huidige of welke politieke macht dan ook krijgen waarvoor ik geen waardering heb. Het interesseert me niet, ik heb nergens om gevraagd'.

Comic House, het agentschap dat een grote groep auteurs op het gebied van strips, cartoons en illustraties vertegenwoordigt, heeft een tweede vestiging geopend in Amsterdam. Pieter van Cleef is daar per 1 februari werkzaam. Hij gaat de functie van Agency Producer invullen.

Eind januari heeft de rechtbank de (strip)boekwinkel **Plaatjes Boekjes** failliet verklaard. Plaatjes Boekjes was gevestigd aan de Havenstraat 103 in Hilversum.

De Nederlander **Willem** (Bernard Willem Holtrop) heeft verrassend de Grote Prijs van Angoulême gewonnen. Uit een lijst van zestien grote namen waaronder Jean van Hamme, Hermann, Alan Moore, Chris Ware en Jirô Taniguchi werd Willem verkozen. Dit jaar mochten niet alleen de oud-winnaars kiezen maar konden alle aanwezige striptekenaars hun stem uitbrengen.
Willem werd in 1941 in Ermelo geboren en verhuisde eind jaren 1960 naar Frankrijk na een rel omdat hij de toenmalige koningin Juliana als raamprostituee afbeeldde. In Frankrijk ontwikkelde hij zich tot een gevreesd maar ook bewonderd politiek cartoonist met vele publicaties in *Libération*, *Hara-Kiri* en *Charlie Hebdo*. Eerder won Willem al een Medaille d'Honneur in Frankrijk en in Nederland won hij de Stripschapprijs in 2000 en de Inktspotprijs in 2006.

Andere vermeldenswaardige prijswinnaars in Angoulême zijn **Akira Toriyama** *(Dragon Ball)* die een speciale oeuvreprijs won, **Christophe Blain** (beste album: *Quai d'Orsay 2*), **Frederik Peeters** (beste serie: *Aâma)* en – postuum – **Georges Herriman** (Prijs van het patrimonium voor *Krazy Kat 1: 1925-1929*).

[SERVICE SPREAD]

Grzegorz Rosinski heeft de prestigieuze titel Officier des Arts et Lettres in Frankrijk verkregen. Hij kreeg deze hoogste culturele onderscheiding tijdens de opening van een expositie in Versailles dat aan zijn oeuvre is gewijd. Stripcollega en kameraad Jean van Hamme ontving dezelfde titel al in 2005.

Op dezelfde tentoonstelling werden ook nog prijzen uitgereikt voor jong talent. **Julie Birmant** ontving de prijs voor het beste scenario voor *Pablo* (verschenen bij Blloan) terwijl **Corentin Rouge** als beste tekenaar werd verkozen voor het one-shot *Juárez* dat later bij Medusa in het Nederlands zal verschijnen.

Per 1 maart heeft de **Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers** (BNS) een bijna volledig nieuw bestuur. Van de oude bezetting (Maaike Hartjes, Albo Helm, Hanco Kolk, Stephan Timmers en Herman Roozen) blijft alleen de laatste doorgaan. Het nieuwe bestuur wordt een driemanschap. Naast Roozen zijn Pieter van Cleef (voorzitter) en Pascal Oost (secretaris) nieuw.

Het **Holland Animation Film Festival** (HAFF) dat van 20 tot en met 24 maart in Utrecht plaatsvindt zal dit jaar voor het eerst de Grote Prijs voor Nederlandse Animatie uitreiken. Het idee is ontstaan in samenwerking met de in 2012 overleden HAFF-oprichter Gerrit van Dijk.

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Guyana is vindingrijk als het gaat om het verzinnen van commercieel aantrekkelijke thema's voor postzegelverzamelaars. Figuurtjes uit Disneyfilms vormen wat dat betreft de specialiteit. Een aardig voorbeeld daarvan is de filatelistische treinrit. Er bestaat een tochtje door historisch London met per postzegel een afbeelding van een wagentje gevuld met een groepje personages uit *101 Dalmatiërs*. Dat is een gezellige reeks verzamelzegels. Vreemder is de filatelistische treinrit door Sherwood Forest met Robin, jonkvrouw Marian, de sheriff van van Nottingham en de hele reutemeteut. Ondanks het geringe werkelijkheidsgehalte van de film is deze kunstgreep anachronistisch genoeg om menig verzamelaar van Disneyprullen zijn of haar wenkbrauwen te laten fronsen. Maar wat te denken van een filatelistische treinrit op de bodem van de zee met de kleine zeemeermin? Het moet niet gekker worden. HW

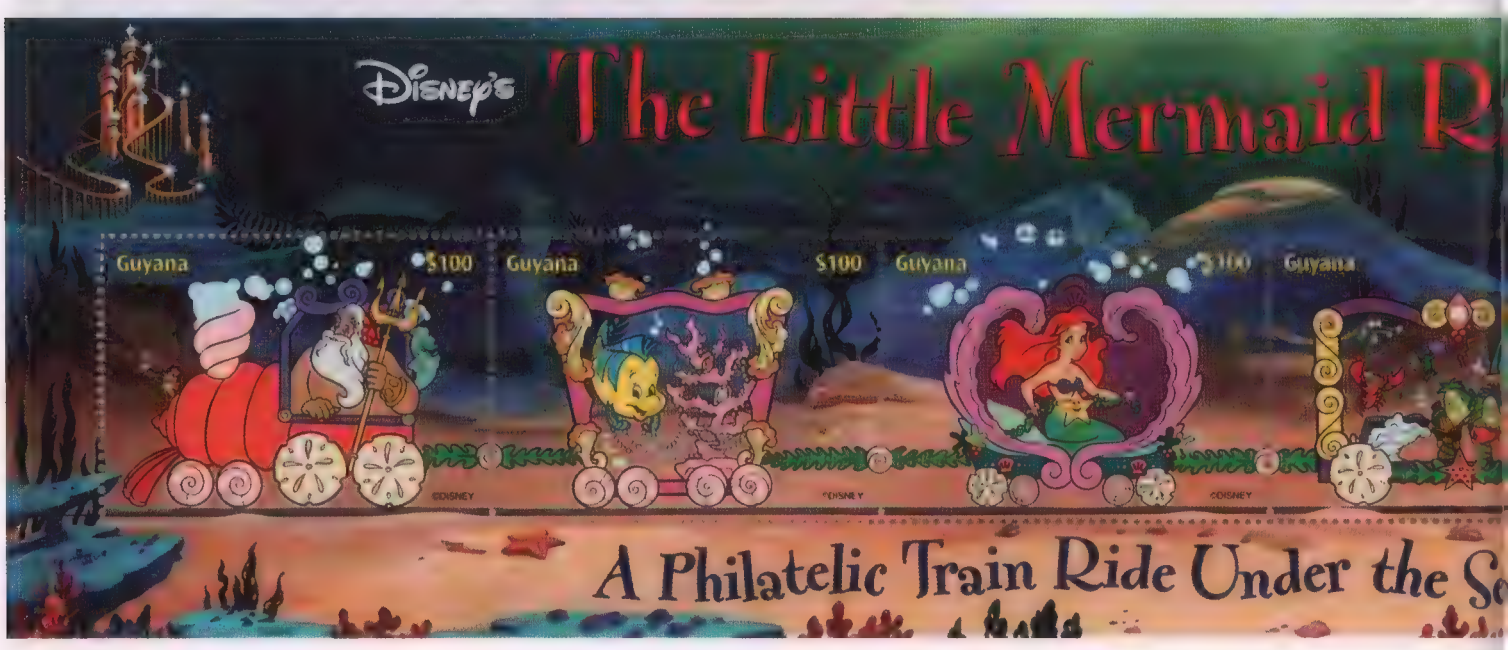

Op woensdag 27 februari is het **Vlaams Documentatiecentrum voor de Strip** geopend door de Vlaamse minister van Cultuur. In dit centrum bevinden zich 2000 naslagwerken over het stripverhaal en een stripcollectie van zo'n 25.000 boeken.

Dit documentatiecentrum is een initiatief van *Stripgids*, Strip Turnhout en de bibliotheek van de gemeente Turnhout. De kern van de collectie naslagwerken is afkomstig van twee Vlaamse strippioniers Jan Smet en Patrick van Gompel. Het centrum bevindt zich in Turnhout, in de bibliotheek aan de Kasteeldreef 10.

➤ WAARVOOR?

Op 26 december overleed op 83-jarige leeftijd de Brit **Gary Anderson** die onder meer de sciencefictionpoppenserie *Thunderbirds* bedacht.

Anderson, in 1929 geboren in Noord-Londen, ging na de oorlog werken in de fotografie maar had ook grote belangstelling voor filmmontage. Hij startte zijn eigen tv-productiebedrijf Pentagon Films, later AP Films, en maakte er verschillende animatie- en poppenfilms.

Na toepassing van het geavanceerdere systeem supermarionation kwam het grote succes. De serie *Thunderbirds*, gemaakt tussen 1964 en 1966, is bedacht naar aanleiding van een mijnramp in Duitsland.

Anderson bedacht een internationale reddingsorganisatie met hightech apparatuur en voer- en vliegtuigen. De hoofdrol was voor de familie Tracy: vader Jeff en zijn vijf zonen. Zij kregen hulp van onder anderen Brains, Lady Penelope en de butler Parker.

In totaal verschenen er 32 televisieafleveringen en drie films, een berg merchandising en ook strips.

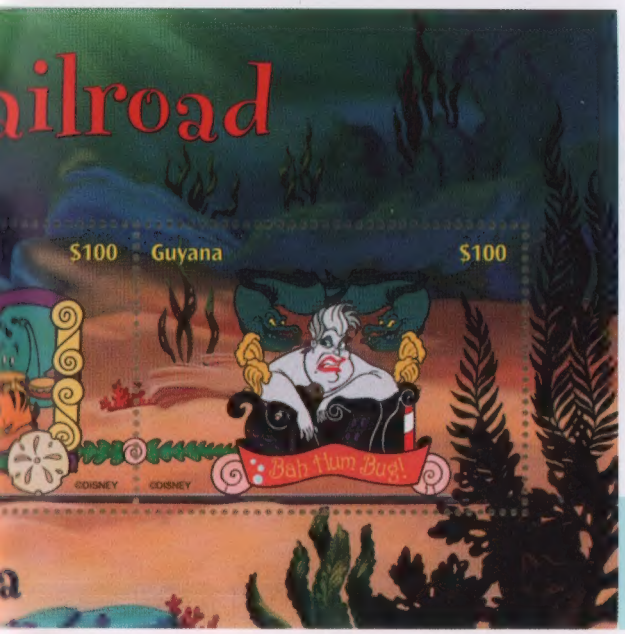

→ WINNEN

Na de goede ontvangst van de geannoteerde *Bravo Brothers* bracht uitgeverij Ballon Media op dezelfde wijze een tweede verhaal uit de oude *Robbedoes en Kwabbernoot*-doos: *Boeven op de kermis*. Ook dit boek valt in de smaak gezien de nominatie voor een jaarprijs van Het Stripschap. *Stripschrift* geeft in samenwerking met de uitgever vijf exemplaren weg aan inzenders van het juiste antwoord op de volgende vraag:

Robbedoes en Kwabbernoot verschenen ook in de bladen *Fix & Fox* en *TV2000* maar hadden daar andere namen; hoe luiden die?

Stuur het antwoord vóór 1 april 2013 naar
Boeven-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Swarte-prijsvraag *Stripschrift 428:*
We vroegen naar de naam van het tijdschrift dat Joost Swarte in 1971 startte. Dat goede antwoord – *Modern Papier* – werd ons zó vaak gestuurd dat loting nodig was. Een exemplaar van Swartes integrale *Niet zo, maar zo!* Is inmiddels verzonden aan **Hendrik Jan Brakels** (Warmond), **Harry Kuppers** (Mechelen, België) en **Peter Walhout**, (IJsselstein). Gefeliciteerd alledrie!

Land van herkomst: Guyana
Jaar van uitgifte: 1999
Cataloguswaarde: €4,50 ($300), €7,50 (5 x $100)

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 46 • NUMMER 1 (430) • MAART 2013

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Olav Beemer, Ruud Booms, Peter Breedveld, Marq van Broekhoven, Han van Buuren, Jakari, Frits Jonker, Theo Keijzer, Michael de Lausnay, Just de Leeuwe, Michel van Merriënboer, Ans Nolten, Danker Jan Oreel, Lieuwe Osinga, Bert Post, Robin Schouten, Rik Spanjers, Erwin Suvaal, Ger Tillekens, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Harry Wibier

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurtherprijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Omslag
Marc Bourgne
Nicolas Stérin (kleur)

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl
@Stripschrift
Stripschrift

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €50,00
België €53,00
Other countries €67,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

catawiki

catawiki.nl
catawiki.be

Nu 2 avonden
Wekelijkse stripveiling!

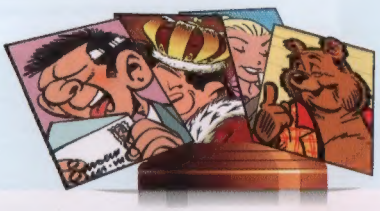

- Bieden vanaf **vrijdag**.
- Kavels lopen op twee avonden af: **maandag en woensdag** vanaf 20:00 uur.
- Aanbod van **professionele en particuliere** aanbieders.

Opbrengst **€ 1.950**

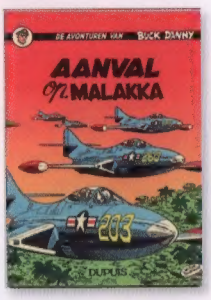

Opbrengst **€ 500**

Opbrengst **€ 750**

Opbrengst **€ 220**

Opbrengst **€ 420**

catawiki.nl/stripveiling

Zelf verkopen op de veiling?
Kijk voor uitleg op catawiki.nl/stripveiling/verkopen

Bekijk ook onze
Stripdagaanbieding

- Strips, zeefdrukken, beelden, etc.
- Kortingen van 50% of meer.
- Elke dag een unieke aanbieding!

catawiki.nl/dagaanbieding

's Werelds grootste catalogus & marktplaats voor verzamelaars

NU VERKRIJGBAAR

de Hel van het Oostfront

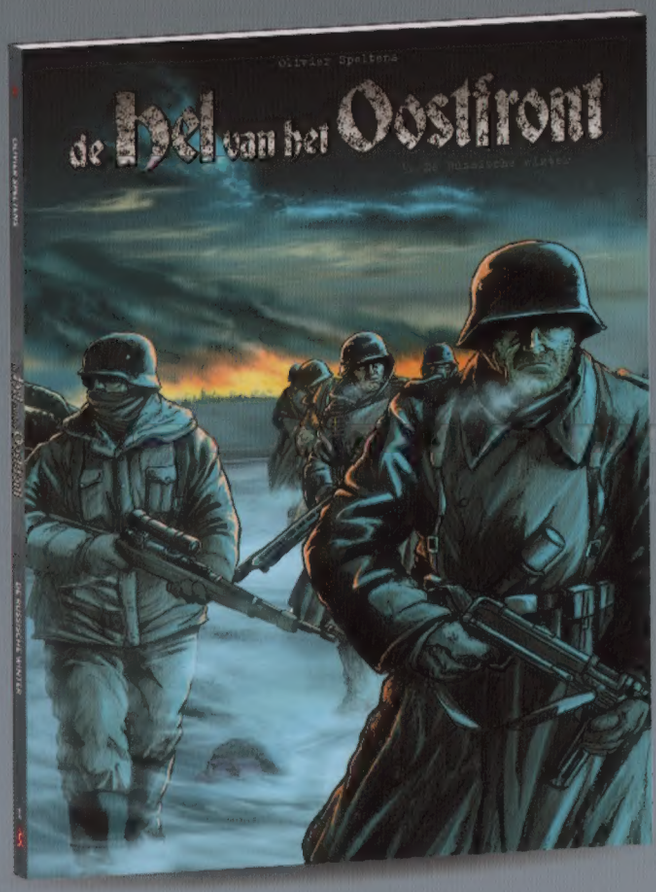

Het is herfst 1942. Ernst Kessler is als soldaat opgenomen in het leger van het Reich. Boven alles wil de avontuurlijk aangelegde negentienjarige aan zijn wapenbroeders bewijzen dat hij het uniform van de Wehrmacht waardig is, net zoals vele anderen voor hem.

De propaganda heeft goed gewerkt: het enige wat Ernst en zijn kameraden willen, is dezelfde glorierijke daden verrichten als die waar eerdere helden van het Oostfront beroemd mee zijn geworden.

Gesterkt door het aanhoudende succes van de Duitse troepen in heel Europa begint Ernst Kessler aan zijn carrière in de 332ste infanteriecompagnie. Dat is het begin van een lange reis die hem uiteindelijk in het serieuze gevecht zal doen belanden...

Maar Ernst zijn droom van roem en moed wordt al snel wreed verstoord door een werkelijkheid die een mens niet kan bedenken – zelfs een jonge soldaat niet. Ernst Kessler komt er namelijk achter dat de echte vijand aan het Oostfront niet de bolsjewistische soldaat is, maar een veel ongrijpbaardere tegenstander: de Russische winter!

48 pagina's kleur | hardcover | ISBN 978-90-5885-829-0

TEKENAAR **OLIVIER SPELTENS** SIGNEERT TIJDENS **DE STRIPDAGEN** 9/10 MAART

DE HEL VAN HET OOSTFRONT IS EEN REEKS VAN 4 DELEN

WWW.SILVESTERSTRIPS.NL

SILVESTER

STRIP 2000

STRIPS MET HUMOR

Nieuwe uitgaven maart 2013

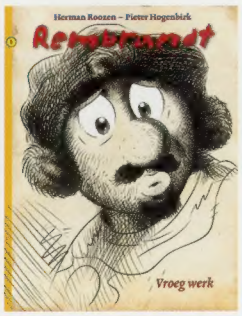

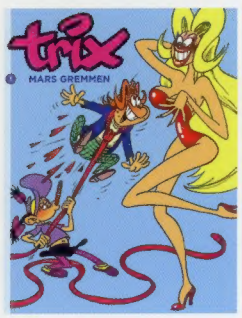

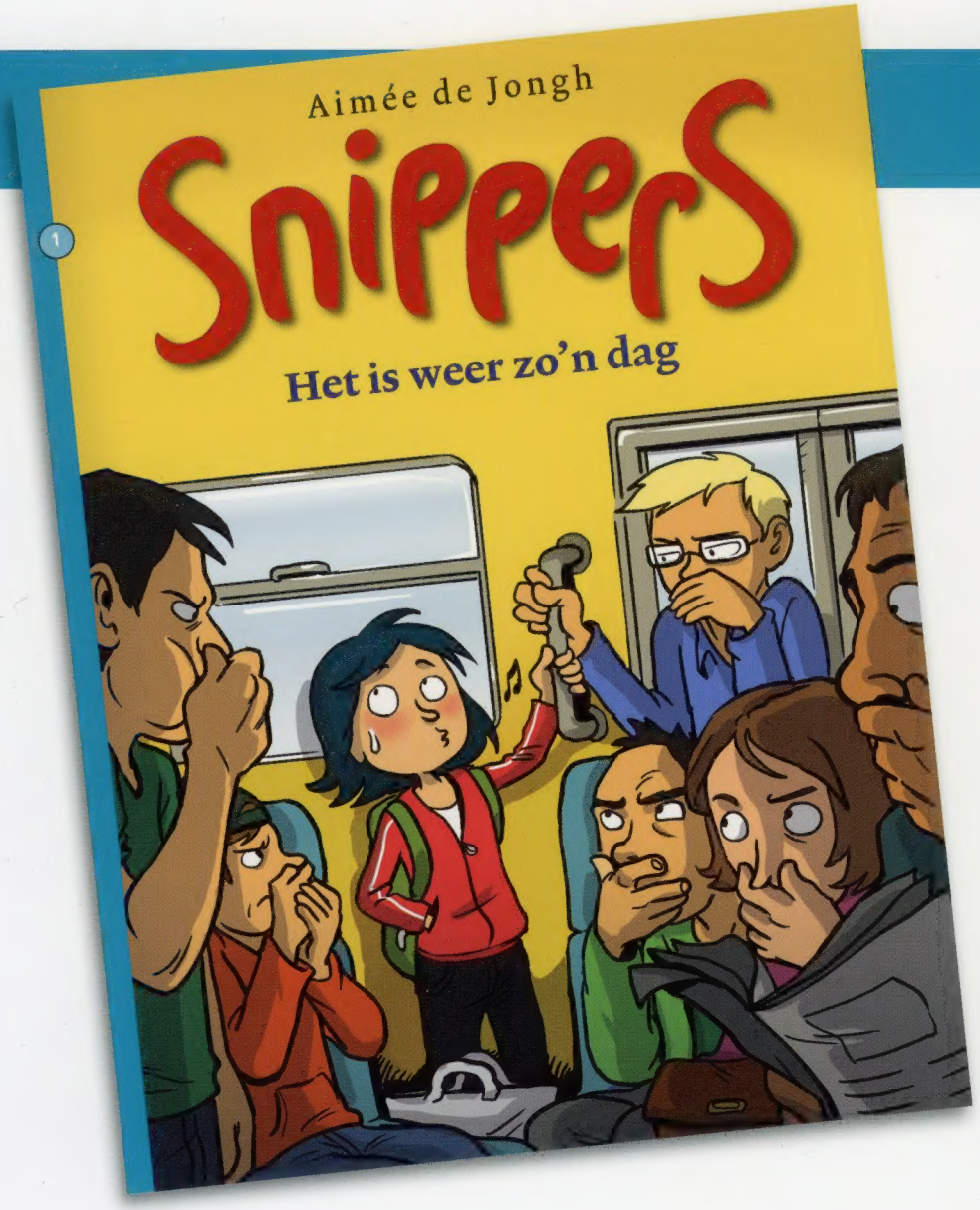

Snippers 1
Het is weer zo'n dag

"Eén van de weinige echt leuke krantenstrips in Nederland."
Barbara Stok, Barbaraal

"De ene strook is nog leuker dan de andere! Haar teksten zijn hilarisch, haar tekeningen geweldig en haar timing perfect."
Jean-Marc van Tol, Fokke & Sukke

www.strip2000.nl